

INDEX
RHETORICUS
ET
ORATORIUS,

Scholis & institutioni tenerioris ætatis accommodatus.

CUI ADJICIUNTUR
FORMULÆ ORATORIÆ,
ET
INDEX POETICUS,

Operâ & studio

THOMÆ FARNABII.

Editio ultima prioribus emendatior.

SENEC. 64. Epist.

Et si omnia à veteribus inventa essent : hoc tamen semper novum erit, usus & inventorum ab aliis scientia & dispositio.

AMSTELODAMI,

Apud JOANNEM JANSSONIUM, 1659.

ILLUSTRISSIMO VIRO

DOMINICO MOLINO

SENATORI VENETO.

MAturius solicitare Gratias, felicius ciere Musas jam dudum oportuisse me sensi: & debui certè, tam gratis invitamentorum, tam Musæis literarum beneficiis, neque privatis tantum iis, ab Excellentia tua toties cohonestatus: Sed & has invitas funestasse, & illas præcipites traduxisse me vel reor, qui virum in excelsissima virtutum & honorum arce extra omnem ingenii aleam positum, à summo prudentissimæ Eloquentiæ fastigio in ludi hujus Rhetorici pulverem, nec eruditum satis, devocare ausus sim. Cujus ex præceptis, si, ut fabricæ hujus vestibula honesta essent aditusque illustres, iniquam Nominis tui rationem habuisse visus fuero: Tu pro singulari tua humanitate veniam indulge, ut si gratiam, quam indipisci volueram, assequi neutiquam liceat, offensam tamen eluctari detur. Quod si inter lemniscatas illas tibi à tot claris ingeniis, Italis, Gallis; Belgis delatas lauros, & nostras hasce Helicone procul sub Arctoo sidere natas hederas non dedignatus serpere patiaris; ad uberioris gratiæ spem ales tenuem utcunque musam illius, qui est, erit usque

Excell. Tuæ servus humill.

THO. FARNABIUS.

AD
LECTORES.

Ernulam è famulitio Rhetorico Tropo-schematologum ante annos viginti manu emiseram. Rudi quidem illum versu conditum, inconcinnum, fateor, & incomptum. Sed in quem, postquam publicum indeptus obtinuerat, jamque in pretio esse & lucelli aliquantulum spondere cœperat, involavit plagiarius quidam, eumque, sub nullius nomine aut patrocinio errantem, in servitutem asseruit, suæque adscripsit familiæ, non cessurus ipsi patrono peculium suum in libertatem secundum vindicias postulanti. Cujus editionem ut anteverterem, & frustratui haberem, videbam mihi properandum. Consilium itaque tanquam gladiator in arena cepi, & temere vel sic non pauca immutavi, alia quædam ejusdem generis adjeci, quæ olim à me congesta, recensui, ex patribus majorum minorumque in hac arte gentium, Aristotele, Hermogene, Sopatro, Dionysio Halicarnassensi, Demetrio Phalereo, Menandro, Aristide, Apsino, Longino, Theone, Apthonio, aliisque Rhetoribus & Sophistis Græcis, tum Cicerone imprimis & Fabio Quintiliano, nec non Martiano Capella, Curio Fortunatiano, Mario Victorino, Sulp. Victore, Emporio, Aur. Augustino, Ruffino, G. Trapezuntio, P. Ramo, L. Vive, Cypriano Soare, Iul. Cæs. Scaligero, Sturmio, Strebæo, Keckermanno, Alstedio, N. Caussino, I. Ger. Vossio, Andrea Valladero, aliisque innumeris. A quorum institutionibus sicubi recesserit hoc compendium; si in genere Iudiciali, Inventione, Dispositione parcior visus fuero pressiorque; scient juxta mecum eruditi non sine causa & ratione id factum: immutare quippe Oratoriæ scenam, in alio nos foro litigare, exolevisse causas forenses, quibus olim studebant

debant & praeparabantur juvenes; Demonstrativas & Suasorias delegari pueris, quibus instituendis haec qualiacumque praecepta sunt accommodata. Proinde iis elaborandum diligentius in Elocutione & ejus partibus, propterea quod invenire & collocare sententias, proprium sit ingenii magis & prudentiae quam artis. Si ergo in praeceptis de verborum delectu habendo, compositione, periodo, ornatu, stylo formando, acuendo, exercendo, fusior, prolixiorque fuerim, agnoscent consilium meum viri diserti; cui expediendo, si haud quaquam par cesserit facultas, ignoscent candidi. Nam quod oggannıunt Lucumones inepti, inquientes, Quid loqueris nobis de præceptis artis & stylo? Nos non curamus ut puer consumat tam multum laborem & tempus, discere Linguam bestiæ, neque legere profanos autores & poëtas qui fuerunt destructio multorum hominum. Erit sufficienter aptus ire ad Universitatem, si potest mediocriter intelligere Latinè, & loqui congruè: *securus unice nil moror quid dicant, quid sentiant (dicunt tamen ut plurimum contra quam sentiunt, ultra quam intelligunt) malevoli isti ignarures, buccones maledici, qui inertiae suae velum sanctimoniae obtendentes, autoritatis suae, si Diis placet, fascibus scientiarum turbam summovent; artes omnes, tanquam profanas, atque simplici, quam profitentur, sinceritati officientes, à sacris suis arcent. Et quia vulpibus hisce caudam, fugae clavum, corporis ornamentum decurtaverit propriae stupiditatis, inopiae, aut pravitatis laqueus; caeteris etiam persuasum eunt, oneri hanc esse iis & impedimento. Verum enimvero ita demum rem suam sartam tectam volunt, si quod ex pelle Theologica desit, è cauda Paedagogica assuant. Memini, me puero multis adeo per transitorium hoc docendi forum patuisse iter ad sacra illa penetralia. Iam vero, inverso rerum ordine & in Mandrabuli, quod dicitur, morem, praeposteri & retrogradi cedunt. Namque ubi jam in Academia plus satis morati fuerint, ibique annorum potius progressu, quam animorum profectu stadia & spatia confecerint Milones isti, fidemque fecerint proverbio;* Posse eum ferre bovem qui vitulum tulerit: *Inde jam vel furcillis ejecti, vel nauseantis quasi Matris vomitu exputi, mox etiam & Ecclesiae futuri propudia & rejicula, Sacris se sacramento obligant; quibus*

tamen se postmodo indignos, impares, & ineptos fatentur. Sive enim infirmitatis suæ deterriti conscientiâ; sive exhaustâ quam aliunde utendum sumpserant supellectile; sive quod iis ex animi sui sententia non cedat promotio, aut amplioris alibi fulgeat lucelli spes: stivæ sacræ, cui manum admoverant, renunciant, & post terga respiciunt. Quorum alii tanquam ἀμφίβια terrâ & aquâ alternis victitant, culeo sane digni puericidæ, qui dividunt operas, quarum alterutra totum poscit hominem: alii prorsus deficiunt ab equis, ut aiunt, Dionysii, qui se impares regendis viris experti transferunt ad imperium puerorum. Sed & justum videri laborat defectum, causasque irreligiosæ religioni invenit eorum ὑπόκρισις. Dii melius, quam ut illa sit hæc Rhetorica Actio! Non est. Imò nec Contemplatio quidem; sed Factio & mera Dissimulatio: quâ se insinuant mulierculis, quibus se viros approbant; & cerdonibus, quibus cœperunt esse in pretio & verendi: deinde libidine quadam nativa, & sua, calumniandi, jacto hoc fundamento artis pessimæ, quam solam callent optime, Ne cujus famæ parcant; fore enim ut quamvis consolidetur vulnus, maneat cicatrix; nullius sibi meriti aut virtutis conscii, ex censura quam sibi assumunt, homines moribus improbi, studiorum rudes, literarum profani, expertes artium nisi sordidarum, audent de rerum summa, & in qua ipse felicitatis articulus, & rectè vivendi cardo vertitur, juventutis nimirum educatione decernere & præscribere. Iamque in viros literatos, qui, dum publicum in privato agunt, de republica & literaria merentur optimè, scholarum moderatores, clandestinæ calumniæ tragulam adornant, eorumque famam depeculatum eunt. Hunc tumidum nuncupant Pædantium, proterva insolentem adolescentia, neque eum cujus gravitas ferociores à licentia deterreat; illum annis provectiorem & locupletiorem, quam qui laborem hunc ferre possit, aut etiam velit: Hunc supercilio tristi severum causantur, vultu tetrico austerum, esse suis terrori & odio; illum dissoluta comitate futurum discentibus contemptui & exemplo malo: hunc insimulant eruditionis parum probatæ; illum religionis suspectæ. Deinde ubi vident graphici isti Sycophantæ se clancularius susurris detraxisse aliquid de aliorum fama, veneno huic aliquid de suo latice admiscent: operam pollicentur suam festivi & meraco

scientiæ

scientiæ juxta atque sanctitatis incocti succo, artem venditant suam. Heu docentium impia, discentium misera conditio! ubi, dum foventur custodes isti à doctrina simul & pietate alieni, Et succus pecori, & lac subducitur agnis.

Sed modus sit. Neque enim è dignitate Artis aut Eloquentiæ est, iram utcunque justam distringere in pecudes inertes, animalia spurca, sacerrima capita: quorum nequitiâ tamen nihil iniquius, quorum imperitiâ nihil impudentius, quorum ingnorantiâ nihil arrogantius. Neque si falsarios istos duces, hæreseos suæ convictos, in gyrum doctrinæ ducere posset recta Ratio, velit tamen rude vulgus supra se sapere & injuriæ suæ litare: quin malit sibi os oblini & naso suspensos instar ursorum trahi, quam auribus duci ad saniorem mentem ab Herculis Ogmii catena. Decipiant ergo illi, desipiant hi cum venia. Vos autem si sapitis, imo ut sapiatis, Mercurialem admittite Indicem, qui vobis primum quidem una Synopsi & quasi per compendii transennam copias & opes Oratoriæ commonstret, deinde Partitiones Oratorias elucidet, mox digitum ad ipsos fontes intendat. E quibus plenos sumite haustus; ut seu Iurisprudentiæ foro, seu Theologiæ choro præparamini, Suadelæ virtute ac viribus instincti, relinquatis in audientium animis aculeum: Hermetis instructi caduceo pectora mulceatis, animos regatis, doceatis, servetis. Quod ut fiat, transibunt præcepta in vota; ut benigno vobis dextroque numine adsit Deus; Suadam, Gratiamque inspiret suam; vosque, quos esse jussit Oratores, faciat.

THO. FARNABY.

Hetorica est facultas de unaquaque re dicendi bene, & ad persuadendum accommodate.

1. Officium est

Delectare	a.	conciliationē	gratia	suavitatis,	ubi requiritur orationis	lenitas.
Docere		fidem		necessitatis,		acumen.
Concitare		movendos affectus		victoriæ.		vis.

2. Materia est, quæcunq; res sub disceptationē cadit, poteſtq; persuaderi. Quæ & *Quæstio* dicitur; estque

vel

- Simplex; unius scilicet thematis; ut, de *Virtute, conjugio, bello, pace.*
- Conjuncta; Pronunciati alicujus, quod argumentis probatur: eaq;
  - Infinita, Thesis: quę universaliter quærit; ut *An ducenda sit uxor.*
  - Finita, Hypothesis: quæ universalem restringit ad circumstantias; ut, *Sitne Philosopho, seni, indotata, extera uxor ducenda.*

Atque Finita hæc quæstio est materia oratoris maxime propria. Verum examinandi, explicandi, ornandique causâ, hanc orator subinde revocat à Finita, circumstantiis suis exuta, ad Infinitam: ut in Practica & Civili quæstione excurrit aliquando ad Theoreticam

Hypotheseon seu Finitarum Quæstionum tria sunt genera:

Genera	quorum proposita sunt	finis
Demonstrativum, quod in laude aut vituperio versatur.	Honestas, Turpitudo,	Delectatio, aut Detestatio.
Deliberativum, quod in futuri temporis provisione suadet aut dissuadet.	Utilitas, Inutilitas,	Spes aut Metus.
Judiciale, quod in præteriti disceptatione accusat vel defendit.	Æquitas,	Clementia vel Sævitia.

3. Media

3. Media

- à Natura eaque
  - Corporis, Vox sonora, distincta, suavis; latera firma; Oris totiusque corporis venustas & spectabilitas.
  - Animi, Ingenium, ad excogitandum acutum & sagax, ad explicandum facile, ad studia incitatum & docile, firmum atque diuturnum ad memoriam, quæ à Natura & Exercitatione potius est quam ab Arte. Judicium solidum & Discretio.
- ab Arte, quæ tradit præcepta
  - Inventionis, quæ excogitat argumenta ad persuadendum idonea.
  - Dispositionis, quæ res inventas discernit, apteque per partes distribuit.
  - Elocutionis, quæ res inventas dispositasque exornat flore verborum, & lumine sententiarum.
  - Pronunciationis, quæ cum vocis apta modulatione & corporis gestu orationem profert.
- ab Exercitatione, quæ assiduitate Legendi, Commentandi, Scribendi, Variandi, Imitandi, & Dicendi, Naturam Artemque perficit.

Inventio.

Inventio eſt excogitatio argumentorum, quæ ad perſuadendum ſunt idonea. Argumentum eſt probabile inventum ad fidem faciendam.

Argumenta ſunt
- Ἔντεχνα Artificialia
  - Ad Fidem, ex locis docentibus λόγοις
    - Certis, unde fiunt Demonſtrationes.
    - Ratiocinantibus à Cauſis, efficiente, materiali, formali, & finali; ab Effectis, Subjectis, Adjunctis, Definitione, Diviſione; Genere, Specie, Toto, Partibus, Comparatis, Paribus & Similibus, Oppoſitis, relatis, contrariis, privantibus & contradicentibus, &c. quorum diſciplina petenda à Dialecticis.
    - Probabilibus, & Veriſimilibus.
  - Ad Morum, ex locis Patheticis, quæ verſantur in
    - Excitandis vel ſedandis affectibus; Amore, odio, ira, contemptu, lenitate, metu, pudore, gratiâ, miſericordiâ, indignatione, invidiâ, æmulatione.
    - Summi erit artificis noſſe; qui, & erga quos, & quibus de cauſis, hoc vel illo affectu ſoleant homines commoveri.
  - Ad Conciliationem, ex Moribus
    - Oratoris, in quo requiruntur, Prudentia, Probitas, benevolentia, Modeſtia.
    - Nationis, aut Civitatis in qua degit. Reſpiciat ergo in
      - Republica, libertatem.
      - Democratia, legum diſciplinam.
      - Ariſtocratia, divitias.
      - Monarchia, cuſtodiam Principis.

Audito-

Auditorum, qui differunt
- Affectibus; irâ, lenitate, misericordiâ, lætitiâ, spe, dolore, metu, odio, æmulatione, &c.
- Habitibus; virtutibus & vitiis.
- Ætate; juventute, senectute.
- Fortunâ; quâ nobiles, potentes, divites, fortunati, &c.

Ἄτεχνα, *Inartificialia.* Quæ non parit ars Oratoris, sed aliunde ad se delata tractat; cujusmodi sunt Testimonia Divina: Oracula sc. & vaticinia; vel Humana: atque hæc, vetera ex Authoribus, recepta proverbia, sententiæ, apophthegmata; aut nova, ore tenus, Jusjuranda, aliaque Instrumenta forensia, Leges, Pacta, Testes, Tabulæ, ut & Signa, Circumstantiæ, exempla; quorum copiâ instructus debet esse Orator.

Trium generum communes loci sunt:
- Possibile, & impossibile, ut doceatur potuisse aut non potuisse fieri.
- Magnum & Parvum, ut ostendatur Comparativè, aliud alio esse utilius, honestius, &c.

Fidem tantum facere, præ se ferendum est: Conciliatio & Motus in Exordio quidem & Peroratione proprium habent locum, sed in perpetua oratione, sicut sanguis in corpore, fusa esse debent.

De Genere Demonstrativo.

rrariis vituperantur

- Personæ,
  - à Personæ locis & circumstantiis.
    - 1. Admirabilibus, quæ divinitus missa, prodigiis, auguriis seu oraculis, significata præcesserunt. 2. Patriâ. 3. Genere seu natalibus. 4. Sexu. 5. Singularium ætatis partium institutione, educatione, disciplinâ, studiis, consiliis, rebus gestis. 6. Morte & eventis post mortem, jacturâ & luctu.
  - à tribus generibus bonorum
    - Fortunæ: ut sunt, opes, honores, amici, affines, liberi.
    - Corporis: qualia sunt, forma, robur, valetudo, agilitas, corporis habitus.
    - Animi: suntque bona
      - Insita; indoles, ingenium, judicium, industria, docilitas, memoria.
      - Acquisita; virtutes
        - Moris; Justitia, Temperantia.
        - Mentis, Prudentia, Fortitudo.

Atque in his explicandis sequendum aut ætatis atque rerum gestarum ordinem; aut virtutum distributionem & certa rerum capita: Hic *Artificialis*, ille *Naturalis ordo* dicitur.

Virtus sola per se ipsa, laudabilis est, sine qua nihil rectè laudari potest: Auditu verò jucundiora sunt, quæ aliis functuosa, sibi laboriosa, aut certe gratuita. Naturæ & Fortunæ bona tractantur, quod in eorum

Laudantur: aut à con- * rum usu ac moderatione virtus maximè cernitur, prout quis iis recte vel male usus sit: si non habuerit, sapienter caruisse; si amiserit, moderatè tulisse.

Cautio est, ne ementitas laudes adsciscamus, neque iis quæ multis competunt aut rerum leviorum laudationibus immoremur.

Facta { Ab Honesto, qui proprius est Demonstrativi generis locus, continetque Decorum, Legitimum, i. æquum in homines, pium in Deos, Justum & Gloriosum; ab utili, Difficili, & cæteris Deliberativi generis locis. quos vide suo loco.

A Circumstantiis; Personâ, Re, Causâ, tempore, Loco, Modo: unde Amplificationi præbeatur ansa; quod quis primus fecerit, aut solus, aut cum paucis. aut præcipue, aut tempore maximè necessario, aut sæpe, &c.

Res, ut loca, regiones, urbes; & animi habitus, virtutes { A causa efficiente, & Definitione; ab antiquitate, origine, honestate; à singularibus cujusque rei aut loci virtutibus, situ, amœnitate, utilitate, voluptate. Subjectis item, adjunctis, effectis.

Et Comparativè inter se tractantur Personæ, Facta, Res, idque vel { Collatione similium.
Contentione dissimilium.

Hæc oratio ad populum habita, ad animi motus, non ad fidem faciendam accommodata, expoſitionem factorum, non argumentationem requirit: Eſtque illuſtranda verbis inſignibus, tranſlatis, floridioribus: nec non luculentis per διατύπωσιν expreſſionibus, digreſſionibus, amplificationibus.

Ariſt. Rh. l. 1. c. 9. Aut. ad Heren. 2. l. Cic. de Invent. 2. l. Cic. Partitiones, Quint. 3. l. 9. c. Menand. Rh. γενεθλίων διαίρεσις τῶν ἐπιδεικτικῶν. M. Capella. 5. l. Theon. Aphthonius, Emporius. R. Hiperius c. 2. Soarez l 1. c. 42. Voſſ. l. 2. c. 15. Al. Or. l 4. c. 6. Cauſſi. l. 10. qui & exempla adjicit, ut & Dreſſerus & Voſſius.

Amplificantur Res & Facta, 1. Aſcendendo ab Hypotheſi ad Theſin: vel contra. 2. Individuorum exemplis illuſtrando, quod generatim dictum eſt. 3. Circumloquendo, per definitiones, aut deſcriptiones, eaſque conglobando. 4. Uſurpando ſpecies aut partes pro toto. 5. Adjiciendo cauſas, effecta & accidentia. 6. Comparando à ſimili aut diſſimili, pari aut impari. 7. Ab oppoſitarum & inter ſe pugnantium rerum conflictione. 8. A teſtimoniis ſtipatis condenſatiſque. Vide Amplificationem infra in Confirmatione.

* De genere Deliberativo.

* Ariſt. Rh. l. 1. c. 4. Author ad Heren. 2 l. Cic. de Inven. 1. l. de Oratore 2. l. Quint. l. 3. c. 10. Emporius. Rh. M. Capell. 5. l. Soarez l. 1. c. 10. Dreſſ. l. 1. p. 216. Hier. c. 3. p. 333. Voſſ. 1. l. 5. c. Alſt, Or. l. 4. c. 6, Cauſſin. l. 12. c. 1.

Deliberantur, id eſt, ſuadentur aut diſſuadentur res quælibet contingentes, & poſitæ in noſtra poteſtate: Publicæ verò, Pecuniæ ceu vectigalia, Pax & Bellum, regionum Præſidia, Quæ exportantur aut importantur, Leges, in deliberationem veniebant.

Honeſtum:

Loci ſunt

- Honeſtum : de quo in Genere Demonſtrativo.
- Utile : ex laude natum, ſemperque cum dignitate conjunctum, conſiſtit in conſervatione præſentium, & comparatione ſequentium commodorum : atque in eorum quæ his contraria ſunt, evitatione. Atque hic locus Deliberativi proprius eſt.
- Neceſſarium ; quod aliter fieri non poteſt : vel, ſine quo ſalvi eſſe non poſſumus.
- Jucundum : quod delectationem voluptatemque animi aut corporis, aut utriuſque adfert.
- Eventus : cujus profectio & conſideratio teſtatur Dilemmate.
- Facile : quod comprehenditur ſub Poſſibili, generali omnium cauſſarum Loco.
- Dialectici : à proprio, adjuncto, ab effectis, ab antecedentibus, connexis, conſequentibus, comparatione à majori, minori, contrario ; à teſtimonio: Maximè autem hic dominantur, quaſi familiam ducunt, atque utramque faciunt paginam Exempla, ſi appoſita ſint, neque ex iis ſolis conſtet oratio.

* De Genere Iudiciali.

* Ariſt. Rhet. lib 1. cap.3. Aut. ad Heren. 2. lib. Cic. de Invent. 2. 1. de Orat. Quintil. lib.3. cap.11. Capella lib. 5. Groſ. lib.4. cap 1. Kecker. lib.1. Sp. Rhet. cap.9. Voſſius. lib. 1. cap.6. Cauſſin. lib. 12. c. 13.

Accuſa-

Accusator reum arguat facti quod in controversia positum est.

Depellat defensor opponatque aut

1. Non esse factum.
2. Si factum fateatur, non eam vim, non id nomen habere, non id esse quod criminetur.
3. Jure id esse factum.

Ex accusatoris autem intentione & defensoris depulsione nascitur Status

1. Conjecturalis,
2. Finitivus,
3. Qualitatis seu Juridicialis.

Reperto Statu, subjiciat Reus rationem, quam depellendi causâ adfert.

Accusator contra adferat firmamentum, quo Rationem illam infirmet.

Ex rationis autem & firmamenti confectione Judicatio constituitur, in Finitivo & Qualitatis statu.

* 1. Status Conjecturalis, in quo quæstio est, An res facta sit nec ne.

* Cyrus περὶ διαφορᾶς στάσεως. Hermogenes περὶ τῶν στάσεων. Aut. ad Herent. Quint. 3. lib. cap. 6 M. Capell. 5. lib. Fortunatianus. l. 1. Sulpic. Vict. Alcuinus. Cassiodorus. Soarez. lib. 2. 11 c. Alst. Or. 4. lib. 7. cap. Voss. lib. 1. cap. 6. Caus. lib. 3. cap. 30. Valladerus lib. 7. disp. 2.

Im-

- Arguat accusator à
  - Causa
    - Impulsiva: irâ, odio avaritiâ, invidiâ, inimicitiis, aliisque affectionibus. Atque hic persona cum suis circumstantiis diligenter excutiatur.
    - Ratiocinante à
      - Spe bonorum; præmii, voluptatis, honoris, &c. Cui bono fuisset.
      - Evitatione malorum, incommodi infamiæ, &c.
  - Facultate; in occasionibus, spe perficiendi, celandi, impunitatis: circumstantiis rei, loco, tempore, nec non circumstantiis personæ, de quibus supra in Demonstrativo genere.
  - Signis; quæ sunt dicta aut facta antecedentia, consequentia, vel cum ipsa re cohærentia: quæ nocentes comitari fere solent, quasi indicia & impressa facti vestigia. Fuga, trepidatio, verba tertiata, vultus dejectus.
- Defensor
  - Infirmet Causas & Facultates.
  - Diluat & refellat Signa & Consequentia Absolutione vel Inversione.

2. Status Finitivus, in quo quæstio est de nomine rei & quid sit.

Definiat uterque, quam maximè potest, ad communem sensum ac vim verbi: deinde adductis similibus exemplisque aliorum qui ita locuti sunt, suam definitionem, sententiamque confirmet, & contrariam infirmet.

Accusatori locus est: Minime concedendum, ut is, qui de re confitetur, verbi se interpretatione tueatur.

Defensor æquitate nitatur: & ea cum secum faciat, non re sed verbi depravatione se urgeri queratur. Quo in genere utetur Similibus, Contrariis, Consequentibus.

3. Status

3. Status Qualitatis ſeu Juridicialis, eſt vel
   - Rationalis, de jure facti. (*b*)
   - Legalis, de ſententia legis aut ſcripti. (*c*)

(*b*) Defendat Reus
- Abſolutè: cum ſimpliciter quod factum eſt, rectè factum eſſe defendimus: jure ſcilicet naturæ, legis, conſuetudinis, judicati, æqui, pacti.
- Aſſumptivè
  - Comparatione: cum alterutrum neceſſe fuerit fieri: hoc ſatius.
  - Relatione: cum culpa transfertur in ipſum qui malum accepit.
  - Remotione: cum culpa rejicitur in rem aliam, legem vel perſonam.
  - Conceſſione: cum non defendit factũ, ſed ignoſci ſibi poſtulat
    - Purgatione: quâ excuſat factum eſſe non Voluntate, ſed Neceſſitate, Fortunâ, vel Imprudentiâ.
    - Deprecatione: à meritis & ſpe. futurâ.

(*c*) Legitimi ſpecies ſunt
- Leges contrariæ: cum lex eadem ſecum, vel duæ leges inter ſe videntur pugnare.
- Scriptum & ſententia: cum ſcriptoris voluntas à ſcripto videtur diſſidere.
- Ratiocinatio: cum quod nullâ propriâ lege cautum eſt, ex aliis conjicitur.
- Ambiguum: cum ſcriptum plures accipit ſententias, dubii accentus, aut vocis diviſæ junctæve ratione.
- Tranſlatio: cum res accuſatorem, judicem, tempus, locum mutandos dicit.

Atque

Atque hactenus quidem de tribus generibus universè & in genere: habent tamen sibi subjectas alias species, quæ particularem considerationem & disciplinam desiderant.

Panegyrica vetus, In qua laudatur qui ludo præest. 2. Gens vel urbs. 3. Certamina & ludi cum ortu eorum, comparatione cum aliis, loci & temporis ratione. 4. Præmia. 5. Princeps certaminum præses. 6. Voto denique clauditur. Panegyrica nova exorsa ab occasione quæ nos ad dicendum movit, progreditur ad Principis laudationem ex locis Demonstr. ad publicæ felicitatis prædicationem, clauditur voto & exhortatione ad lætitiam, obsequium & concordiam.

Vide Dionys. Halicarnassensis τέχνην περὶ τῶν πανηγυρικῶν. Menandri Rhetoris γενεθλίων διαίρεσιν τῶν ἐπιδεικτικῶν.

I. Cæs. Scalig. 3. l. poët. 100. c. N. Caussin. 10. l. 9. cap. & I. Ger. Vossium lib. 2. Institutio. Or. c. 13. & l 2. Partitionum. c. 17. Vernul. c 5 l. 2.

Nuptialem, ut & Ephithalamium auspicamur à Diis Genialibus, naturæ, & legum instituto; conjugii mox enumerantur commoda, privata, publica: laudatio sequitur sponsi, & sponsæ: concipiuntur vota utriusque nomine, ut feliciter cedant nuptiæ mutuo amore constantique junctis, ut videant liberos, nepotes, & qui nascentur ab illis, super quibus etiam omen, præsagium & votum.

In Natalitia, sive quis sit prole recens auctus, sive provectus ætate mactetur oratione anniversariâ, respicitur tempus nativitatis, annus, mensis, dies, hora, locus; virtus parentum; familia. Subsequitur spes, gratulatio, precatio & votum.

Funebris orditur à querimonia, exclamatione, aut interrogatione, ratio deinde personæ ad quam dolor pervenit, habetur, laus defuncti ex locis Demonst. generis, mortis genus; desiderium, cujus testes dolor & luctus, his subjicitur consolatio.

Gratiarum actio beneficium acceptum læta agnoscit, amplitudinem & commoditatem

ejus prædicat atque amplificat: spondet vicem referendi parem gratiam: aut id si minus suppetat, animi grati memorisque officium: adeoque ad vota confugit.

Propemptica, Apopemptica, Hodœporica, Monitoria, Suasoria, Adhortatoria, Consolatoria, Consultatoria, Petitoria, &c. carmine frequentius & epistolis quam Orationibus celebrantur. Eorum itaque præcepta cum exemplis expressis aut citatis videbit qui volet apud Menandrum Rhet. Dionysium Halicarness. Ærasmum, libello utilissimo de conscribendis Epistolis: Julium Cæs. Scaligerum. 3. lib. Poëtices cap. 303. & 104. J. Lipsium. de re Epistolica. Bar. Keckerman. lib. 1. Rhet. Special. cap. 14. &c. J. Ger. Vossium lib. 2. Institut. Orat. cap. 13. & Partition. lib. 2. cap. 19.

* *Dispositio.*

Invenire præclarè, enunciare magnificè, interdum etiam barbari solent: disponere apte, commode, varie, nisi eruditis negatum est. Pulsatis itaque omnibus omnium locorum, tam qui circumstantiarum & causarum singularum proprii sunt, quam dialecticorum & communium foribus, lustratâque omni materiæ sylvâ; ubi supellectilem congesseris variam, eamque vel memoriæ firmiter impressam, vel una chartæ facie, quasi synopsi, delineatam tibi subjeceris; acre adhibendum est judicium, consilium solidum, & electio accurata. Rejiciantur omnino quæ levia sunt, utpote vitiosa, apertè falsa, contraria, com-

* Arist. Rh. l. 13 c. Hermogenes περὶ εὑρέσεων τομ. ά. Cic. de Inventione l. 1. & ad eum Marius victorinus. Cic. de oratore l. 2. Partitiones Cic. Quintil. l. 7. Fortunatianus. l. 2. Sulp. Victor. p. 4. 7. Martianus Capella. 5. l. p. 179. ex ed. H. Gratii. Soarez 2 lib 1. cap. Dresserus. lib 1. pag. 52. Hiperius. 4 405 Kecker. Syst. Rh. lib. 1. cap. 9. Caussinius. 6. lib. Vossius 2, lib. 1, cap. Vallad. lib. 4. disp.

munia,

munia, futilia. In iis etiam quæ adhibenda videntur vel ad probandum vel ad movendum, delectus est habendus, proprius cuique locus assignandus: ut firmissima quæque sint prima ad conciliationem, ubi auditor maximè attendit expectatque: æque valida reserventur in exitum ad victoriam; quia quæ postremo dicuntur maximè inhærent: mediocria in medium agmen conjiciantur, specie & numero pugnatura. † Discernendum item, ut quod boni habet causa, id exornes, ibi tabernaculum constituas; ibi commoreris si quid habet causa vitii, id vel dissimules; vel si quid causæ fauces premat, totum illud bono tuo exaggerando obruere labores; caveasque ne tanquam prævaricator in hostium castris verseris, neque veluti desertor terga vertas; sed vel locum strenue tuearis, vel cum specie quadam & pompa dicendi recedas, teque eò conferas, quò vel argumentanti, vel conciliandi, vel permoventi patet confugium.

† De disponendis argumentis Julius Severianus. Antonius apud Ciceronem 2. de Oratore.

* Disponat autem Orator rem suam vel ex
- Arte; quæ, perscribente ipsâ Naturâ docet præfari, exponere, nostra probare, contraria refutare, concludere.
- Judicio; quod, dictante prudentiâ, artis superstitionem & Partes, prout postulant circumstantiæ, transponit vel etiam omittit.

* De judicio & consilio Quintil. 6. lib. 6. Fortunatianus 3. l. p. 69 Sulp. Victor. p. 246 Alst. Orator. l. 1. c. 15. Valader. 4. l. disp 4.

Orationis partes traduntur † sex: Exordium, Narratio, Propositio, Confirmatio, Confutatio, Peroratio.

† Sunt qui statuunt quinque partes, sunt qui quatuor, & in contentione includunt propositionem, confirmationem & confutationem.

Exor-

Exordium.

Cic. 2. de Orat. præcipit, post omnia de Exordio cogitandum, contra Fab. 3. l. 12. c. & Vall. l. 4. dis. 3. q. 3. περὶ παντὸς προοιμίου, καὶ ἐκ πόσων μερῶν συνέστηκε,

Causâ diligenter perspectâ, locisq; inventis, considerandum ultimo loco quod in primo ponendum est, quo sit utendum Exordio. Nimirum, ut non sit alienum à causa & quæstione, non commune, quo adversarius uti potest; non grande & inflatum, non vulgare, non affectatum, non longum: neque vulgi sentinam, neque tamen artificii oleat myrothecia: verum ut ex re nata & ipsis causæ visceribus sumptum, sit accuratum, acutum, instructum sententiis, floridum verbis, causæ proprium, verecundum, conciliationi natum, circumstantiis accommodatum, sequentibus connexum. Vestibula honesta sint, aditusque illustres.

ἐκ περιστάσεως, κατασκευῆς, ἀποδόσεως, βάσεως, &c. Hermogen. περὶ εὑρέσεων τομ. α'.

De ratione conficiendi Exordii & cæt. partium Orationis in omni genere, vide Valladetum l. 8.

Estque
- Principium; quo in causa Honesta statim & apertè Benevolentia, Attentio, & Docilitas parantur.
- Insinuatio; quâ in causa Turpi, Dubia, Humili vel Obscura, turpitudinis partem diluimus, professique nos dicturos de rebus magnis, necessariis, novis, utilibus, jucundis præparamus Auditores, reddimusque benevolos, attentos, dociles.

Ducitur ab
- Judiciali, à Persona * Oratoris, † Rei * Judicum, Auditorum, † Adversarii, à Prolepsi, cum ea quæ obstare possunt orationi, præoccupantur, amoventur, & solvuntur; vel etiam ab ipsa Re.

* Qui, si vir bonus credatur, non studium Advocati videtur afferre, sed pene testis fidem. Existimetur venisse ad agendum ductus officio aliquo, vel necessitate, &c. Quintil. 4. l. 1. c. † In Reo commendatur dignitas, infirmitas, merita. Multum agit sexus, ætas, conditio. * Mores judicum velim nosse. Nam prout asperi, lenes, jucundi, graves, duri, remissi erunt, aut assumere in causam naturas eorum, qua competent; aut mitigare, qua repugnabunt, oportebit. † Adversarii persona prope eisdem omnibus, sed contrario ductis, impugnari solet. Nam & potentes sequitur invidia, & humiles abjectosque contemptus, & turpes ac nocentes odium.

Delibe-

Duciturque in genere
- Deliberativo, à Criminatione, Depulsione, Amplificatione, Diminutione, vel Ornatu.
- Demonstrativo, à Laude, Vituperatione, speciosa aliqua historia, naturali observatione, Fabula, Similitudine. Contrario, Apophthegmate, Sententia, Exemplo, Allusione, vel generali pronunciato; unde ad propositam Quæstionem commodè transeatur.

Narratio.

Narratio est rerum gestarum utilis ad persuadendum id quod intenderis commemoratio; sedes & fundamentum fidei, atque argumentorum seminarium.

In Deliberativo, ubi de futuris consultatur, supervacua est Narratio, nisi quæ extrinsecus incidat: ut & in Demonstrativo, quæ continua quasi Narratio est. In Judiciali etiam omittitur, sicubi parum pro nobis faciat, aut ante innotescat (*a*).

Narrationis virtutes, vitia, typos expressos atq; exempla, vide apud Caussinum. l. 6. Eloq. Humanæ.

(a) Si adversarius prior narraverit, non ita ut quæ acta sunt, nudè, sed rem exasperavit, adjecitque invidiam: nos eadem, sed non eodem modo exponemus, alias causas, alias circumstantias referemus. Verbis elevare quædam licebit.

Sitque
- Perspicua; verbis propriis & usitatis, ordine temporum prout res gestæ sunt servato: non interrupta.
- Verisimilis; circumstantiis naturæ, legi & moribus consentanea, ad rumorem & opinionem accomodata.
- Suavis; quæ contineat nova, inexpectata, magna, gravia, exitus jucundos.
- Brevis; re non altius petitâ, non extra causam; ita tamen ut nihil desit.

(a) Δειγαὶ δ' καὶ ἐκφυλαὶ αἱ παρεκβάσεις, &c. Longinus c. περὶ φαντασίας. De Egressione Fabius 4. l. 3. c. & Vall. l. 4. dis. 3. quæst. 13. & eundem de Transitionum varietate. lib. 4. disput. 2. quæst. 10. Παρέκβασις est alienæ rei, sed ad utilitatem causæ pertinentis, extra ordinem excurrens tractatio, Quint. l. 4. c. 3.

(a) Narratione expositâ licebit excurrere in lætum aliquem & plausibilem locum, quæstioni prævium, aut rei amplificandæ animisque excitandis idoneum, sed cautè & modestè, ne materiæ modum excedamus, aut tædio auditores satiemus.

Propositio.

Facillime auditor discit, & quid agatur intelligit; si neque prudentiam ejus impedias confusione partium, neq; memoriam multitudine. Cic. Partit.

est vel
- Simplex; quâ status & summa totius causæ breviter comprehenditur.
- Sejunctio; quæ tantum in genere Judiciali adhibetur; per quam statuimus quid nobis cum adversario conveniat, & quid in controversia relinquatur.
- Partitio: quâ in omnibus causarum generibus uti licebit: quâ enumeramus quot & quibus de rebus simus dicturi, atque is ut plurimum in dicendo servabitur ordo, qui hic exponitur.

Partitio commendatur brevitate, absolutione & paucitate partium; trium scilicet, aut, summum, quatuor.

Confirmatio.

Etsi fidem tantum facere præ se ferendum sit oratori: quoniam tamẽ duæ sunt animi auditoris partes in quib⁹ tractandis versatur flexanima & ψυχαγωγὸς Πειθὼ, *Intellectus*, qui, quasi animæ oculus, reficiendus est colore, illustrandus

dus est lumine rationis & veri, quod proprium est Intellectus pabulum; & *Voluntas*, quæ, tactus more, mollium rerum aut durarum oblatione flectitur trahiturque: usu venit ut causâ quandoque cadat orator nihilque consequatur, si Voluntas, quæ libera est, neque statim obtorto collo in jus rapitur, cervice quasi obfirmatâ non obsequatur. Quocirca caduceus iste geminis armandus est anguibus, qui inter vestes lapsi & levia pectora, volvantur attactu nullo, fallant sensus, se in mentis intima præcordia insinuent, & quem volent affectum ossibus ac medullis implicent. Neque enim Oratori satis erit Dialecticis lacertis, utcunque validis, mittere ferro præfixas hastas; nisi & eas artificii nitore exornet, (a) Motus amento instruat. Arida illa argumentorum ossa, corpus firmamentorum exangue, horridum quasi nudarum rationum sceleton, ne tædio sint & terrori, Argumentationum carne investiat Orator, Motuum nervis firmet, Delectationum musculis solidet, Artis succo & sanguine distendat. Confirmandi itaque sibi comparet cum Materiam tum Formam. Materia, sunt (b) Argumenta, hoc est, probabilia inventa ad faciendam fidem, quæ non secus atque metalla è fodinis, aut pharmaca ex Apothecis suis singula, petuntur è Locis Insitis & Assumptis, Artificiosis & artis expertibus, Dialecticis, & Rhetoricis certis, probabilibus atque verisimilibus, (c) Circumstantiis, de quibus supra in præceptis Inventionis & generum singulorum dictum. Neque solum ex arma-

(a) Ut faveat Orator iis qui audit, movendi sunt Affectus, Lætitia, Dolor, Spes, Timor, Amor, Odium, Ira, Mansuetudo, Gratia, Contemptus, Invidia, Commiseratio, Indignatio, Æmulatio.

(b) Quid Argumentum distet ab Argumentatione, & de speciebus Argumentationis, vide Jul. Scalig. l. 3. poëtic. 7. De inven. arg. & Locis, Cic. de Invenr. l. 1. & 2. Atque ad eum Marius Victorinus. 2. de orat. Topica ad Trebatium Aut. ad Heren. 1. & 2. Quintil. 5. l. 10. c. & 13. Mart Capell 5. l. p. 154. Soarez l 1 c. 12, &c Dresserus l. 1. p 46. Hiper. c. 2. Voss. Inst l. 1. c 2. Caussinus l. 4. c 2. Vall. 3. dis. 4.

(c) Hermogenes, περὶ εὑρέσεων τομ. γ. c. περὶ ἐπιχειρημάτων Theon, περὶ διηγήματος. Vall. 3. l. disp. 3. qu. 3. & Rhetores omnes.

mentariis Dialecticorum promat argumenta quæ Doceant; sed & ex Ethicorum fontibus atque Rhetorum hauriat quæ Concilient, quæ Moveant. Ne sit hospes in Humanitate neque peregrinus domi, sed norit omninò (*a*) Mores, qui dicentem deceant, qui Reip. in qua degit, iis apud quos dicit insideant vel à natura insiti, vel ab ætate aut fortunis quasi acquisiti. Norit Affectuum maria, quibus quæque ventis concitentur, sedentur: discernat, qui Affectus, in quantum, in quibus, & erga quos sint movendi; quibus de causis, & qua ratione incitentur animi facultates, Concupiscens & Irascens, ad appetendum ea quæ videntur bona, ad aversandum ea quæ apparent noxia, quomodò disponatur ad ea vel præsentia vel absentia, Amore, Gaudio, Odio, Dolore, Spe, Irâ, Metu; dominari sciat in Affectuum regno, atque *Fœdere certo Et premere & laxas dare habenas*, ut ait poëta: hoc est, in lætitia dilatare corda audientium, in mœrore contrahere.

(*b*) Argumentationis ergò, quæ tractandi argumenti est forma, varia sunt genera: perfectissima tamen atque usitatissima ex iis sunt, Epichirema sive Syllogismus Rhetoricus, Enthymema, Inductio, & Exemplum. atque hæc quidem versantur circa Fidem, docent probantque: circa Affectus vero commovendos, illa quæ Amplificatio dicitur.

(*c*) Epichirema sive Syllogismus Rhetoricus constat ex 1. Propositione Majori, cui subjicitur ipsius 2. Ratio, unâ pluribusve instantiis probata; Deinde 3. Propositione Minori seu Assumptione, quæ & 4. Rationem suam habet adjunctam; 5. Complexione denique seu

(*a*) De moribus ἤθεσι, Affectibus πάθεσι lenibus, & gravibus, & de iis movendis, Arist. 2. l. Rhet. totus. Hermog. μεθ- δειν, Apsini τεχν- ῥητ. Aut. ad Heren. 2. & 3 l. Cic. de Orat. l. 2. Quint. 6. l. 3. c. & 12. l. 2. c. Mart. Capel. 5. l. 162, p. Keck sp. Rh. l. 1. c. 9, &c. Rh. Eccl. l. 1. c. 3. Jul. Sever. Dresser. l. 1. p. 109 Hiper. cap. 10. p. 422. Voss. Inst. l. 2. totus. Caus. El. l 8 Vall. l. 3. dis 4.

(*b*) Jul. Scal. 3. Poët. c. 70.

(*c*) Hermogenes περὶ εὑρέσεων. τομ. γ'. περὶ ἐπιχειρημάτων καὶ τάξεως αὐτῶ. & Minuc. l. περὶ ἐπιχειρημάτων. Autor ad Heren. l. 1. Quint. 5 l. 14 c. Soarez 2. l. 17. c. Dress. l. 1. Hiper. c. 8. Vall. tab. Rh. p. 21 Sandersoni dial. 3. c. 7. Eras. de conscrib. epist. Vos. Inst. lib. 3. c. 5. Caussin, El. 6 l. 25. c. Vall 4. l. 2. dis. 3 quæst.

Conclu-

Conclusione; ut, 1. *Melius accurantur, quæ consilio geruntur, quam quæ sine consilio administrantur.* 2. *Domus ea, quæ ratione regitur, omnibus rebus est instructior, quam quæ temere & nullo consilio administratur. Rursum, Navis optimè cursum conficit, quæ scientissimo gubernatore utitur: eadem est Exercitus & cæterorum ratio.* 3. *Nihil autem omnium rerum melius quam mundus administratur.* 4. *Nam & signorum ortus obitusque definitum quendam servant ordinem: & diurnæ nocturnæque vicissitudines immutatæ perstant.* 5. *Consilio igitur regitur mundus.*

(*a*) Varietatis gratia, ne cognoscat artem qui audit, adeoque defatigetur similitudinis satietate, invertantur subinde argumentationum partes; quandoque etiam vel alterius Propositionis Ratio, vel ipsarum Præmissarum altera tanquam pro manifesta ac concessa omittatur. Adjiciatur aliquando Exornatio aut Amplificatio; Interrogatoriè proponatur pars una aut altera; argumentorum puncta occulantur. Artis est celare artem.

(*b*) Enthymema est imperfectus Syllogismus; in quo nimirum Major Minorve desideratur: *Pius fuit, fortis, sapiens. Deum quippe coluit, hostes contudit, fortunam utramque moderatè tulit, imo superavit.* Optimum est illud Enthymema, quod ex contrariis conflatur, quodque, ut acutius sit, per Interrogationem non rarò effertur; ut, *Quem alienum fidum invenies, si tuis hostis fueris?*

(*c*) Inductio est illatio ex enumeratione præcipuarum partium, vel collatione illustrium aliquot individuorum; ita ut ex multis singularibus probetur universale; ut, *Plebs Romana optimè*

(*a*) Vallad. 4. l. disp. 2. q. 9. & 12.

(*b*) Arist. Rhet. l. 2. cap 23, 24, 25, 26. Hermogenes περὶ εὑρέσεων τομ. γ'. Apsini τέχνη ῥητορική. Soarez. 2. cap. 19. Caussin. lib. 6. cap. 28. Vossius lib. 3. cap. 5. Vallad. libr. 4. disput. 2. quæst. 5. (*c*) Quint. 5. lib. 11. cap. Soarez. 2. lib. 20. c. Vos. lib. 3. cap. 5. Caus. 4. l. 56. cap. Vallad. 4. lib. 2. 7. quæst.

de Milone sentit. Equester ordo optime sentit, Senatus optime sentit. Totus ergo populus Romanus optime de Milone sentit. Clarior tamen est illa Inductio Socratica, quæ per Interrogationem vel Subjectionem adversarium premit; ut, *Quodnam pomum est generosissimum? Nonne quod optimum? Et quis equus generosissimus? nonne qui velocissimus? Quis autem ager? certe qui fertilissimus. Ita & hominum, non qui natalium splendore, sed qui virtutis gloria præstant, habendi sunt generosissimi.*

*Arist. Rh. lib. 1. c. 21. & περὶ γνωμῶν. c. 22. Aptini τέχνη ῥητορική. Quint. 5. l. c. 11. Eras. cop. rer. Soarez 2. l. cap. 21. Caussin. l. 4 c. 55.

* Exemplum est Inductio imperfecta, seu probatio & mensura à simili quod utrique convenire arguitur, quando scilicet ex uno singulari aliud singulare probatur; ut, *Iure occisus est Saturninus res novas moliens, sicut Gracchi.*

In Judiciali genere præcipuum instrumentum est Enthymema; in demonstrativo dominatur Amplificatio; in Deliberativo familiam ducunt & utramque paginam faciunt Exempla.

Exempla illustrant, potius quam probant.

Cautio est, ne tota oratio sit conflata ex condensatis Exemplis aut Testimoniis. Neque ipsa argumenta conferto agmine stipentur. Magisque ex usu & re nostra fuerit, dum affectus movemus, sententiis quam argumentis uti. Segnius enim moventur affectus in castris cordis ad volendum: quamdin in arce capitis Intellectus occupatur in excutiendo Vero.

*Ampli-

** Amplificatio est gravior quædam affirmatio ad ciendos affectus potens.*

* Περὶ αὐξήσεως καὶ τῶν ἰδέων αὐτῆς. Longinus περὶ ὕψους. Hermog. περὶ μεθόδου δεινότητος. Cic. de Orat. comprehendit Amplificationem ſub Elocutione. Quint. 8. l. c. 4. Soar. l. 12. c. 34 ad 41. Streb. l. 2. c 21. Caul l. 3 c 2. Chytræus addit Hipotheſin reductam ad Theſin. Sturm. de rat. El. c. 30. & 25. Keck. Syſt. Rh. l 1. c. 7 Voſ Inſt 3 l. c. 5 Cauſ. l 5., totus ubi octo modi ponuntur; quos etiam habuit Eraſ. lib. de copia rerum.

Amplificant
- Verbis, illuſtribus, ſuperlatis, aſyndetis, iteratis, relatis, ad ſuperiora gradatim aſcendentibus, ſynonymis.
- Rebus
  - Incremento: gradibus ad ſummum, ac etiam ſupra, inſurgendo; ut, *Facinus eſt vincire civem Romanum, ſcelus verberare, prope parricidium necare: quid dicam in crucem tollere?*
  - Comparatione: à minoribus, ad majora argumentando; ut: *An vero vir ampliſſimus P. Scipio Pontifex Max. Tib. Gracchum mediocriter labefactantem ſtatum Reipub. privatus interfecit: Catilinam orbem terrarum cæde atque incendio vaſtare cupientem, nos Conſules perferemus?*
  - Ratiocinatione: ex iis quæ dicta ſunt, quidpiam reipſa majus innuendo; ut, *Tu iſtis faucibus, iſtis lateribus, iſta gladiatoria totius * corporis firmitate, tantum vini exhauſeras, ut tibi opus eſſet vomere,* &c.
  - Congerie: aliis atque aliis modis eandem rem efferendo; ut, *Quid enim tuus ille, Tubero, diſtrictus in acie Pharſalica gladius agebat? cujus latus mucro ille petebat? quis ſenſus erat armorum tuorum? quæ tua mens? oculi? manus? ardor animi? quid cupiebas? quid optabas?*

* Amplificationis præcipui loci ſunt, Cauſa, Effectum, Subjectum, Adjunctum, Partes, Comparata.

Huc & Hypotyposin referunt nonnulli.

Extenuatur à præceptis contrariis.

Vide & quæ supra in calce generis Demonstrativi super hac ipsa re dicta sunt.

Confutatio.

Confutatio, est dissolutio argumentorum quæ objecta sunt, vel objici possunt, iis quæ causæ nostræ fauces premere videntur, ad primam impressionem, occurrens, vel etiam arte deludens, aut cuniculis rem agens.

Huic fere cum confirmatione communia sunt natura, utilitas, & tractatio.

Reprehenditur scil. Adversarii argumentatio, si ostendatur vel Materia vel Forma esse vitiosa.

Argumenta adversarii refutantur:
- Si, ex iis quæ sumpta sunt, non concedatur unum aliquod aut plura.
- Si ostendimus falsa esse pro veris assumpta.
- Si ex his concessis id consequi negetur.
- Si contra firmam argumentationem, alia æque firma aut firmior adducatur.
- Si, quibus seriò respondere haud in promptu est, elevemus (a) joco, atque ipsos contemptu aut increpatione delusos salsè facetèque derideamus.

(a) De facetiis, ridiculis, leporum aspergine, & quasi jocandi arte, Arist. Rh. 3.l. c. 10, 11. & 18. Cic. 2. de Orat. Quint. 6. l. 4. c. Castilionis Aulicus 2. l. Voss. Instit. 3. l. 5 c. Vall. 3. l. disp. 4. qu. 5. & dis. 5. qu. 4.

Accedendo ad singula argumenta, & primum validiora discutiendo, universa infringentur melius.

Confutatio præmittitur confirmationi, quando arx causæ requirit ut via muniatur ad veram sententiam.

Per-

Peroratio.

Estque vel

- Enumeratio, quæ potissima argumenta rerumque capita (a) recenset, idque vel simpliciter, vel per Interrogationem, Ironiam, aut Collationem. Atque hâc in Judiciali uti licet; in Demonstrativo & Deliberativo rarissimè. (a) Ordine sc. quo tractata erant in confirmatione & confutatione, idque breviter.
- Affectuum concitatio, ad quam valent in
  - Demonstrativo; quæ in laudatione, expectationem, amorem, admirationem, voluptatem, æmulationem moveant: in vituperatione, odium, invidiam, contemptũ.
  - Deliberativô; bonorum ac malorum enumerationes & exempla.
  - Judiciali; accusatori, quæ (b) ad indignationem; defensori, quæ ad misericordiam.

(b) Exaggeratur crimen à circumstantiis exemplo malo, indignitate rei per Apostrophen, & Hypotyposin, Defensor contra Reum non ex voluntate, sed infirmitate, necessitate, aut fortuna errasse arguens misericordiam implorabit.

In affectibus movendis adhibenda sunt quæ magna habentur

- Naturâ.
- Usu.
  - Charitate.
  - Honestate.
  - Utilitate.

Atque hic omnes eloquentiæ fontes sunt aperiendi.

Huc facit Amplificatio, de qua supra in genere Demonstrativo & Confirmatione.

Sit Peroratio brevis, acris & aculeata: ne tædium pariat aut indignationem.

 ELOCU-

Elocutio.

* Arist Rh. 3 lib Dem. Phalereus περὶ ἑρμηνείας. Cic de Orat. 3 l. & Partition. Quintilian. 8 lib. Matt. Capella 5. l. 165. p Fortunatianus l. 3 Soarez. l. 3. c. 1. Sturm. de rat. Elocutionis. Keck. Rh Syst. l 2. c 1. Alst Or. l 4. c. 16 Caussin. 7. l. Vos. 4. l. 1. c Vall. l. 5. Streb. l 1 de delectu & collocatione verborum. Vincent. specul. Doct. l. 4. cap. 108.

* *Elocutio consistit in Elegantia. 2 Compositione, & 3 dignitate.*

1. *Elegantiæ munus est ut dicatur Purè & Perspicuè.*

PUrè, verbis, sive illa simplicia sint, sive conjuncta, puris lectisque, urbis alumnis, aut civitate certe donatis, non obsoletis, intermortuis & conclamatis; non obscœnis, peregrinis aut barbaris, antiquata verò & multis annis desita tanquam scopulos declinet: nec Grammatice tantum, servatâ casuum, temporum, generum & numeri structurâ, adhibito spiritus & accentus justi temperamento: sed † Latine, quoad phrasim & locutionem; ex autoritate & more probatissimorum autorum, atque eorum præcipue qui in virili Romanæ eloquentiæ ætate floruerunt, Ciceronis imprimis, deinde qui eum proxime accedunt, Cæsaris, Livii, Velleii, Curtii, Fabii, mox etiam Terentii, Plautii, Salustii, Agellii, Taciti.

Planè & * *perspicuè*, verbis usitatis ac proprie significantibus citra verbi aut sermonis ambiguitatem, quam maxime oratoris, non

† Cicero de Orat. 3. lib. Dresser. l. 2. Hiper. 23. cap pag. 430. Alst. Orat. 4 l. 7. c. Caussin. 7 lib. 2. cap. Voss. l. 4 c. 1. Vallad. lib 5. d 1. quæst 3

* Quint. lib. 8. 2 c. Alst. Orat. l 4 cap 8. Voss. 4. l. 2. Vallad. l. 5. disp. 1 qu. 4.

nimis

nimis longa verborum ſerie continuatis, nec tamen conciſe nimis: non durius tranſlatis, non diſcerptis ſententiis, non præpoſteris temporibus, non confuſis perſonis, non perturbato ordine.

2. † Compoſitio reſpicit *Iuncturam*, *Ordinem*, *Periodum* & *Numerum*. *Iunctura* ex molli elementorum, ſyllabarum & vocum coagmentatione reddit orationem cohærentem, lenem, æquabiliter fluentem; ſuavem, plenam, ſonoram. Cavet ſcilicet, ne in verborum commiſtione hiulca ſit oratio propter colliſionem vocalium; ut *Rem anxie quærere, atque adepta egere, avari animi eſt*. Ne ſit horrida & aſpera propter concurſum diverſi inſtrumenti conſonantium; ut, *Conſulum dignitas gravem tumultum civium repreſſit*; ſed ut priorem à vocali terminatam inſequens dictio à conſonanti inchoans excipiat, aut contra à conſonanti clauſam aperiat dictio incipiens à vocali vel conſonanti ejuſdem organi, labiorum ſcilicet, dentium, aut palati. Mollitiem quippe fluoremque præſtat concatenata vocalium & conſonantium alternatim in claudendis aperiendiſque vocibus miſtura; ut, *E cujus ore melle dulcior effluebat oratio*.

Nec ultima præcedentis dictionis ſyllaba ſit eadem cum prima ſequentis; ut, *Æquora tuta tacent. ſpumæ maris riſit*. Quamvis hæc compoſitio quibuſdam è veteribus placuiſſe in tantum videtur, ut etiam in deliciis fuerit atque obtinuerit inter Schemata locum, & nomen, Parecheſis nuncupata. Vocabula denique mediocria præferuntur longis continuatis, aut monoſyllabis condenſatis.

* *Ordo* cavet 1. ne decreſcat oratio in amplificando, ſed inſurgat: *Non enim furem*,

† Dionyſ. Hallicarnaſſ. & Dem. Phal. περὶ συνθέσεως ὀνομάτων. Autor. ad Heren 4. l. Cicero de Orat. 3 lib. Fabius 9. lib. 4. cap. Ac neſcio negligentia in hoc, an ſolicitudo ſit pejor. Ruſſinus verſu. Sturm. l. 3. Elocution. Rhetoric. cap. 4 Jul. Scal. 4 lib. poëtic. 2. cap. Soarez 3. lib. c. 31. & 33. Strebæus 2. lib de electione & collocatione verborum cap. 3 4. & 5. Voſſ. lib. 5. c. 2. Cauſſin. 7. lib 3. cap. Valla. dor. lib. 5. diſput. 2. quæſt 13. & 15.

* Soarez. lib. 3. cap. 32. Voſſ. lib. 5. cap. 1. Vall. lib. 5. diſ. 2. quæſt. 14.

ſed direptorem; *non adulterum*, *ſed expugnatorem pudicitiæ*; *non ſacrilegum*, *ſed*, *&c.* in extenuando, contra ſubmittatur. 2. Ut præcedant minus neceſſaria, quæ item naturâ vel dignitate priora & præſtantiora ſunt: *Dies nocti*, *vir fœminæ*, *oriens occidenti*. 3. Ut claudatur ſenſus verbo, quod tanquam ſententiæ clavis expectatur, niſi lex numeri vetet. 4. Ut Genitivus plerumque præcedat Nomen unde regitur, & eleganter interjiciatur Genitivus aut aliud aliquid inter Subſtantivum & Adjectivum: *Cujus vita turpitudinis conſcientiâ vacat*, *ejus nomen ab invidioſa*, *quantum in nobis eſt*, *malevolentia vindicetur*. 5. Ut vocum inſuaviter ὁμοιοπτώτων κακοφωνία declinetur, vel aliarum interpoſitione, vel ipſarum immutatione; dicaturque potius, *Clarorum conſilia virorum*; aut, *illuſtrium virorum*; vel *clariſſimorum hominum*; quam *clarorum virorum*.

† Ariſt. Rh. l. 3. c.9 Hermogen. περὶ εὑρέσεων τομ. δ'. & ſequenti c. περὶ πνεύματος. Sturm. 3. lib. cap. 2. de ratione Elocutionis. Dem. Phaler. περὶ ἑρμηνείας. Cic. 3. de Orat. Fab. l. 9. c. ult. Jul. Scal. l. 4. poëtic. c. 25. Keck. Rhet. l 2. c. 22. Soarez. l. 3. c. 37. Dreſſ 3. lib. Streb. l. 2. cap. 16. Voſſ. l. 5. c. 2. Cauſſ. 7. lib. 5. c. & de Period. implendæ artificio. 7. l. 13. c. Vall. 5. l. diſ. 2. quæſt. 17.

† *Periodus* ſententiam Commatis & Colis juſtè perficit.

Comma, ſeu Inciſum, eſt ſenſus non expleto numero concluſus, à duabus ſyllabis ad ſeptem uſque aut circiter extenſus, è quibus Periodus non rarò conſtat: ut, *Stetit ſoleatus prætor P. R. cum pallio purpureo*, *tunicaque talari*, *muliercula nixus in litore*.

Colon ſeu Membrum ſenſum numeris concluſum abſolvit, ſed à Periodo avulſum ſuſpendit auditoris expectationem, ut non perficiens ſententiam, progrediturque à duodecima ſyllaba ad decimam octavam, quandoque ad viceſimam quartam.

Periodus conſtat duobus Colis (quandoque

& Commatis) quorum prius vocatur πρότασις, poſterius ἀπόδοσις, ſeu redditio : vel tribus, vel etiam quatuor conſtat membris, quæ aut æqualia ſunt, aut in acri oratione poſtremá ſunt breviora, in ornata productiora. Pulcherrima tamen eſt illa Periodus, quæ membris quatuor abſolvitur, ut quæ animum ſuſpendat & aures impleat : *Si quantum in agro locisque deſertis audacia poteſt, tantum in foro atque judiciis impudentia valeret : non minus in cauſa cederet A. Cecinna Sexti Ebutii impudentiæ, quam tum in vi facienda ceſſit audaciæ.*

* Quid quod hic concinnitatem advertis & gratiam Periodo conciliatam ab εὐρυθμία ex ὁμοιοπτώτοις & ὁμοιοτελεύτοις? Quam & præſtant ἀντίθετα, Oppoſita ſeu Contrapoſita; *Conferte hanc pacem cum illo bello, hujus prætoris adventum cum illius imperatoris victoria, hujus cohortem impuram cum illius exercitu invicto, hujus libidines cum illius continentia : ab illo qui cepit conditas, ab hoc qui conſtitutas accepit, captas dicetis Syracuſas.* Ut & ἰσόκωλα ſeu paria paribus relata; *Bellum extrema hyeme apparavit, ineunte vere ſuſcepit, media æſtate confecit.* Eſt ubi omnes hæ in una periodo conſpirant virtutes; ut, *Eſt enim hæc non ſcripta, ſed nata lex; quam non didicimus, accepimus, legimus; verùm ex natura ipſa arripuimus, hauſimus, expreſſimus : ad quam non docti, ſed facti, non inſtituti, ſed imbuti ſumus.* Neque interim gratiâ ſuâ laudeque carent quæ intertexta repetuntur : *Tenuerunt illum locum ſervi, fugitivi, barbari, hoſtes; ſed neque tam ſervi illi dominorum, quam tu libidinum; neque tam fugitivi illi à dominis, quam tu à jure & legibus; neque tam barbari linguâ & natione illi, quam tu naturâ & moribus; neque illi, tam hoſtes hominibus, quam tu diis immortalibus. Quæ deprecatio igitur eſt ei reliqua, qui indignitate ſervos, temeritate fugitivos, ſcelere barbaros, crudelitate hoſtes vicerit?* Atque hic *bucca*

* De Concinnitate; videndi, Demetr. Phalereus περὶ ἑρμηνείας. Strebæus de electione & collocatione verborum. libr. 2. cap. 7, 8, 9, 10. Vallad. lib. 5. diſputat. 2. quæſt. 16. de Homoioteleutis, Homoioptotis, Paribus, Antithetis, idem lib. 5. diſput. 1. quæſt. 14.

Noscenda est mensura tua, ne brevior sit periodus quam aures expectent, neque longior, quam vires & anima ferant: sed rotunda comprehensione & justa orbem suum conficiat.

† Numerus rationem habet quantitatis syllabarum quas in membrorum initiis & accuratius aliquantò in periodorum clausulis ad tres aut minimum duos pedes restringit. neque enim poterit illud placere quod statim quasi in vestibulo offendit, neque laudem demereri quod non feliciter exeat: media, quia latent, minus observantur; ubi tamen oratio concitata fluit brevibus syllabis, gravis retardatur longis, moderata temperatur utrisque.

† Arist. Rh. 3. lib. cap. 8. Cic. de Orat. 3. lib. Cic Oration. perfectus. Dionys. Halicarn. περὶ συνθέσεως ὀνομάτων. Fabius l. 9. cap. 4. M Capellin. lib. 5. Ruffini vers. Caulerius 5. lib. 14 cap Strebæus lib. 2. cap. 12. & 13. Soarez. 3. lib cap. 35. & 39. Jovitæ Rapicli libri quinque super hoc argumento. Keck. Rhet. spec. 2 l. cap. 21. Caus. 7. l. 4. c. Voss. 5. lib. cap. 9.

In principiis laudatur Molossus, Sī quīs jūdices. Creticus, Quōd prĕcātūs à Diis immortalibus sum. Pæan primus, Pāucă sŭpĕr hab re. Dochimus, Nŏvæ crīmĭnātiones. Dichoræus, Si qŭis antĕa P.C. Quandoque Anapæstus, ănīmādverti judices.

Ne claudatur Periodus termino versus notioris, Heroici, Pentametri, aut Asclépiadei. Optimè cadunt, clauduntque sententiam hi pedes: Creticus præpositus Dichoreo. Glōrĭam cōmpărāvit. Choreus ante Molossum, Mēmbră firmāntŭr. Dochimus, rēīpūblĭcæ. Dispondeus Iambo postpositus, Rĕūm cōndēmnārŭnt. Pæan primus insequenti Spondæo, ēsse vidĕātūr.

Atque in his tamen alii pedes aliis præferendi, pro Characteris & Materiæ subjectæ majestate, acumine, vehementia, gravitate, aut alia ratione.

Ad cavendam satietatem & tædium, dissimulandum est artificium, & præ se ferendum numeros sponte fluxisse. Videndumque ne pes idem sæpius ducat, claudatve sententiam, ut absit odium similitudinis, quâ nihil est in hac arte vitiosius.

Neque

Neque monoſyllaba ſæpius, neque productiora verba claudant ſententiam.

3. *Dignitas præſtat ut dicatur*

- Ornatè
  - Tropis, qui vocem à propria & genuina ſignificatione deflectunt ad alienam:
  - Schematibus, quæ habitu & forma elegantiori figurant
    - Verba, ex apta eorum inter ſe collocatione, jucundè ſonantia.
    - Sententias ratione & pondere firmatas, aut animi motu affectas.
- Aptè, ut deceat; ex orationis facie, pro varia materia, formatæ propria Idea & charactere, §.

Volebam certè, quæ de Tropis & Figuris verſu qualicunque compacta ſequuntur, oratione ſoluta, uti par fuerat, cæteris continuaſſe. Sed religio eſt averſari judicium vulgi, qui iſta olim publicum indepta faventer excepit, excepta jam deſiderat. (mira ſane quæ populo placeant!) Feras igitur, lector benevole, quod corrigere eſt nefas, verſus per teſqua & ſalebras, quod in technico doctrinali neceſſe eſt, quandoque cæſpitantes: atque adlubeſcat cum eruditis ſentire, cum vulgo loqui. Auſa tamen eſt hæc Editio Rhetoricas figuras Oratoriis exemplis illuſtrare.

Tropi. 4.

* Non est alius Tropus frequentior quam Metaphora, non florentior: quippe quæ lumen & stella sit orationis, brevis & contracta in unam vocem similitudo: faciatque ad copiam, majestatem, evidentiam & festivitatem.

Dat propriæ similem translata * Metaphora vocem:
Cœptis aspirant. Irarum fluctuat æstu.
Læta seges. Gemmant vites. Duo fulmina belli.
Ingenii flumen. Mens ferrea. Classis habenas.

Atque Metonymia imponit nova nomina rebus:
1. Efficientis, ut Inventoris; *Marte. Lyæo.*
Autoris: *legitur Iuvenalis. Livius ingens.*
Materiæ: *Pinus, Ferrum, æris acervus, arundo.*
Aut instrumenti: *gladius, lingua, arma, manusq;.*
2. Effecti, *clades Libyæ mors frigida pallet.*
3. Subjecti: [a] *Curii*, [b] *patera*, [c] *Germania*, [d] *Rostra.*
[e] *Ucalegon*, [f] *cor, os.* [g] *patronus.* [h] *nox.* [i] *Amaryllis.*
4. Adjuncti: [k] *fasces.* [l] *scelus.* [m] *ætas nulla.* [n] *libelli.*

a Subjectum pro accidente. *b* Continens pro contento. *c* Locus pro incolis. *d* Locus pro gestis in loco. *e* Possessor pro re possessa. *f* Sedes pro qualitate inhærente. *g* Patronus assumit personam clientis. *h* Tempus pro re in illo gesta, vel habitu ejus. *i* Signatum pro signo. *k* Signum pro signato. *l* Qualitas pro persona subjecta. *m* Tempus pro subjectis illius. *n* Locatum pro loco.

Confundit totum cum parte Synecdoche Partis,
[o] *Myrioum*; *Auster*; [p] *hyems*; *tectum*, *mucro.*
[q] *Annibal*: [r] *Anglus.*
2. Totius: [s] *orator. color.* [t] *annus.* [u] *vixit.*
[x] *Atrides.*

o Species aut individuum pro genere. *p* Pars pro toto. *q* Dux pro exercitu, velut pars primaria. *r* Numerus pro numero, Singularis pro Plurali & contra. Finitus pro infinito: & contra. *s* Genus pro specie aut individuo. *t* Totum pro parte. *u* Antecedens pro consequente, hoc tamen alii Metonymiæ, alii Metalepsi adjudicant. *x* Patronymicum commune pro certo & determinato.

Contrà quàm sentit solet Ironia jocari.
Scilicet; egregiam laudem, pulchrè; bone custos.

4. *Troporum Affectiones.*

Durior impropriæ est Catechresis abusio vocis :
Vir gregis : ultorem promisi : pulchra minatus.
Transcendit mediis gradibus Metalepsis ad altum.
Hinc movet Euphrates bellum. Mirabar aristas.
[y] Extenuans [z] augensve excedit Hiperbole verum :
Astra ferit. plumâ levior. volat ocyor Euro.
Continuare tropos Allegoria adsolet : *Absque Et Cerere & Baccho Venus alget. Claudite rivos.*

y Quæ dicitur Meiosis, diminutio.
z Quæ dicitur Auxesis, sublatio, amplificatio.

Tropi falsò habiti.

[a] Antonomasia imponit cognomen; ut, *Irus : Impius : Æacides : Pœnus : Cytherea : Poëta.*
Non equidem laudo, est [b] Litotes : *nec munera sperno :*
A sonitu voces [c] Onomatopœia fingit :
Bambalio; Clangor; stridor; taratantara; murmur.
[d] Antiphrasis voces tibi per contraria signat ;
Lucus, sacra fames; Euxinus; Symphora; Parcæ.
Dat [d] Charientismus pro duris mollia verba :
At bona verba precor; ne sævi magne sacerdos.
[d] Astismus jocus urbanus, seu scomma facetum est :
Qui Bavium non odit, amet tua carmina, Mævi ; Atque idem jungat vulpes, & mulgeat hircos.
Insultans hosti illudit [d] Sarcasmus amarè :
En agros metire jacens. Hinc nuncius ibis Pelidæ referens. Satia te sanguine, Cyre.

a Species Synecdoches & Metonymiæ.
b Species Synecdoches.
c Metonymiæ species.
d Ironiæ species.
Verum quam futile sit hoc Grammaticorum scitum, quam intutum Etymologistarum asylum. vide J. Cæs. Scaliger. Poëtic. lib. 3. cap. 90. G. Finkium lib. 1. Schediasm. 42. C. Becmanum de originibus Ling. Lat. & J. Ger. Voss. lib. 4. Institut. Orat. cap. 13.

Æthio-

Æthiopem, lateremve lavare: e Paroemia dicta est.

e Allegoriæ species.

e Ænigma obscuris tecta est sententia verbis
Filiolas Cadmi profert Niloiis arundo,
Quas serit è Cnidio distillans sepia nodo.

Schemata Rhetorica dictionis.

f Ad Emphasin & affectum expressa, fit autem vel eadem voce repetita immediate vel una interjecta, aut pluribus per Parenthesin.

Ejusdem fit f Epizeuxis repetitio vocis:
Ah Corydon, Corydon. me, me. bella, horrida bella.
Talis amor Daphnim (qualis cum fessa juvencam
Per nemora atque altos quærendo bucula lucos, &c.
Talis amor teneat, nec sit mihi cura mederi.
Adeste, adeste, sceleris ultrices Deæ. Sen. Med.
Excitate, excitate eum, si potestis, ab inferis. Cic. pro Mil.
Crux, crux, inquam, infelici & ærumnoso comparabatur. 7. in Verr.
Totum hoc quantumcunque est (quod certe maximum est) totum est, inquam, tuum. Cic. pro Marcello.

g In vehementiori animi motu adhibita emphasin habet.

Est g Anadiplosis quoties ex fine prioris
Membri, principium fit dictio prima sequentis:
Pierides, vos hæc facietis, maxima Gallo:
Gallo, cujus amor tantum mihi crescit in horas.
Hic tamen vivit. Vivit? imo vero in senatum venit. A. Catilin.
Sed pater omnipotens adigat me fulmine ad umbras;
Pallentes umbras Erebi, noctemque profundam. Virg. 4. Æn.
Principum dignitas erat pene par: non par fortasse eorum qui sequebantur. pro Ligario.

h Concinnat connectitque venuste multas causas à se dependentes. Cujus in Sorite usus est.

Continua serie est repetita gradatio h Climax;

Quod

Quod libet, id licet his ; & quod licet, id satis audent :
Quodque audent faciunt; faciunt quodcunque molestum est.

In urbe luxuries creatur : ex luxuria existat avaritia necesse est : ex avaritia erumpat audacia : inde omnia scelera ac maleficia nascuntur. Cic. pro Roscio Amer.

Si stas, ingredere: si ingrederis, curre : si curris, advola. Epist.23.l.2. ad Attic.

Quid enim, per Deos immortales, potest Reip. prodesse nostra legatio? prodesse dico? quid si etiam obfutura est? obfutura dico? quid si etiam nocuit? Philippic. 12.

Mars videt hanc, visamque cupit, potiturque cupita. Ovid.3. fast.

Torva leana lupum sequitur, lupus ipse capellam;
Florentem cytysum sequitur lasciva capella. 2. Eclog. Virg.

Diversis membris frontem dat i Anaphora eandem

Ter conatus ibi collo dare brachia circum;
Ter frustra comprensa manus effugit imago.

* *Tu pugnare potes, mihi sacri est consilii vis:*
Tu vires sine mente geris, mihi cura futuri est.

i Florida figura, quæ varias enumerationes ductat, asseverat, exaggerat.

* Elegantissime geminatur cum res oppositæ inter se penduntur.

Nihil te nocturnum præsidium palatii? nihil urbis vigiliæ? nihil timor populi? nihil consensio bonorum omnium? nihil hic munitissimus habendi Senatus locus? nihil horum ora vultusque moverunt? Catilinaria. I.

Accusant ii, qui in fortunas invaserunt : Causam dicit is, cui nihil præter calamitatem reliquerunt. Accusant ii, quibus occidi patrem Sexti Roscii bono fuit: causam dicit is, cui non modo luctum mors patris attulit, verum etiam egestatem. pro Roscio Amer.

Sic

Sic oculos, sic ille manus, sic ora movebat.
3. Æn. Virg.
Flebile nescio quid queritur lyra; flebile lingu
Murmurat exanimis; respondent flebile ri
Met. Ovid. 11.

k Festive & eleganter periodum concinnat.

Complures clausus concludit k Epistrop eodem
Dicto: *Crede mihi, si te quoque pontus haberet;*
Te sequerer, conjux, & me quoque pontus haber
Doletis tres exercitus Pop. Romani? interf ctos? interfecit Antonius. Desideratis claris mos cives, eos quoque eripuit vobis Antonius. Au toritas hujus ordinis afflicta est? afflixit Anton 2. Philippica.
Surgamus; solet esse gravis cantantibus umbr
Iuniperi gravis umbra: nocent & frugibus um bra. Virg. 10. Eclog.

Symploce eas jungit complexa utramque figu ram.
Quam bene, Caune, tuo poteram nurus esse pa renti!
Quam bene, Caune, meo poteras gener esse pa renti!
Quis legem tulit? Rullus. Quis majorem po puli partem suffragiis privavit? Rullus. Qui comitiis præfuit? idem Rullus. Cic. pro lege A graria.
Quis postulavit? Appius. Quis produxit Appius. pro Milone.

l Res graves cum Majestate inculcat.

Incipit & voce exit l Epanalepsis eâdem:
Pauper amet caute, timeat maledicere pauper.
Vidimus tuam victoriam præliorum exitu termi natam: gladium vaginâ vacuum in urbe non vidi mus. pro Marcello.
Multa super Priamo rogitans, super Hecto multa. Virg. Æn.
Victus amore tui, cognato sanguine victu Æn. 12.

Una dies Fabios ad bellum miserat omnes.
Ad bellum missos perdidit una dies. Ov. 2. fast.

Phosphore, redde diem; quid gaudia nostra moraris?
Cæsare venturo, Phosphore, redde diem. Mart. 21. ep. l. 8. Vide ep. 99. l. 9. *Rumpitur invidia* & l. 4. ep. 91. & alia ejusdem epi. ut & Catulli in eodem desinunt versu à quo ordiuntur.

Una dies aperit, conficit una dies. Ausonii rosæ.

Prima velut mediis, mediis ita [m] Epanodos ima
Consona dat repetens: *Crudelis tu quoque mater,*
Crudelis mater, magis an puer improbus ille?
Improbus ille puer, crudelis tu quoque mater.

[m] Distinctiones & Argumentationes concinnat.

Gratiam qui refert, habet: & qui habet, in eo, quod habet, refert. pro Plancio.

Ecquam putatis civitatem pacatam fuisse, quæ locuples sit? ecquam locupletem, quæ tibi pacata esse videatur? pro lege Manilia.

Demophoon, ventis & verba & vela dedisti;
Vela queror reditu, verba carere fide. Ovid. Epist. 2.

Voce parum mutatâ alludit significatum
[n] Paranomasia: *tu prædo, non prætor, amari*
Me juvat, Antanaclasis erat, *si nil sit amari.*
Estque ploce, *Corydon, Corydon est tempore ab illo.*

[n] Eleganter in conversionibus jocatur, pungitque simul.

Inceptio est amentium, haud amantium. Teren. Andr.

Tibi parata erunt verba, huic verbera. Terent. Heaut.

Qui de hujus urbis, atque adeo orbis terrarum exitio cogitent. Catilinaria 1. *Itaque plebiscitum, quo magis oneratus quam honoratus sum, primus antiquo abrogoque.* Liv. 22. *In quo motu, in quo metu; tam cito, tam scite. Sero, sed serio, quem tibi habe, & have. In stadio & studio virtutis.*

tutis. ab Exordio ad Exordium. Petiisti & simul periisti. Confisis & confusis. Vero affectu, felici effectu. Mirari, non rimari. Ita Marsyas in pœnam cecinit & cecidit. Floruit, & corruit. Nu κτῆσις sed χρῆσις. mutant τόπον ἐ τρόπον. μιμεῖσθαι ῥᾷστον ἢ μιμεῖσθαι. Non fluere sed ruere videtur. Nisi quis aut cœnum aut cœlum dividere vellet. Flor. 3. 17. *Amor melle & felle est fœcundissimus.* Plaut. Cistell.

Nata salo, suscepta solo, patre edita Cœlo. Auson. epigr. 30.

ᵒ Pulchre exponit, contra ponis, repetit. Esto ᵒ Polyptoton, vario si dictio casu Consonet: *arma armis, pede pes, densusque viro vir.*

Iam clypeus clypeis, umbone repellitur umbo, Ense minax ensis, pede pes, & cuspide cuspis. Stat. 8. Theb.

Res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione pugnabit. pro Cælio. *Cedere jussit aquam, jussa recessit aqua.* Ovid. 3. art.

Certus locus, certa lex, certum tribunal, quo hoc reservetur. Verrin. 7. *Sed pleni omnes sunt libri, plenæ sapientum voces, plena exemplorum vetustas.* pro Archia.

Huc & παρηγμένον referunt, ubi sc. voces variantur à derivatis vel conjugatis. *Is demum miser est, cuius nobilitas miserias nobilitat.* Actius. *Candidas ales modo movit alas.* Senec. Hippol.

Species Hypotheseos sunt

Schemata sententiæ ad Explicationem.

ᵖ Res, ᑫ loca, ʳ personas, ˢ affectus, ᵗ tempora, gesta,
Exprimit, atque oculis quasi subjicit ᵘ Hypotyposis.

ᵖ Pragmatographia. ᑫ Topographia & topothesia. ʳ Prosopographia. ˢ Pathopœia. ᵗ Chronographia. ᵘ Diatyposis, Enargia, Characterismus.

De-

Descriptionum exempla, quia passim obvia, & longiora sunt quam quæ admittat instituta & professa hæc brevitas, nulla adjicio. Scias obiter plerisque transitoria hæc esse fora, ad digressiones. Operæ itaque precium erit, hæc adnotare, & in usum reponere.

Explicat, oppositum addens x Paradiastole: *x Paralogismum consequentis arguit.*

Obumbrat
Virtutem fortuna; tamen non obruit illam.

Fit magna mutatio loci, non ingenii, Cic. pro Quintio.

Non enim furem, sed direptorem: non adulterum, sed expugnatorem pudicitiæ: non sacrilegum, sed, &c. 3. Verrina.

Opposita Antimetabole mutat dicta: *Poëma Est pictura loquens; mutum pictura poëma.*

In dominatu servitus: in servitute dominatus, pro Dejotaro.

Vere dici potest, magistratum esse legem loquentem, legem autem mutum magistratum. Cic. 3. de legibus.

Ut qui pacem belli amore turbaverunt, bellum pacis caritate deponerent, Tacit. 2. hist.

Ut novorum optima erunt maxime vetera, ita veterum maxime nova. Quint. 1. 10.

Inter viros fæmina, inter fæminas vir.

Librat in Antithetis contraria y Enantiosis: *y Comparando illustrat delectatque.*

Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Obsequium amicos, veritas odium parit. Terent. Andria.

Neque me pœnitet mortales inimicitias, amicitias sempiternas habere. pro Posthumo.

Ubi vivos homines mortui incursant boves. Plaut. Asinaria.

Sed quam urbs ipsa opportuna oppugnantibus erat, tam inexpugnabiles hostium animi. Liv. 3. 3.

Odit populus Rom. privatam luxuriam: publicam magnificentiam diligit. Cic. pro Muræna. vid. in eadem oratione Antithesin satis longam,

gam, *Vigilas tu de nocte, ut tuis consultoribus respondeas: ille, ut*, &c. & supra in Periodo. pag. 33, 34.

z Asseverat & exaggerat. z Synœceiosis duo dat contraria eidem: *Tam quod adest, desit, quam quod non adsit, avaro.*

Cum eo nimirum hoste res est, qui nec bonam nec malam fortunam ferre potest: seu vicit, ferociter instat victis; seu victus est, cum victoribus instaurat certamen. Annibal. de Marcello. Liv. 3. 7.

* Ludendo elevat, pungit tamen. * Oxymoron *iners* erit *ars, concordia discors.*

Strenua non exercet inertia, Hor. Ep. 11. l. 1. γλυκύπικρον. Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα. Soph. Ajax. Χάρις ἄχαρις.

Insanientis dum sapientiæ consultus erro. Hor. 1. l. 34. ode.

In aliquid, nihil est. Ter. Andr. *Tu pol, si sapis, quod scis, nescias.* Eun. *Ut cum ratione insanias.* ibid.

Arte opus est, ut tibi parma cadat. i. ut erret. Martial. 9. 39. *Innumeri numeri. Cum tacent, clamant.* Catalinaria. 1. *Concordia discors.* Met. 1. *Injustaque justa peregit.* 11. Met. Ovid.

His, ut quæque pia est, hortatibus impia prima est,
Et, ne sit scelerata, facit scelus. Ovid. 7. Met.

Tu non inventa reperta es. Ovid. 1. Met. sperabam me repertarum filiam meam virginem; reperi vaccam. quem locum & ipse Ov. interpretatur. 5. l. 6. fab. de Proserpina. *En quæsita diu tandem mihi nata reperta est; Si reperire vocas amittere certius; aut si Scire ubi sit reperire vocas.* contra quam disputant magistelli apud Alex. ab Alexand. l. 1. c. 21. & quam L. Valla distinguit inter *invenire* & *reperire*, l. 5. eleg. c. 2.

Ad

Ad Probationem.

Propositi reddit causas [a] Ætiologia : *Sperne voluptates : nocet empta dolore voluptas.*

Intelligo, quam difficili scopulosoque verser loco. Nam cum omnis arrogantia sit molesta ; tum illa ingenii atque eloquentiæ molestissima. Divin. in Verr.

[a] Refellenti congruit atque redarguenti.

Arguit allatam rem contra Inversio pro se : *Imo equidem ; neque enim si occidissem , sepelissem.*

Romulo in cœna parcius bibenti , dixit quidam, Romule , si istuc omnes faciant , vinum vilius sit, is respondit , Imo vero carum , si quantum quisque volet, bibat : nam ego bibi quantum volui. A.Gel. l.11. c.14.

Anticipans,quæ quis valet objecisse, [b] Prolepsis Diluit : *Hic aliquis mihi dicat , Cur ego amicum Offendam in nugis ? Hæ nugæ seria ducent In mala, derisum semel exceptumque sinistre.*

Dicet aliquis , Hæc igitur est tua disciplina ? sic tu instituis adolescentulos , &c. Prosapodosis seu Responsio. *Ego si quis , Iudices , hoc robore animi atque hac indole virtutis , &c.* Cic. pro Cælio.

Occupationis Formulæ sunt : *si quis adsit legum ignarus , qui —— Si quis miretur —— Ne cui mirum videatur —— Hic forte mihi objiciat aliquis —— Quod si quis me roget —— Quid ergo ? audacissimus ego ex omnibus —— Quæret quispiam, &c.*

[b] Et Procatalepsis A priore parte dicitur Præsumptio, Objectio, Anteoccupatio: à posteriore , Subjectio, Anthypophora: Estque Proœmiis & Confirmationibus accommodatissima.

Planè aut dissimulans permittit [c] Epitrope factum.

Cedo equidem : neque te teneo, neque dicta refello. I , sequere Italiam ventis , pete regna per undas.

Sit fur , sit sacrilegus , sit flagitiorum omnium vitiorumque princeps: at est bonus Imperator & felix,

[c] Causæ fiduciam præ se ferens, consilio acquiescit suo : huic affinis est Synchoresis.

lix, &c. diſſimulantur in Verrem. *Tribuo Græcis literas : do multarum artium diſciplinam : non adimo ſermonis leporem, &c. teſtimoniorum religionem & fidem nunquam iſta natio coluit.* pro Flacco. *Habes, Tubero, quod accuſatori eſt maxime optandum, confitentem reum : ſed tamen ita confitentem, &c.* pro Ligario. *Imo habeat, valeat, vivat cum illa. Profundat, pereat, perdat, nihil ad me attinet.* Ter. Adelph.

Ad Exaggerationem & Amplificationem.

d Supra in Confirmatione. vide Amplificationem.

Ad ſummum ex imo gradibus venit [d] Incrementum :

Non plebs prava jubens ; ſolida nec mente, tyranni Vi fera dimoveat juſtum ; non turbidus Auſter ; Fulminei non dextra Iovis ; non, ſi ruat, orbis.

Eo proruptaram eſſe audaciam, ut non clam, verum etiam hic in foro, ante tribunal tuum, M. Fanni, ante pedes veſtros, Iudices, inter ipſa ſubſidia cædes futuræ ſint. pro Roſc. Amer. *Miſerum eſt exturbari fortunis omnibus, miſerius, &c.* pro Quintio. vide ſupra in Amplificatione. pag. 29.

Ad affectuum concitationem.

e Vim vſtamque orationi addit, premitque adverſarium ; & cujus in Enthymemate atque Inductione uſus frequens.

f Poſt res magnas graviter expoſitas ciet Affectus.

Quærit [e] Eroteſis, poterat quod dicere recte.
*Et procul, ô miſeri, quæ tanta inſania, cives ?
Creditis avectos hoſtes ? aut ulla putatis
Dona carere dolis Danaum ? ſic notus Vlyſſes ?*

Quouſque tandem, Catalina, abutere patientia noſtra ? & quæ ſeq. exempla paſſim occurrunt.

Concitat [f] Ecphoneſis & Exclamatio mentem :
Heu pietas ! O ſpes falſæ ! proh vana voluptas !

O tempora ! O mores ! Catil. 1. *O fruſtra mei ſuſcepti labores !* pro Mil. *O miſerum me ! conſumptis enim lachrymis, infixus tamen pectori hæret*

hæret dolor. Phil. 2. *O cœlum! O terra! O maria Neptuni!* Ter. Adelph. *O stultos Camillos, Curios, &c.* in Pisonem.

Narratæ subit & rei g Epiphonema probatæ:

Tantæ molis erat Romanam condere gentem.

Quam ut adipiscantur, omnes optant: eandem accusant adepti. Tanta est stultitia & perversitas. Cic. de Senec.

Tantum religio potuit suadere malorum. Lucret. 1.

g Rei probatæ apponitur quasi sigillum, aut tanquam coronis imponitur operis fastigio.

Est h Epanorthosis positi correctio sensus:

O clementia, seu potius patientia mira!

Filium unicum adolescentulum habeo: ah, quid dixi, habere me? imo habui, Chreme. Nunc habeam, necne, incertum est. Terent. Heaut.

Quod quidem facerem vehementius, nisi inimicitiæ mihi intercederent cum istius mulieris viro: fratrem volui dicere: semper hic erro. Cic. pro Cœlio.

h Prævaricatur, & joco jugulat.

i Aposiopesis sensa imperfecta relinquit:

Quos —— sed motos præstat componere fluctus.

Quam quidem ego si sensero —— sed quid opus est verbis. Terent. Andr.

Si quis me quæret rursus —— Præsto est, desine. Phormio.

De nostrum enim omnium —— non audeo totum dicere. Cic.

Eia, Benedicite. Plaut. Asinaria.

i Res tristes, turpes, notas, suspectas tacet, irato minantique conveniens.

Consulit addubitans quid agat, dicatve k Aporia

Quid faciam? roger, anne rogem? quid deinde rogabo?

Equidem, quod ad me attinet, quo me vertam nescio. negem fuisse illam infamiam corrupti judicii? urgem illam rem agitatam in concionibus, jactatam in judiciis, &c. Respons.

Non est nostri ingenii, vestri auxilii est, Iudices, &c. pro Cluent.

k Addubitatio; Exordiis Confirmationibus & Amplificationibus utilis, expectationem atque attentionem facit.

C *Quid*

Quid primum querar? aut unde potissimum, Iud. credar? aut quod, aut à quibus auxilium petam? Deorumne immortalium? populine Romani? pro Roscio Am. & apud poëtas passim deliberant, Dido, Medea, Althæa, Narcissus.

Consultat cum aliis [a] Anacœnosis: *Si ita haberet*
Se tua res, quid consilii aut rationis inires?

Quæro à te C. Aquili. L. Lucullè, P. Quintili, M. Marcelle, vadimonium mihi non obiit quidam socius, &c. Pro Quintio.

Quem virum aut heroa lyra vel acri tibia sumes celebrare, Clio.

Quem Deum? Hor. 1. 12. od. sequitur responsio interrogativa etiam. *Quid prius dicam solitis parentis laudibus.* ut appareat hæc cum præcedente figura species esse Dialogismi seu sermocinationis.

[a] Quasi freta simplici & recta causa se insinuatis urget; tacitamque alterius confessionem extorquet.

Personam inducit [b] Prosopopœia loquentem:
Hosne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem
Officiique refers? quod adunci vulnera aratri
Rastrorumque fero, totoque exerceor anno.

Elegantissimæ habentur Prosopopœiæ in oratione, pro Cœlio App. Clodii Cæci, & Sext. Clodii. *Patriæ*, 1. Catilinaria. ubivis.

[b] Invidiam à se amolitur in personam quam inducit monentem, objurgantem, &c. hujus species sunt *Mimesis* & *Dialogismus*.

Sermonem à præsenti avertit [c] Apostrophe:
Et auro
Vi potitur. Quid non mortalia pectora cogis
Auri sacra fames?

Tum tu, O Iupiter, qui iisdem quibus hæc urbs auspiciis à Romulo es constitutus, quem Statorem hujus urbis, &c. 1. Catilinar.

Vos, vos appello, fortissimi viri, qui multum pro patria sanguinem effudistis. pro Milone. Omnibus vero numeris perfectissima Prosop. videatur 5. Tusc. quæst. Homoioptotis, Homoioteleutis, Polyptotis exculta. *O vitæ Philosophia dux, &c.* Sed & exemplorum apud

[c] Invocationibus inservit, atque excitat attentionem.

apud poëtas opimam metere est messem, vel invocantium, *Vos ô clarissima mundi Lumina.* vel. ὑπερειδόντων τὸ πίπλον τοῦ μέτρου, ut, *Munera, Bacche, tua;* & *unguibus, accipiter, saucia facta tuis.*

Ad Copiam.

Verba * Synonymia addit rem signantia eandem:
Enses & gladii. Superatne & vescitur aura
Ætherea, nec adhuc crudelibus occubat umbris?

Diversas specie res multas congerit Hirmos:
Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,
Augur, schœnobates, medicus, magus, omnia novit.

Quod denique belli genus esse potest, in quo illum non exercuerit fortuna Reipublicæ? Civile, Africanum, Transalpinum, Hispaniense, mistum ex civitatibus, atque ex bellicosissimis nationibus, servile, navale bellum, varia & diversa genera bellorum, & hostium, non solum gesta ab hoc uno, sed confecta. pro lege Manilia. *Omnia norat, omnium aditus tenebat, &c.* 3. Catalin.

Non dico, Apophrasis. *Taceo, Mitto,* est Paralepsis:

Omnia illa quæ sæpe audivistis & memoria tenetis, prætermitto, &c. Nec ea dicam, quæ si dicam, infirmare non possis, 1. Verrin. *Itaque non sum prædicaturus, Quirites, quantas ille res domi militiaque, terra marique, & quanta felicitate gesserit, &c.* pro lege Manilia.

Rem circumloquitur per plura Periphrasis unam:
Trojani belli scriptor. Chironis alumnus.

* Dignitatem, gravitatem, & acrimoniam orationi conciliat; affectusque vehementiam arguit.

[a] Schemata Grammaticæ Orthographiæ.

Prosthesis apponit capiti, quod Aphæresis aufert:
Ut; gnatus. totuli. ruit. & non temnere divos.
Syncope de medio tollit quod Epenthesis infert:
Relligio. Mavors juſſo. ſurrexe. repoſtum.
Auſert Apocope finem, quem dat Paragoge:
Ingeni. Hymen. curru'. Tyrio veſtirier oſtro.
Literulam Antithesis mutat quod & Antiſtœchon:
Olli ſubridens voſtrum ſervom faciundo.
Transponitque elementa Metathesis; ut, *tibi* [b] *Thymbre.*

[a] Contra forte quam lex καθ' αὐτὸ requirit facio, qui figuris Rhetoricis heterogeneas Grammaticales admiſceam: adjicere tamen alluſuit, ne deſiderentur quæ in prioribus editionibus uſui eſſe adverteram.

[b] Quod & deſcendere poteſt à nominativo *Thymbrus*; frequentior autem eſt apud Græcos Tranſpoſitio; ut, κραδία ἔπραθον, θρασύς.

Metri ſeu Proſodiæ.

[c] Ecthlipſis M. vocales aufert Synalæpha:
Tu in me ita es, hem! in te ut ego ſum: ac tu me ibi ama, ut te ego amo hic jam.
[d] Syſtole ducta rapit; correpta Diaſtole ducit:
Recidimus ſteterunt, naufragia, ſemiſopita.
Syllaba de binis confecta Synæreſis eſto:
[e] *Æripides. alveo. cui. tenuis. parietis. aurea.*
Dividit in binas partita Diæreſis unam:
Evoluiſſet. aheneus. evohe. materiäi.

[c] Quæ & Ectaſis.

[d] Vel Synocphoneſis.

[e] Ab ære tamen χαλκόποδω, dici cervum illum, non, ab ἀέρε propter celeritatē ἀεί πο δα, contendit Joſ. Scal. ad Auſonium l. 1. c. 16.

Syntaxeos ex defectu.

Dicitur Ellipſis, ſi ad ſenſum dictio deſit:
Non eſt ſolvendo. dicunt. quid plura? quid iſtis?
Suppoſitis multis ſi verbum inſerviat unum,
Aut Adjectivum, fit Zeugma: *hic illius arma, Hic currus fuit, hircus erit tibi ſalvus & hædi.*

Perſo-

Perſonam genus & numerum conceptio triplex
Accipit indignum Syllepſis ſub mage digno:
Tuque puerque eritis. Rex & Regina beati.

Poſt totum partes capiet generale Prolepſis:
Procedunt caſtris hinc Aeron, inde Quirinus.
Alterum in alterius mactatos ſanguine cernam.

Dialyton tollit juncturam & Aſyndeton,idque
Articulus faciet: *Rex, miles, plebs negat illud.*
Frange toros, pete vina, roſas cape, tingere nardo.

In Exceſſu.

Conjunctura frequens vocum [a] Polyſyndeton eſto:
Fataque fortunaſque virum moreſque manuſque.
Vocibus exuperat [b] Pleonaſmus, & emphaſin auget.
Auribus his audivi, oculis vidi, ore locutus.
Syllabicum adjectum fit vocis fine Parelcon.
Quipote. numnam. etiamnum. ehodum. tu Soſia adeſdum.
Membrum interjecto ſermone Parentheſis auget.
Credo equidem (nec vana fides) genus eſſe Deorum.

a Trepidanti convenit & multa per celeritatem atque animi impetum congerenti.
b Graviter rem producit, facitque ut major, quam ſit, appareat.

In Contextu.

Perſonam ad primam [c] Revocatur, ſive ſecundam,
Tertia. *Qui legis hæc. Populus ſuperamur ab uno.*
Et caſu ſubſtantiva [d] apponuntur eodem:
Turba moleſta proci. mons Taurus. fons Aganippe.
Pro toto poſitæ partis, quam paſſio ſignat,
Quartum vel ſextum caſum Synecdoche tradit
Paſſivis, neutris, adjectis, participiiſque:
Dentibus alba. caput doleo. ſpoliata lacertos.
Antiptoſis amat pro caſu ponere caſum:
Urbem quam ſtatuo veſtra eſt. trabeate ſalutas.

c Evocatio.
d Appoſitio.

[a] Hellenismus erit phrasis aut constructio Græca:
Desine clamorem. fallunt. ardebat Alexin.
Composita in partes est Tmesis sectio vocis:
Quæ mihi cunque placent. septem subjecta trioni.
Hendiadis unum in duo solvit, mobile fixum
Dans: *auro & pateru. chalybem frenosque momordit.*
Personam numerum commutat [b] Enallage tempus,
Cumque modo genus; ut, *Pereo quod charius est mi.*
Ni faciat. vici. præsto est. hinc spargere voces.
Synthesis est sensu tantum, non congrua voce:
Turba ruunt. aperito aliquu. pars maxima cæsi.
Digna præire solet postponere Anastrophe verba:
Transtra per. Italiam contra. maria omnia circum.
Est vocum inter se turbatus Hyperbaton ordo:
Vina, bonus quæ deinde cadis onerarat Acestes, Littore Trinacrio, dederatque abeuntibus, heros Dividit.
Casu transposito submutat Hypallage verba:
Impia trabs. videt hos ortus, date classibus Austros.
Hysteron & Proteron sive Hysterologia secundo
Prima loco ponit: [c] *Lavinaque littora venit:* [d] *Detrudunt naves scopulo,* [e] *nutrit peperitque.*

[a] Sive Græcismus.

[b] Heterosis etiam dicitur, & Alloeotheta.

[c] Prolepsin hanc & proanaphonesin appellat A. Gellius l.10. c.6. [d] Præpositionis in compositione regimen nuncupant hoc Grammaticorum filii. [e] Hoc merum Hysteron Proteron esse volunt.

Qui orationem illustrare volet; lumen petet à Tropis, Metaphora imprimis, & Allegoria: qui jucundam reddere; ad Rhet. dictionis figuras se conferet, verborum iterationes, & contentiones, paria paribus relata, similiter cadentia, immutatæ litteræ venustates: qui gravem efficere; sententiarum ornamentis cum pondere utetur: qui affectus ciere vult; amplificationum atroci vehementia insurget.

§. *Apte*

§. *Apte, ut pro varietate materiæ subjectæ aut motus animi varietur dicendi genus, formeturque orationis Character.*

CAput artis eſt, decere quod facias. Sic igitur eloquentiam prudentiamque miſcebit orator, ſic decoro ſcenæque inſerviet; ne quando velit infanti cothurnos Herculis induere, in re ſobria bacchari, in tenui turgeſcere atque intonare, ut neque è contra in argumento ſublimi humi ſerpere, atque humi affigere, ut ait ille, divinæ particulam auræ. Mutantur ſubinde circumſtantiæ: ad earum momenta convertatur & Eloquentiæ facies, diſpiciat orator non minus quid deceat, quam quid expediat. Ut vero deceat; auditori, perſonæ, tempori, cauſæ, quandoque variis cauſæ partibus, ornamenta propria, figuram & habitum accommodabit. ita demum nativo ſucco, ſuoque colore nitebit oratio. Sciat in docendo requiri acumen, in conciliando lenitatem, in movendo gravitatem, eum denique omne eloquentiæ tuliſſe punctum, qui humilia ſubtiliter, grandia elate, mediocria temperate poteſt dicere. uti alius ornatus Principi, alius privato convenit, aliud ſchema militem, aliud agricolam, mercatorem aut philoſophum aliud decet: ita & diverſa materia di-

Ariſt. lib. 3. Rh. 7. cap. τὸ πρέπον. Dem. Phal. περὶ ἑρμηνείας, Εἰσὶ δὲ τέτταρες οἱ ἁπλοῖ χαρακτῆρες, &c. Ariſtides περὶ πολιτικοῦ λόγου καὶ περὶ ἀφελοῦς λόγου. Cic. Or. Perfectus. Fab. 11 lib. cap. 1 & 12. lib. cap. 10. Agel. 7 lib. 14. c. Her. περὶ ἰδεῶν, ad quem Sturmius quem & vid. lib. 1. cap 4. de ratione Elocut Rhet. & l 3. c 6. n: & l. 2. de Imitatione c 4 Soar. l. 3. cap 51. Str. l. 2. c 17. &c. Jul. Cæſ. Scal. 4 lib. poët. 1. c. Keck. lib. 1. Spec Rh. 26 cap. Alſt Orat. 5. l. c 6 & 11. Caulerius l. 5. Dreſſ. l 3. p 909. Hiper. c. 13. p. 420. D. Thom. Tul. Str. 1. Sect. 1. Cauſ. 2. l. c. 27. & 40. Voſſ. 5 l. 4. c. Val. l. 5 d. 2 q. 20. De Aſiano, Laconico, Attico, Rhodio, antiquo genere. Str. eb l. 2. c. 22. Keck 1. l. ſpec. Rh. c 28. N. Cauſ. 2. l. Æquabilis hujus & temperatæ virtutis oratores Cicero vocat, *Statarios* de clar. Orat. quin & ipſum Ciceronem Seneca epiſt. 40. appellat *Gradarium*.

versos habitus, diversos exigit characteras. Pro re itaque nata & materia subjecta vertet stylum, ut unum formet ex iis quæ dicendi genera, Characteras, Ideas nuncupant, numerantque tres: *Humilem*, *Mediam*, *Sublimem*. Quæ omnes à se invicem discernuntur, cum Verbis & Sententiis, tum Luminibus eorum & Ornamentis; nec Periodis minus, Compositione & Numero.

Humilis itaque Idea, erit elegans, pressa, verecunda, leniter fluens, simplex munditiis: non tamen inculta aut sicca, non enervis aut arida.

Media insurgat aliquanto altior, translationibus crebrior, sed modestis; figuris florida, egressionibus amœna, sententiis fluens, lenius tamen, ad modum lucidi amnis crepante pede per calculos defluentis, pictas utrinque floribus & inumbratas sylvis ripas lambentis.

[a] Ἀκρότης καὶ ἐξοχότης λόγων ἐστὶ τὰ ὕψη, &c. Long. πέντε τόποι τοῦ ὕψους. Idem. Exempla singulorum characterum habes apud Cornificium.

[a] *Sublimis*, verborum tum singulari delectu, tum audaci pondere, atroci figurarum dignitate, gravi sententiarum majestate, periodorum respiratione crebra, validioribus vibrata numeris, rapido affectuum æstu, conglobatarum amplificationum acta impete, non fulgure tantum coruscet, aut tonitru terreat, sed & fulmine feriat: aculeum post se relinquat ὁρμὴ διάπυρος. neque in sensus irrepat, sed irruat: instar rapidi torrentis hybernis nivibus aut montano flumine aucti, pontemque aggeremque indignati, sternat agros; saxa devolvat; viam ubi non invenit, faciat; secum auditorem, vel contra nitentem, ferat, cogatque ire quo rapit.

[b] *Pronunciatio*.

[b] Cic. 3. de Orat. Aut. ad Heren. 3. lib. Fab. 11. lib. 3. cap. Mart. Capel. 5. lib. Fortunatianus 3. l. Soarez. 3. lib. 56. 57, & 58. cap Dress. 3. lib. p 931. *Vox. Gestus*. Melch. Jun. meth El. cap 21. Hip. c. 16. Keck. Syst. Rh lib. 3. cap. 2, 3, 4. Alst. Or. 4. lib. 17. cap. Caus. lib. 9. cap. 1, 7, 8. Vossius. 5. lib. cap. 8, 9. Vallad. lib. 6. disp. 1.

Hæc tandem est illa virtus, cui Oratorum

Græ-

Græcorum facile princeps primas, secundas, tertias dedit. Idque jure optimo. Est enim Pronunciatio, sermo & Eloquentia corporis, imo ipsa totius Eloquentiæ vultus, anima & vita. Quid enim? Annon languent Affectus, intermortua jacet Delectatio, omnis Fidei perit fides, nisi vivæ vocis face animentur, nisi significi Gestus facie figurentur? Hic quippe ad animum per oculos, illa per aures penetrans, intellectum expugnat, affectus in vincula abducit. Huic itaque tanto futuro bono, etiam à balbutiente infantia, summa adhibeatur cura, parcaturque in lubrico à pueritia in adolescentiam transitu; ut vox formetur firmeturque clara, facilis, distincta, flexibilis, quæ prout erit dicendi, asseverandi, monendi usus; prout suggerent ira, vis, voluptas; dictabunt metus, miseratio, modestia, aliusve quispiam affectus; varie & per gradus intendere se ac remittere, sonoque inflexo reddere lene, asperum, vehemens, tenerum, grave, acutum valeat. Camœnarum hæc princeps Calliope chorum ducat; pro rerum, affectuum, ipsarumque Orationis partium ratione omnes sonorum gradus variet. In Exordio non protinus vasta erumpat; sed à subtimida & tremula voce paulatim exurgat. In Epilogo vocem de industria infringet, dabitque operam ne dissimilis sit Orationi Orator. Atque huic suffragentur, Vultus, animi speculum; & Oculi, quos Demosthenes lucernas animi appellat, in ira & odio concitandis, non minus quam in gratia & amore conciliandis duces; qui indignationem flamma scintillantes, qui lætitiam juxta ac dolorem lachrymis manantes testentur; modesti sibique constantes, ne rigeant aperti nimis, neque tremuli nictent. Manus multiplicis habitus

In lætitia & voluptate leniter se effundat. In Iracundia insurgat acuta, & incitata. Semper vero notis mensuram buccæ suæ, nec modū excedat.

Vultus.

Oculi.

Manus, sine quibus trunca esset ratio, & debilis oratio, ne sint otiosæ & quiescentes; non tamen gesticulosæ aut vastæ, mimicum aut scenicum referentes: sed temperatæ & quæ forum deceant. Dextra præcipue agat; huic sinistra subserviat.

artifices, utcunque mutæ, faciles tamen animi indices, & per omnes gentes atque nationes linguis diversas, communis sermonis interpretes. In agendo dextra principatum obtineat, subserviat sinistra. Tantò autem acriores in animis audientium exardescent faces, quantò vehementiori vocis gestusque intentione affectuum flammas suo ipsius conceptas & quasi accensas pectore significarit expresseritque orator.

—— *Si vis me flere, dolendum est Primum ipsi tibi: tunc tua me infortunia lædent.*

Exercitatio.

Cic. 1. de Orat. Soar, l. 1 c. 10. Keck. Rh. sp. 2, l. c 2. Sopatri Rhetoris Græci διαίρεσις ζητημάτων, de componendis declamationibus caussis positis & controversiis utrinque delineatis liber utilissimus. Nigronii Orat 8 & 9. de exercitatione dicendi.

EXposita sunt Naturæ primordia & Artis adminicula, supersunt Exercitationis subsidia; sine quibus corruunt illa & jacent. Agricolæ peritissimi solum vel optimum squallet situ, sentibus dumisque horret, nisi colatur, nisi exerceatur. Subacto, inquit ille, mihi ingenio opus est, ut agro non semel arato, sed novato atque iterato; quo meliores fœtus possit & grandiores edere. Subactio autem est usus, Auditio, Lectio, Literæ. Quibus enim donis cumulati, quibus exculti artibus, ipsam Eloquentiæ arcem conscenderunt veteres illi oratores? An utique credimus eorum nascentium labris insedisse flexanimam Suadam, cujus quasi Gratiis afflati evaderent aliquando in Deos mortales, suoque arbitrio moderarentur animorum habenas? An utique opinamur eos è pigris enchiridion, formularum, observationum rivulis, hausisse, quod suspensa aure biberent audientes? An putamus eos ex insulsis Rhetorum placitis, insubidis scitis, inertibus officinis prompsisse arma, quibus humanas mentes percellerent; artes, quæ altius infixos aculeos post se relinquerent? Errat, longe errat, quisquis virtutem diam in putidis latere puteis,

Eloquen-

Eloquentiam anguſtis clauſam fiſtulis tam male habitare arbitratur. Ditioris venæ eſt purum hoc aurum, ab altiore fonte pura hæc aqua. Semina quidem in commune ſparſit natura, fovet ea gremio ars præparatque: verum fructus omnis, perfectio, conſummatio eſt à lectione, ſtudio, cura. Ex tripode penitiſſimæ ſapientiæ eſt illud [a] Apolloniis: Ἀνάγνωσις τροφὴ λέξεως ἐστί. Lectione velut lætiore pabulo alitur atque eniteſcit facundia, quippe hinc multijuga exundat eruditio, rerum omnium exuberat ſcientia, unde parantur ampliſſimæ dicendi opes. Lectionis vero cum duplex ſit uſus: unus in orationis corpore formando, alter in anima ejus & mente firmanda; ibi verba & compoſitio requirantur ad ſtyli imitationem, hic ſenſus & diſpoſitio ad rerum cognitionem; utrumque autem proſpiciat, ut, qui minus ingenio valent, aliorum ſubſidio ſibi facultates comparent: maxime erit è re præſenti, quantum fieri poteſt, ūtrique conſulere. Quamprimum igitur puer è Grammaticis exceſſerit, & emendatæ jam ſanæque ſtructuræ ſtipendiis emeritus certo pede figit terram, exerceatur probe vertendo è vernaculo in Latina, necnon transferendo è lingua Latina in vulgarem, atque eadem viciſſim, interjecto modico tempore, Latine reddendo. Atque hic ſolicite & accurate verſabitur in [b] verborum electione atque phraſeωs accommodatione. Deinde tingatur mihi leviter [c] Compoſitionis præceptis, mox etiam [d] Variationis; ita demum inſtructo expeditior ad Imitationem ſternetur via, ad [e] Imitationem, ſtatuam il-

[a] Apollonii Rhodii citat. Theon progymnaſmat. 1. c. Senec. 85. epiſt.

[b] Vide Longinum περὶ ὕψους. c. περὶ ὀνομάτων ἐκλογῆς. & l. L. Strebæum de electione & oratoria collocatione verborum, & Phraſes Schori. [c] Supra. [d] Ex præceptis Eraſ. l. de copia Verborum & Rerum. B Keck. 2 l Rh. c. 23. Rod. Agricola 3. l. de Invent. c. 5. *Imitatio* [e] Cic. de Or 2. l & in Bruto l. ad Her. Fab. 10. l. 2. c πῶς κοινὰ διανοήματα ἰδιάσωμεν. Herm. περὶ μεθόδου δεινότητος L. Vives 4. l. de cauſ. corr art. & 4. l. de tradendis diſciplinis, ubi adjicit exempla Sturm. tribus l. & in nobilitate literata p. 332 Paſchal. de opt. genere Elocut. Treutler. meth. El. c. 14. Dreſſ. l. 3. Keck. 2. l. ſp. Rh. 2. c. Alſt. Or. 2. l. Cauſ l 3. c. 9. & 15. Val. 2. l. 10. c.

lam Mercurialem, quæ quasi digito viam rectam & compendiariam ad Eloquentiæ arcem commonitrat. Quicquid enim manu suscipitur dextre, quicquid mente concipitur feliciter; omne illud exemplari huic virtuti accepta referat initia & incrementa; pene dixeram, exitus & perfectionem. Quid enim aliud sunt opera summorum artificum? Quid aliud Ideæ mente conceptæ? quam exempla quædam prototypa, originales quidam moduli; quæ imitetur solertia, quos ars exprimat. Imo quid aliud sunt Artes ipsæ, quam Naturæ summæ illius opificis pedisequæ & discipulæ, cujus vestigia quo pressius sequuntur, eo propius à perfectione absunt. Quoniam igitur in hujus efficacissimæ virtutis cardine vertitur Eloquentiæ janua; prono studio, affectu, consilio feratur Oratoriæ candidatus, ut alicujus in dicendo sit similis, quem tota mente atque omni animo defixus intueatur, ut quæ domi non nascuntur, aliunde petantur commoda. Ille autem sit Unus, quo æquabilior componatur stylus; atque idem in suo genere Optimus & perfectissimus, in quo & optima quæque sibi proponat imitanda: namque minus errabit qui recte collimabit ad scopum. Jam vero, quem Ciceronem præferendum aut parem invenias? conclamatissimo omnium consensu, Latinæ linguæ parenti, genio, Semoni, Deo. cujus ingenium suo par Imperio nacti sunt Romani rerum Domini. Qui vel hoc nomine se imitatione dignum præstitit, quod & ipse, cum se totum (elogium est † Fabii, maximi in hac arte magistri) ad imitationem Græcorum contulisset, videtur effinxisse vim Demosthenis, copiam Platonis, jucunditatem Isocratis. Nec vero quod in quoque optimum fuit, studio consecutus est tantum, sed plurimas vel potius omnes ex seipso virtutes extulit immortalis ingenii beatissima ubertate. Non enim pluvias (ut ait Pindarus) aquas colligit, sed vivo gurgite exundat, dono quodam provi-

† 10. L. Instit. 1. c. contra & pro Cic. vide Caus. lib. 2. L. Viv. 4. l. de caus. cor. art. Erasm. Ciceronianum & Rami Ciceronianum Alst. Orat. Præcognita. Nigronii Orat. 15. & 16. De laudibus & imitatione Ciceronis Alios.

providentiæ genitus, in quo totas vires suas eloquentia experiretur. Sciat ergo se multum profecisse cui placebit Cicero. Perpetuus itaque sit orationis dictator, disertissimus ille Romuli nepotum. Ex illius felici facilitate proponat alumno suo Rhetor, propinetque periodum unam aut alteram primo, quæ facile admittat imitationem, possitque intelligi, characteris humilis aut mediocris. Subministret illi argumentum aliquod materiæ sequacis, & quæ eandem cum exemplo proposito formam undequaque possit induere. Ostendat deinde Imitandi artem & rationes; ut vel eidem corpori aliam vestem induat, vel eidem vesti aliud quærat corpus, hoc est, 1 ut manentem * sententiam alia investiat oratione; 2 aut sententiæ suæ ac novæ habitum illum orationis modice immutatum conformet atque adaptet. Doceat, 3 quæ ab alio breviter dicta fuerunt, Fusius prosequi & Dilatare; 4 quæ fuse ab aliis explicata sunt, Contrahere; 5 Addere ex proprio; 6 Subtrahere ornamenta, & res vel unde Exponere, vel ornate Variare; 7 ex Græca aliave lingua sumptum sua Latinitate donare; 8 Orationem numeris strictam asserere in libertatem, solutique juris facere; 9 locutionis figuram, membra, ordinem, exornationem Mutare atque Invertere: ita par & simile adferre, ut sit tamen diversum, & aliud quidpiam esse videatur: ut ars appareat, lateat artificium. Deducat ita instructum in Imitationis arenam, componat cum Exemplo, exigatque artis specimen, quod diligenter conferet cum exemplari; monebit ubi ab exemplo & arte recessum: ipse emendabit, supplebit quæ deerant, circumcidet si quid redundet. Hinc progrediantur licebit ad longiora, difficiliora, altiora: ad periodos artificiose concinnatas, ad narrationes, confirmationes, argumentationum ac amplificationum formulas, ad

* Sententiam veteres quod animo sensissent vocaverunt: Sed consuetudo jam tenuit, ut mente concepta, sensus vocaremus.

paradoxa ejus & orationes denique integras; easque tractandas vel æmulatione parili, vel contrariis causarum partibus susceptis. Monebit interea, compilatoris esse, non imitatoris, ex alienis centonibus consarcinatis sibi trabeam aut virgarum sagulum consuere: servi pecoris esse, unam aliquam prætextam purpuream repræsentare, non posse corpus universim effingere: tardi hominis esse in furto deprehendi. Videat itaque ut fiat repetundarum reus, ne peculatus aut plagii postuletur, ne de vi aut dolo malo arcessatur. Proinde, neque curet verbum verbo reddere tanquam fidus interpres aut religiosus explicator, neque in venustatis ornatusque cuticula curanda sit solicitus, sed & rei naturam laboret penitus scire: characterem advertat, circumstantias observet, atque illius, quem sibi imitandum susceperit, consilium, acumen, animi indolem, variæ eruditionis carnes, ossa & medullam, argumentorum lacertos & tractationem validam exprimat potius quam verba & stylum. Et cum pigri sit ingenii, maleque de se judicantis acquiescere inventis, [a] impressis usque vestigiis insistere, & dum in re tenui solicitam curam adhibet, fateri se rebus magnis imparem; hortetur eum jam æmulari, jam se cum duce suo conferre, si quid supra fieri possit, aggredi, præscripta transcendere, nare sine cortice, in altum vehi, seque jam ventis permittere. Ad quem palum jam probe exercitatus tyro noster, ubi visus est firmasse pedem habitu certo & æquabili Ciceronianæ orationis filo, deducatur per progymnasmata, chreias, locos communes, Ethologias [b], &c. in lætiorem campum orationum Demonstrativarum, latiorem Suasoriarum. Neque enim hujus ætatis, neque sane nostri fori sunt Judiciales,

[a] Annicetis apud Ælianum Var. hist. l. 2. c. 27.

[b] De primis apud Rhetorem exercitationibus, Fabius. l. 1. c. 15 & l. 2. c. 1. & 4. Priscianus: ex Her. p. 322. Theon. Aphthon. Emporius de Ethopœia ac loco communi. L. Viv. 4. l. 1. Alst. Orat. l. 3. 2. sect. 4. 2. 1. *Auditio.*

quarum

quarum ſcientia & arte jam non indigemus, ultra quam requirit eorum quæ ſcripta ſunt Analyſis & artificii obſervatio; poſtquam, ſublata dicendi ſcena, deſcivit ab orationum ſplendore forenſis illa pompa, formularum quarundam anguſtiis terminata. Ut ergo ab ipſis Eloquentiæ cunabulis legitimè ſtudeat & per omnes numeros progrediatur candidatus noſter; petenda illi cognitionis rerum facultas atque opes ex ipſis ſapientiæ penetralibus; 1. Auditione attenta, multa, 2. Lectione preſſa, 3. Commentatione ſeria, 4. Præceptis artis, 5. Diligenti Stylo, 6. Dicendi denique uſu. Utilis apprime eſt Auditio; tum quia auris eſt ſcientiæ organum, & quæ ab aliis multo diutinoque ſtudio fuerunt inventa, nobis transfundit horula una: tum quia dicentis viva voce ac ſpiritu movemur magis, excipimuſque nova illa velut naſcentia cum favore & ſolicitudine; trahimuſque inſuper in exemplum ſi quid in pronunciatione, eo quod decuit, placeat. Auditione tamen ut uberior, ita certior & liberior eſt Lectio. audita enim volucri quadam delectatione abeunt irrevocabilia: lecta repetere licet, ſive artem, prudentiam & conſilium, quæ celavit diſertus artifex, propius advertere; ſive res ipſas memoriæ penitus affigere velimus. Hoc orationis adeoque eruditionis atque ſcientiæ pabulum voremus, &, ut ita dicam, helluemur. Hoc veluti quotidiano cibo alatur pingueſcatque oratio. Exhauſta enim eloquentiæ fontis vena ſtatim inareſcit, niſi quotidiana lectione refercias. Niſi oleum continenter inſtilles, extinguitur lucerna. Studiorum navem regat fixa hæc ſapientiæ polo Cynoſura, ſomni inertiæq; Oceanum nunquam ſubitura Helice. Firma ſit lectio, certa, aſſidua, & conſtans; non deſultoria levitate intermittens aut vaga. Quocirca teneram hanc & muſteam ætatem, ut neque depulſam in totum lactea illa Ciceronis ubertate, ita neque uno

2. Lectio

utut

utut pulcherrimo prato coërcitam velim, at crescentem, per floreos autorum agros liberius vagari; adultam, aperto gaudere cœlo. Idque Zeusidis exemplo; qui Crotoniatis Helenam picturis, non putavit omnia quæ ad venustatem quæreret, uno in corpore reperiri posse: plures itaque præberi sibi virgines poposcit, ut mutum in simulachrum ex animali exemplo veritas transferretur. Vorandæ plane sunt * orationes non Ciceronis modo, sed quæ habentur apud Cæsarem, Livium, Salustium, Curtium, Tacitum. Concoquendæ historiæ eorundem, necnon Suetonii, Flori, Velleii, & quorum est historia quæ dicitur Augusta, naturalis historia Plinii superioris, junioris epistolæ. Valerii collectanea. Historia quippe oratorem alit, narrandi facultatem suppeditat, instruit exemplis, quæ quasi præjudicata sunt & experimenta quæ de futuris concludant. Depascendæ Fabii institutiones, & quæ illi adscribuntur declamationes, panegyricæ Plinii & aliorum, Pacati imprimis. Comœdiæ Plauti & Terentii. Libandi adultioribus, Agellius, Capella, Apuleius cæterique Africi nuperi, denique Petrarcha, Politianus, Lipsius, Strada, &, quo nunc calet non tantum juventus omnis, Barclaius. Ante omnia, humanioris eruditionis studiosos immorari decet atque innutriri summis illis ingeniis & Moralis scientiæ oraculis, Platoni, Senecæ, Plutarcho. Quam salutaris autem vel necessarius potius sit futuro oratori poëtarum haustus, Oratorum princeps, Oratoriæque primores consentiunt. Legendi, (a) inquiunt, sunt Poëtæ, quorum lectio plurimum confert oratori. namque ab his & in rebus spiritus, & in verbis sublimitas, & in affectibus motus omnis, & in personis decor petitur. Quippe divino quodam numinis afflatu concitati, immortale quiddam ac cœleste spirant, sententiarum concinnitate mirabiles, lumine verborum conspicui, numerorum modulatione

* Inprimis orationes pro Archia poëta, pro Milone, M. Marcello, Ligario, Roscio Amerino, Deiotaro, Murena, Sylla, Cœlio; Philippic. 2. In Catalinam 1. 2. & 3. In Verrem 6 & 7. Vide & Keck. l. 2. spe. Rh. cap. 1. & Vall. 2. l. 11. q.

(a) Cic. 1. Or. Quint. 10. l. 1 cap. Tragici in primis, eum verborum delectu, numerorum suavitate, sententiarum pondere admirabiles; cum decori observantissimi.

tione suavissimi. Meminerimus tamen non per omnia poëtas esse oratori sequendos, nec libertate verborum, nec licentia sententiarum: neque (a) totos versus aut hemestichia solutæ orationi infarcienda. Verum ne memoria tot tantarumque rerum multifaria & confusa lectione obruatur: ne quid ex iis quæ legimus, audivimus, cogitando ipsi invenimus, desideretur: utile imprimis erit, quæ illustria sunt & notanda videntur, librorum custodiis concredere, tanquam cellæ penuariæ & succenturiato memoriæ subsidio. Quorum altero notentur verba rara, nova aut novo sensu usurpata; phrases insigniores suis quæque distinctæ titulis, formulæ elegantiores, ad Contextum, & Materiam, quarum exhibetur tabella infra, & in sequentibus specimen. Altero adnotabuntur Ornamenta & Argumenta, Similitudines, & Translationes, quæ sunt in unam vocem contractæ similitudines, allegoriæ, imagines, exempla, acutiora dicta, sententiæ, allusiones aut quæ alludi vel inverti possunt; eaque digesta omnia, & per ordinem alphabeticum suis titulis atque capitibus tanquam favis cellisque subjecta. Quoniam vero, ut ait (b) ille, nemo percipere tot reconditas aut tam varias res potest, nisi ut scientiæ meditatio, meditationi facultas, facultati vis eloquentiæ accedat: per quæ colligitur eandem esse rationem & percipiendi quæ proferas, & proferendi quæ perceperis: ne condi magis alienorum effatorum quam nostrorum conceptuum promisimus; intingendus tandem in nostram animi mentem erit calamus, senatus convocandus in corde consiliarius; stylusque inde acuendus. Nec quæ legeris, in codicum aut etiam memoriæ adversaria tam referenda erunt, quam mentis: curandumque ut eant in ingenium, quippe cujus in vasculo liberius ac frequentius tingatur stylus quam memoriæ. Tot tamque variarum undecunque congestarum opum,

(a) περὶ χρήσεως ἐπῶν ἐν πεζῷ λόγῳ. Hermogenes, περὶ μεθόδου δεινότητος.

Nos apes debemus incitari, & quæcunque ex diversa lectione congessimus, separare, melius enim distincta. Sen. 84. epist. & 33.

Ad rerum excerpta habentur sub hujus libelli calce communium locorum capita, si quis curæ habeat hanc curam.

(b) Messalla in dialogo, quem alii Tacito, alii Quintiliano adjudicant.

3. *Meditatio & Commentatio.*

quo

quo propriæ fiunt noſtrique juris, immutanda eſt qualitas & proprietas, ut vulgo loquuntur. Ne patiamur itaque illa quæ hauſimus manere integra & quaſi ſolida innatare ſtomacho, quem ægrum atque infirmum arguunt quoties eadem ſpecie redduntur cibi quâ ſumpti ſunt: ſed ea naturæ beneficio concoquamus in chylum, ut hinc in ſanguinem & alimentum transeant. Non tam memori vomitu cruda regeramus, quam ingenii fermento tot granorum miſcellanea in panem convertamus. Tot roris gemmas, tot florum ſuccos ita ſpiritus noſtri proprietate mutemus, ut diverſa libamina & ſapores in unum mel coaleſcant. Ita in unum conſpirent voces variæ & inſtrumenta diverſa ut ſingulorum lateant voces, omnium appareant; ut ex tot diſſonis fiat chorus unus, concentus unus. Eruditum itaque hunc pulverem prorſus intenti ſtudii radio exaremus, acrem ingenii rotam quaſi figulinam verſemus, ad judicii ſtateram omnia perpendamus, ex ingenii pixide per inventionem propriam, vel ex ærario mentis per recordationem promamus quæ ad rem noſtram faciant: Quod fiet, ſi mentis dexteritate, elicio ſtudii atque animi conflictu & quaſi obſtetricia meditationis opera, res varie miſtas ita temperemus atque in unum corpus redigamus, ut etiamſi appareat unde ſumptum ſit, aliud tamen quam unde ſumptum ſit, appareat. Lecta hæc ſemina novali ſubacto credita prement aliquando terram ſegete, rumpent meſſe horrea: ſi accedat æque diſerta periti cultoris ſolertia. Præceptor igitur & ipſe minime rudis & maxime exercitatus ex hoc noſtro aut alio Rhetorices compendio artis præcepta enarrabit: locos inventionis, definitiones eorum, Maximas, tractationes, adjectis exemplis illuſtrabit. Non tamen omnia accurate & ad tenue: vel ab hoc, quod magiſtrum fere artis reperias neminem, teſte Cicerone, qui ipſe eloquens fuerit:

4. Præcepta Artis.

fuerit : nudæ enim illæ artes nimia plerunque ſubtilitatis affectatione frangunt atque concidunt quicquid eſt in oratione ipſoque ſpiritu generoſius, omnem ſuccum ebibunt & oſſa detegunt. Noviſſime docebit proprios Affectuum motus & concitationes. Et jam tandem proponet rhetorculo ſuo argumenta, è fabulis poëticis, tragicis ut plurimum, hiſtoricis, Ethicis, declamanda, atque ea quandoque in partes contrarias · verum hæc veritati quam maxime conſona, & quorum ſit uſus aliquis in vita deinceps futurus ; licebitque aliquando experiendi exercendique ingenii gratia proponere paradoxa & abſurda. Præformabit illi primum declamandi materiam & ſupellectilem, delineabit veſtigia, digitum ad fontes lectionis intendet, commonſtrabit argumenta, ſuppeditabit colores ; mox eum ſibi permittet, ſuis ut viribus abſque adminiculo poſſit progredi. Progreſſus autem faciet non ſine ſumma ſpe ad laudes ampliſſimas, ſi ſe totum & rite tradiderit Stylo, optimo & præſtan- 5. *Stylus.*
tiſſimo dicendi magiſtro, autori, effectori : Hic enim vires ingenii experitur, mentem exacuit, memoriam excitat, judicium format, artis præcepta illuſtrat, lectionis fructum exigit : ſtudii practica, cogitationum Hermes, mandato- Orationes
rum nuncius : ſcientiarum monimentum. 6. & 7 Ni-
quem cum multi per ignaviam fugiunt, quia gronii de
magni eſt laboris, tum plurimi per inſcitiam averſantur, eo quod rationem ejus neſciant profani, & illotis pedibus, aut manibus potius, tantæ artis penetralia aggreſſi. His autem myſteriis initiatus *hoc agat*, rem curæ tam ſeriæ, conſilii tam ſacri etiam atque etiam recta reputet via. Prius igitur quam calamum in manum ſumat, operam det penitus intelligere quæſtionis & rei, de qua dicendum ſit, naturam, genus, ſtatum. Deinde ſibi aurem pervellet exigetque à memoria ſua, ſi quid uſpiam audiverit ſuper ea re legeritve. centuriata habebit

bebit autorum capita, sententiasque eorum quasi per saturam acquiret: suæ meditationis advocabit obstetriciam manum, solertis ingenii aciem intendet; omnia diligenter versabit. quæstionem si finita sit, ad infinitam avocabit, circumstantias perpendet: hinc latibula argumentorum lustrabit, eruet quæcunque ad conciliationem, fidem, motum faciunt. Delectum habebit copiarum. levia quæ sunt & futilia rejiciet plane, exautorabit, cassabitque, ut isti loquuntur: quæ virtute valent & pondere. distinguet etiam; ut Velites expediantur, in acie stent Hastati, Principes collocentur medii, subsidеant in postremis Triarii. Quas omnes argumentorum, exemplorum, similitudinum, sententiarum copias ubi explicuerit in una tabellæ facie, ut ibi in procinctu & statione appareant, evocandæ prout fuerit opus: cogitandum erit non tantum quo ordine, sed & quo apparatu, quam valido, quam splendido instructæ procedant: ut oratio verborum stellis, sideribus phrasium, sententiarum luminibus distincta, niteat Elegantia, Compositione fluat, Ornatu splendeat. Et tum denique ab indagationis industria & solertia commentationis se ad scribendum conferet. Ad commodiorem autem meditandi curam scribendique laborem conducet plurimum, si in quietum aliquem locum, secretum atque arbitris liberum se recipiat, eundemque obscurum. secessu quippe, silentio, tenebrisque alitur mens; sibi vacua, altiusque operi intenta, quoties intrinsecis avocamentis distracta non impeditur. Hic tandem stringat calamum, acuat stylum; in exercitationis hujus incunabulis, tardum; in progressu temporis & facultatis, velociorem; semper diligentem, ita tamen diligentem, ut videat, ne quando penna ad ingenium suum redeat, præcipiti acta festinatione. neque enim verendum est, ne manum de tabula nesciat tollere. At ne quando à proposito

ſito extra oleas, quod ajunt, vagetur: ſuſpiciendum erit ſubinde thema; ne maceriæ extruantur & arena ſine calce, repetenda ſæpius erunt proxime ſcripta: tum ad ſtyli commiſſuram, quo melius connectantur præcedentibus ſequentia: tum ad cogitationis calorem, qui, ſi ſcribendi intercapedine refrixerit, ex integro recipiet vires, &, quod in certamine ſaltus fieri ſolet, velut repetito ſpatio ſumet impetum. Sequitur ut examinet præceptor & emendet quæ ille ſcripſerit, improba & ocioſa expungat, proba & gravia ponat, in locum fortuitorum ſufficiat lecta, pro inſuavibus dulcia, pro confuſis compoſita ſuggerat, antiquitatis horrorem excolat, floridæ novitatis ambitionem coerceat. Aliquantulum veniæ tamen indulgebit ubertati & elegantiæ, quinimo alet potius indolem lætam, generoſus conatus & vel plura juſto concipientem ſpiritum fovebit, & ſatiari veluti quodam jucundioris diſciplinæ cibo lacteque patietur. Volo, inquit Orator, ſe efferat in adoleſcente fœcunditas. Nam facilius ſicut in vitibus revocantur ea quæ ſeſe nimium profuderunt, quam ſi, nihil valente materia, nova ſarmenta cultura excitentur: ita volo eſſe in adoleſcente unde aliquid amputem. Luxuriem quippe depaſcet increſcens cum ætate ſtylus, multum inde anni decoquent, multum ratio limabit, aliquid ipſo uſu deteretur. Non autem poteſt in eo eſſe ſuccus diuturnus, quod nimis celeriter eſt maturitatem aſſecutum. Nec placet muſtum quod in lacu ſtatim eſt auſterum: id fiat annis. Sic & annos feret, & cum ætate proficiet. Denique ne pereat gratia Muſicæ occultæ, ne virtuti celatæ inuratur nota ſepultæ inertiæ; ſupereſt, ut materiæ ita formatæ habitus producatur in actum: ut arte ſtudioque decurata & domi elaborata oratio in ſolem & pulverem prodeat, in caſtra & aciem procedat, cui rei à Memoria

Cic. 1. de Oratore.

Actio ſive Pronunciatio.

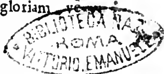
moria maximum est subsidium. Quam ut fixam, firmam, fidamque habeas, devorandum est tædium illud scripta aliena & tua ad verbum ediscendi, quæ penitus cognita atque intellecta, rite atque ex artis methodo disposita diligenter leges, advertesque res primo, deinde verba: eaque per intervalla & certas partes divisa, edisces ex iisdem tabellis quibus scripseris, tenacius quippe Memoria (quæ non est quid ab Intellectu, nisi ratione distinctum) apprehendit eorum vestigia, quæ sibi familiaria non incuriosi tradiderunt oculi. Quæ itaque imprimenda animo curaveris apud te tacite sub somni tempus, quo plus firmitatis adferat noctis interpositæ quies & silentium; reposces exigesque à memoria postero mane, defæcato à cibi decoctione & curarum æstu, animo. Deinceps probe meditata & comprehensa in solitario aliquo loco recitabis, Voce clara, distincta, non stridula aut intenta (in Exordio minime) non unius toni, sed medulata pro varia materiæ, argumentorum, sententiarum, affectuum ratione, cui Vultus consentiat, subserviatque Gestus, rebus quæ aguntur congruus; non vastus, neque histrionicus tamen, sed decorus & temperatus. Quæ omnia ut cum gratia, venustate & judicio præstare valeas, operæpretium, imo necessarium erit, ut ipse audias alios, te alii, iique artifices, qui exemplo feliciter præeant, consilio fideliter moneant, quæ sequaris, quæ fugias; atque id certe disertius quam vel eburnea Gracchi fistula, vel Demosthenis speculum tibi vocem modulentur, gestum figurent. Tum demum bona cum tui fiducia prodire in publicum licebit. Actio autem usu repetita relegabit metum, solicitudinem, iram, rusticum pudorem, cæterosque affectus qui memoriæ ac liberiori gestui præjudicant & officiunt.

Nigron. Orat 15. de Memoria.

Artis præcepta levidensi quodam filo & soloci pertexui, quæ compendii studio omiserim,

ex iis ipsis quos indicavi fontibus facile licebit petere. Præceptis his si felicis ingenii vestri (Opt. Juvenes) facultatem excolere, si habitum & disertam dicendi facilitatem usu acquirere non pigebit; ibunt indolis vestræ flores (quos Naturæ produxit tellus, Artis firmat sol, Exercitationis educat imber) in Eloquentiæ & Prudentiæ fructus. Summus ille Naturæ parens fructus hosce, quorum ipse sparsit semina, ita benigno foveat numine: ita radiis suis illustret animetque æternus Justitiæ & Sapientiæ Sol: ita gratiæ suæ aura mulceat, imbre riget Sacrosanctus Favonius: ut canescentes illi indies ad maturitatem in animis vestris, vos ipsos ad consummatissimæ Virtutis arcem evehant, ad fastigatissimi Honoris apicem promoveant: in Reip. emolumentum. Divini nominis gloriam, vestram salutem æternam.

F I N I S.

Et quia illorum mentio facta est supra pag. 65. adjicienda curavimus concenturiata Communium Locorum capita; in eorum gratiam quibus cura erit studiumque conficiendi memoralia volumina.

ABstinentia. Abusus. Academia. Actio. Accusatio. Adolescentia. Adversæ res. Adulatio. Adulterium. Ædificia. Æmulatio. Æquabilitas animi. Æqualitas. Ætas. Affectus. Affinitas. Agricultura. Aliena. Ambitio. Amicitia. Amor. Amor sui. Angeli. Anima. Animantia. Animus. Arrogantia. Ars. Artes liberales. Artes. Asperitas. Avaritia. Audacia. Auditus. Aula. Aurum. Auspicia. Autoritas. Auxilium.

B.

Bellum. Beneficentia. Bona naturæ, fortunæ, animi. Boni. Bonitas. Bonum. Brevitas.

Cædes.

C.

Cædes. Calumnia. Castitas. Causæ. Ceremoniæ. Cibus. Civis. Civilium rerum usus. Clementia. Cœlibatus. Cœlum. Comitas. Communio rerum. Concordia. Confessio. Conjugium. Conjugalis fides. Conscientia bona. Conscientia mala. Consilium. Consolatio. Constantia. Consuetudo. Contentus animus. Contractus. Conversatio. Convivium. Corpus. Correctio. Corruptio. Credulitas. Crudelitas. Curæ. Cura præpostera. Curiositas.

D.

Damnum. Decorum. Debitum. Deformitas. Degeneratio. Deliciæ. Desperatio. Detractores. Deus. Dies. Discipulus. Disciplina. Discordia. Dissimulatio. Dives. Divitiæ. Divinatio. Doctrina. Dolor. Dolus. Dos. Dux.

E.

Ebrietas. Educatio. Elementa. Eloquentia. Error. Eventus. Exemplum. Exercitatio. Exilium. Experientia.

F.

Facilitas. Fama. Fames. Familia. Fatum. Favor. Felicitas. Fides. Finis. Forma. Fortitudo. Fortuna. Forum. Fratres. Fraus. Frugalitas. Fruges. Fuga. Furor. Furtum.

G.

Garrulitas. Gaudium. Gestus corporis. Gloria. Gratitudo. Gula.

H.

Hæredes. Historia. Histriones. Homo. Honestas. Honor. Horti. Hospites. Humanitas. Humilitas.

I.

Iactantia. Ignavia. Ignorantia. Imitatio. Imperium. Impietas. Impudentia. Indoles. Industria. Infamia. Infantia. Inferi. Infirmitas. Ingenium. Ingratitudo. Inhumanitas. Inimicitia. Injuria. Injustitia. Innocentia. Institutio. Insania. Interitus. Inventa. Invidia. Ipse. Ira. Irrisio. Iudicium. Iuriscientia. Ius. Iusjurandum. Iustitia.

L.

Labor. Lachrymæ. Lætitia. Leges, jura, consuetudines gentium. Legatus. Levitas. Liberalitas. Liberi. Libertas. Libido. Licentia. Licita. Lingua. Lis. Locus. Lucrum. Ludus. Luxus.

Magi-

M.

Magistratus. Magnificentia. Majestas. Mala. Maledicentia. Mali. Malitia. Medicina. Mediocritas. Meditatio. Memoria. Mendacium. Mens. Mercatura. Meretrix. Metalla. Meteora. Metus. Militia. Miracula. Miseria. Misericordia. Modestia. Mora. Morbi. Mores. Morum gravitas. Mores gentium varii. Mors & sepultura. Mulier. Mundus. Munera. Mutationes. Mutuum.

N.

Natura. Naturales res. Navigatio. Necessitas. Nobilitas. Nosce teipsum. Noverca. Novitas. Nex. Numerus. Numina. Nuptiæ & ritus.

O.

Obedientia. Obsequium. Oblivio. Occasio. Otium. Oculus. Odium. Officium. Omina. Opinio. Opus. Oracula. Oratio. Ordo. Ornatus.

P.

Parentes. Parricidium. Passio. Patientia. Patria. Paupertas. Pax. Peccatum. Peregrinatio. Perfidia. Perjuria. Perseverantia. Petitio. Pestis. Philosophia. Pietas. Pictura. Pœna. Pœnitentia. Poëta & Poësis. Politia. Potentia. Potentioribus non adversandum. Præceptores. Præsentibus fruendum. Principes. Principium. Prodigalitas. Prodigia. Proditio. Promissa. Prospera res. Providentia. Prudentia. Principiis obsta. Pudor. Pudicitia. Pueritia. Pulchritudo.

Q.

Quæstiones curiosæ. Querelæ.

R.

Rapina. Ratio. Recreatio. Regnum. Religio. Reprehensio. Repugnantia. Repulsa. Respublica. Rhetores. Risus. Robur. Rus.

S.

Sacerdotes. Sacrificium. Sacrilegium. Sapientia. Scelus. Scientia. Scriptum. Securitas. Seditio. Secta. Sensus. Senectus. Servus, & Servitus. Severitas. Silentium. Similitudo. Simultas. Simulatio. Simulachra. Situs. Sobrietas. Societas humana. Societas honesta. Societas prava. Solitudo. Solertia. Somnus. Somnia. Species recti. Spectrum. Spes. Studium. Stultitia. Subditi. Sublimis vitæ conditio. Superbia. Superstitio. Suspicio.

D Taci-

FINIS.

DE

FORMULARUM

Usu & Imitatione.

FOrmulæ aliquot Oratoriæ à me olim, quasi parectato, rudi quadam farragine congestæ, non ita prdem sub alienis auspiciis vexillisque in aciem processerant. Has, quia semel, ipsius, qui ediderat, rogatu, publici juris feci, nec dum mihi satis apparuit causæ, cur prolem illam, quæ vel adeo implumis ad fidem solis educta (nisi infidus sit amicorum portus, affectu quam judicio fallacior) exploratores ignes irretorto contueri lumine sustinuit, unguibus sævis laniatam nido præcipitem darem: agnitam & vindicatam fovere hic lubet, suscipere, & proferre: si pauca prius de consilio in iis meo, ipsarumque usu dixero. Atque in his quia Imitatio utramque paginam facit, utrumque munus, & staminis & subteg- minis subit; non pigebit ab illius exemplo telam ordiri.

Inter

Inter Georgica Hesiodi præcepta decantatissimum est illud & πολυθρύλλητον. Ab Aristotele etiam laudatum, Ethic. ad Nicomachum, l. 1.

Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτῷ πάντα νοήσῃ.
Φρασσάμενος τὰ κ' ἔπειτα καὶ ἐς τέλος ᾖσιν ἀμείνω.
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται.
Ὃς δέ κε μηθ' αὐτῷ νοέῃ, μητ' ἄλλου ἀκούων
Ἐν θυμῷ βάλληται, ὅδ' αὖτ' ἀχρήιος ἀνήρ.

Quo respiciens T. Livius, * oratione, quam Minutio, cujus temeritatem fortuna deprehenderat, maleque mulctarat, nisi nubes ea, quæ in montium jugis sedebat, solicitata imbrem dedisset, h. e. nisi legionibus Minutianis in extremo jam discrimine laborantibus Fabiana se acies repente, velut è cœlo demissa ad auxilium, ostendisset: Orationi, inquam, illi, quam Minutio affingit T. Livius milites suos hortaturo, supplices se, gratosque Fabio præstarent, hoc præfigit exordium; *Sæpe ego audivi, Milites, eum primum esse virum, qui sibi ipse consulat, quid in rem suam sit: secundum, eum, qui benè monenti obediat: qui nec ipse sibi consulere, nec alteri parere scit, eum extremi ingenii esse, &c.* Quod idem ante oculos habuit dubio procul Seneca †. *Nemo, inquit, per se satis valet, ut emergat: oportet manum aliquis porrigat, aliquis educat. Quosdam ait Epicurus ad veritatem sine ullius adjutorio contendere; hos maxime laudat, quibus ex se impetus fuit, qui seipsos protulerunt: Quosdam indigere ope aliena, non ituros, si nemo præcesserit, sed bene secuturos; egregium hoc quoque, sed secundæ sortis ingenium. Nos ex illa prima nota non sumus, bene nobiscum agitur, si in hanc secundam recipimur. Neque hunc quidem contempseris, qui alieno beneficio salvus esse potest: & hoc multum est, velle salvari. Præter hæc adhuc invenies alium genus hominum, ne ipsum quidem fastidiendum, eorum, qui cogi ad rectum compellique possunt, quibus non duce tantum opus sit, sed adjutore, &, ut ita dicam, coactore. hic tertius color est. Itaque alteri magis* gratula-

* Decad. 3. l. 2.

† Epist. 52.

gratulatur; alterum magis suspicit. Quamvis [illegible] *ad eundem finem uterque pervenerit, tamen* [illegible] *jor est laus idem effecisse in difficiliore mater*[illegible] *&c.* Mox. *Quædam ingenia facilia, & expe*[illegible]*ta quadam manu, quod ajunt, facienda sunt,* [illegible] *in fundamentis suis occupanda. Itaque ego ill*[illegible] *feliciorem dixerim, qui nihil negotii secum habu*[illegible] *hunc quidem de se melius meruisse, qui malig*[illegible]*tatem naturæ suæ vicit, & ad sapientiam se no*[illegible] *perduxit, sed extraxit. Hoc durum & laborios*[illegible] *ingenium nobis datum, scias licet, imus per ob*[illegible]*stantia. Itaque pugnemus, aliquorum invocemus auxilium. Quem, inquit, invocabo, hunc, aut illum? Tu vero etiam ad priores revertere, qui vacant. adjuvare nos possunt, non tantum qui sunt; sed & qui fuerunt, &c.* Nec veritas tantum, O Philosophe, in Democriti puteo latet, indigetque Delio urinatore, sed & doctrinæ Moly, flore nitens lacteo nigra sqallet radice, χαλεπὰ δέ τ' ὀρύσσειν ἀνδράσι γε θνητοῖσι: sed & aureum scientiæ ramum *tegit omnis Lucus, & obscuris claudunt convallibus umbræ.* Quem, quia *pauci, quos æquus amavit Iupiter, aut ardens evexit ad æthera virtus, Diis geniti potuêre* ingenii sui Marte eruere; liceat modo Mercurii indiciis oblatum capere, aut Veneris auspiciis rite repertum carpere. * Ἃ δ' οὐ κεκτήμεθα μίμησιν ἤδη τινά τε συνθηρεύεται. In magnis illis animi ad artes & virtutes formandi Georgicis, εὐδαίμονας illos & θεοφιλεῖς pronunciat Plutarchus, quibus divinitus contigêre ad consummatam perfectionem tria illa absolute necessaria, 1 ingenii solum fertile, 2 institutionum bona semina, 3 diligens institutoris cultura & exercitatio. Natura quippe ab arte promovetur, utraque ab exercitatione firmatur atque perficitur. Quis itaque Eloquentiæ, quo non præstantius aliud munus homini à Deo datum est, fructum? quis, non dico, Suadæ medullam, sed vel illibatum orationis florem à pueris expe-

* Synes. tit. Deus.

expetat, aut etiam expectet., quibus nondum per ætatem aut studium datur sapere, quibus inventionis facilitas, ingenii felicitas, ipsius rationis vixdum illuxit lumen? *Stratus humi palmes viduas desiderat ulmos.* Pedamenta itaque admoveantur ab Arte & Imitatione, ut quæ ex se non habent, mutuò aliunde sumant; atque ita sumant, ut lecte, libere, prudenter instituta imitatione, ex suo ipsius cerebro prognata hæc Pallas parentis referat imaginem; non aperte, serviliter, inepte suscepta, opus Musivum aut cento eruditis bilem concitet, aut furtivis nudata coloribus cornicula risum moveat. Imitandi rationem, methodum, modos, κρύψιν, gradus supra attigimus Indicis Rhetorici pag. 61. & seq. hic πρᾶξιν exercitationemque cur referre pigeat, cum summi ingenii viros in hac arena desudasse non puduerit? Quot loca ex Platone & Aristotele, Dialogis suis & Rhetoricis inseruit Eloquentiæ Romanæ parens Cicero, hæc vertendo, illa explicando, alia imitando? ad Demosthenis viam ubique affectat viam, non semper assequitur. Philippicæ certe Ciceronis in totum olent Demosthenis lucernam. Nec-non [a] ipse Demosthenes quatuor annos impendit orationibus Isæi imitandis. Ut cæteros Poëtas taceam, (quos [b] Galaton pinxit catillantes quæ vomuerat Homerus) quid Virgilius? annon Homeri, Hesiodi, Theocriti, Pindari etiam, Apollonii, atque aliorum presse & quasi religiose insistit vestigiis? Plinius [c] vero honori sibi duxit Ciceronem æmulari, nec fateri erubuit; *Est mihi*, inquit, *cum Cicerone æmulatio, nec sum contentus eloquentia nostri seculi.* Quod & alios factitasse ut liqueat, adducam locum illum [d] Isocratis: Τῆς ἀρετῆς μὲν οὐδὲν κτῆμα σεμνότερον, οὐδὲ βεβαιότερον ἐστί. κάλλος μὲν ἢ χρόνος ἀνάλωσεν, ἢ νόσος ἐμάρανε, πλοῦτος δὲ κακίας μᾶλλον, ἢ καλοκαγαθίας ὑπηρέτης ἐστὶν, ἐξουσίαν μὲν τῇ ῥᾳθυμίᾳ παρασκευάζων, ἐπὶ δὲ τὰς ἡδονὰς τοὺς νέους παρα-

[a] Plutarch. in vita Demost.

[b] Ælian. Var. hist. 13. l. 22. c.

[c] 1. l. 5. epist.

[d] Or. ad Damonicum.

 καλῶν,

καλῶν, ῥώμη δὲ μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης, πλείω τοὺς ἔχοντας ἔβλαψε. καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκούντων ἐκόσμησε, ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπεσκότησεν: ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κτῆσις, οἷς ἂν ἀκιβδήλως ἐν ταῖς διανοίαις συναυξηθῇ, μόνη μὲν οὐ γηράσκει, πλούτου δὲ κρείττων, χρησιμωτέρα δὲ εὐγενείας ἐστί. Quem crispo & rotundo sane agmine complexus est Salustius in Catalinaria præfatione, *Divitiarum & formæ gloria fluxa atque fragilis est: virtus clara æternaque habetur.* in Jugurthina prolixior. *Præclara facies, magnæ divitiæ, ad hoc, vis corporis, & alia hujuscemodi brevi dilabuntur: at ingenii egregia facinora, sicut anima, immortalia sunt. Postremo corporis & fortunæ bonorum, ut initium, sic finis est: Omniaque orta occidunt, & aucta senescunt: animus incorruptus, æternus, rector humani generis, agit atque habet cuncta, nec ipse habetur.* Hunc fusius expressit Plutarchus, [a] τὰ μὲν ἄλλα τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπινα, καὶ μικρὰ, καὶ οὐκ ἀξιοσπούδαστα καθέστηκεν. Εὐγένεια καλὸν μὲν, ἀλλὰ προγόνων ἀγαθόν. Πλοῦτος δὲ τίμιον μὲν, ἀλλὰ τύχης κτῆμα, ἐπειδὴ τῶν μὲν ἐχόντων πολλάκις ἀφείλετο, τοῖς δ' οὐκ ἐλπίσασι φέρουσα προσήνεγκε. καὶ ὁ πολὺς πλοῦτος σκοπὸς ἔκκειται τοῖς βουλομένοις βαλάντια τοξεύειν, κακούργοις, οἰκέταις, καὶ συκοφάνταις. καὶ τὸ μέγιστον, ὅτι καὶ τοῖς πονηροτάτοις μέτεστι. Δόξα γε μὲν σεμνὸν, ἀλλ' ἀβέβαιον. Κάλλος δὲ περιμάχητον μὲν, ἀλλ' ὀλιγοχρόνιον. ὑγίεια δὲ τίμιον μὲν, ἀλλ' εὐμετάστατον. ἰσχὺς δὲ ζηλωτὸν μὲν, ἀλλὰ νόσῳ εὐάλωτον καὶ γήρᾳ. τὸ δὲ ὅλον, εἴ τις ἐπὶ τῇ τοῦ σώματος ῥώμῃ φρονεῖ, μαθέτω γνώμης διαμαρτάνων. πόσον γάρ ἐστιν ἰσχὺς ἀνθρωπίνου (ἧττον) τῆς τῶν ἄλλων ζώων δυνάμεως; λέγω δὲ οἷον ἐλεφάντων, καὶ ταύρων, καὶ λεόντων. Παιδεία δὲ τῶν ἐν ἡμῖν μόνον ἐστὶ ἀθάνατον καὶ θεῖον. [b] Apuleius ægre illum ambulare judicans, qui pedem semper ponit in alieno vestigio, nec sibi metas præstituit, nec se intra alieni ingenii pomœria terminavit: sed liberius, pro more suo

[a] Περὶ παίδων ἀγωγῆς.

[b] De Deo Socratis.

ſuo & patrio vagatus, ita luſit, *Aliena voco quæ parentes pepererunt, & quæ fortuna largita eſt, &c. Generoſus eſt? parentes laudas. Dives eſt? non credo fortunæ. Magis iſta dinumero. Validus eſt? ægritudine fatigabitur. Pernix eſt? abibit in ſenectutem. formoſus eſt? expecta paulisper, & non erit. At enim bonis artibus doctus, & adprime eſt eruditus, & quantum licet homini, ſapiens & boni conſultus eſt? tandem aliquando ipſum virum laudas. Hoc enim nec à patre hæreditarium eſt, nec caſu pendulum, nec à ſuffragio anniculum, nec à corpore caducum, nec ab ætate mutabile.* Quamvis hic, ut & alibi, Senecam [a] ob oculos & in mente habuiſſe mihi ex Proleptico artificio videtur. *Ratio ergo perfecta proprium hominis bonum eſt, cætera illi cum animalibus ſatiſque communia ſunt, Valet? & leones. formoſus eſt? & pavones. velox eſt? & equi. non dico, in his omnibus vincitur. Non quæro quid in ſe maximum habeat, ſed quid ſuum. Corpus habet? & arbores. habet impetum & motum voluntarium? & beſtiæ, & vermes. habet vocem? ſed quanto clariorem canes, acutiorem aquilæ, graviorem tauri, dulciorem mobilioremque Luſciniæ? Quid in homine proprium? Ratio. hæc recta & conſummata felicitatem hominis implevit.* A quo exemplari non admodum diſcedit Boëthius. [b] *Quid enim? pecuniamne congerere conaberis? ſed eripies habenti. Dignitatibus fulgere velis? danti ſupplicabis: & qui præire cæteros honore cupis, poſcendi humilitate vileſces. Potentiamne deſideras? ſubjectorum inſidiis obnoxius, periculis ſubjacebis. Gloriam petis? ſed per aſpera quæque diſtractus, ſecurus eſſe deſiſtis. Voluptariam vitam degas? ſed quis non ſpernat atque abjiciat viliſſimæ fragiliſſimæq; rei corporis ſervitium? jam vero qui bona præ ſe corporis ferunt, quam exigua, quam fragili poſſeſſione nituntur? Num enim elephantos mole, tauros robore, ſuperare poteritis? num tigres velocitate præibitis? Formæ vero nitor; ut trapidus eſt, ut velox, & vernalium florum*

[a] Epiſt. 76.

[b] De conſol. Philoſophiæ, l. 3. proſ. 8.

rum mutabilitate fugacior: Respicite cœli spatium, firmitudinem, celeritatem: & desinite aliquando vilia mirari. Videte denique hos subsecutum Minucium Felicem. *Rex es: tam times, quam timeris, & quamlibet sis multo comitatu stipatus, ad periculum tamen solus es. Dives es: sed fortunæ male creditur, & magno viatico breve iter non instruitur sed oneratur. Fascibus & purpuris gloriaris: vanus error hominis, & inanis cultus dignitatis, fulgere purpura, mente sordescere. Nobilitate generosus es: parentes tuos laudas: omnes tamen pari sorte nascimur; sola virtute distinguimur.* Quorsum hæc omnia? certe, ut intelligatur etiam gravibus viris, & in altum eloquentiæ provectis Imitationem præluxisse cursus sui Helicen & Cynosuram. Non itaque pudori, nec tædio esse debet teneræ ætati, cui instituendæ hæc qualiacunque, inserviunt, *τοῖς νεκροῖς συγχρωτιζομένους* majorum virtutes intueri animisque ad virtutem hanc accendi. Præclara illa vox est, & viro summo digna, si cui datur eam vere de se protnlisse, *Libera per vacuum posui vestigia princeps, Non aliena meo pressi pede.*

Verum enimvero in secundis, aut etiam tertiis stare aliquid est. Si negatur Jovis non imitabile fulmen vibrare; proximos tamen illi honores, etsi proximos longo post intervallo, & manubias secundas tractare Palladi liceat, juvetque sequi patrem, licet *non passibus æquis.*

Prima itaque & præcipua probi atque legitimi Imitatoris cura sit, Rerum, ac Sensus: proxima, Verborum & Coloris. ut ejus, quem imitandum suscepimus, primo animi consilia, & altam vegetæ mentis vim intelligamus; hæc probe concocta acri meditatione in animi nostri venas trajiciamus, ut corpus ipsum orationis, quæ speculum animi est, solidum & succi plenum efformetur, argumentorum ossibus firmum, sententiarum medulla distentum, motuum nervis validum. Deinde, ut circa carnis cutisque

sutisque colores versemur, vocum, figurarum, phrasium, formularũ. Ejusmodi oratio non intra labra natans, sed in penitissimi cordis penetralibus nata, vivet, spirabit, movebit, aget, rapietque auditores quo volet. Atq; hæc omnia, quamvis intimis animi præcordiis adamantino stylo insculpi necesse fuerat, quoniam tamen labilis res est memoria & fluxa, quæ onerata fatiscit, referta confunditur; ex usu erit illam sublevare; & ea, quæ nobis legentibus, audientibus, aut meditantibus placuerunt, dignaq; adnotatu visa sunt, Librorum fidei concredere, uti suprà monuimus pag. 65. &c. Indicis Rhetorici.

Adventitiis tamen his subsidiis ita uti, ne sensus ipsos, ne formulas eodem habitu, quo admissi sunt, quasi per vomitum, quod infirmi stomachi indicium est, regeramus: verum, tum adjiciendo, tum detrahendo, qua varie concinnando, qua artificiose invertendo, ita immutare, ut ex ingenii nostri fonte, fornace, officina; non ex memoriæ lacu, ærario, taberna videantur deprompta: Mentis agitatione, Commentationis igne ea omnia, quantumvis varia, & dissimilia, ita conflare, miscere, assimilare, ut & ipsis Artificibus fœtum hunc nostræ mentis ingenuum potius approbemus, quam accersitas bracteas, aut emendicata analecta prodamus. Formulas itaque subjeci ipsis autorum unde sumptæ sunt verbis dimensas, ut aliquid relinquerem Oratoriæ candidato, in quo exerceret se styli acies, laboraret ingenii acumen; tanquam si placeat exemplum istud. Apud A. Gell. [a] nec non Ælianum [b] invenio; *Quod Theophrastus verba in Areopago facturus deturbatus verecundia obticuerit, quodque idem hoc Demosthenì apud Philippum Regem verba facienti evenerit.* Quod hunc in modum dilatari poterit. *Quod Theophrasto oratori parum vehementi, cujus tamen ex ore melle dulcior effluebat oratio; quod Demostheni torrentis in modum fluminis, aut torti potius*

[a] A. Gel. arg. c. 8. l. 6.
[b] Ælian. var. hist. l. 8. c. 12.

 fulminis

fulminis auditorum animos percellenti, contigisse fertur; ut hic Philippi regis majestate exanimatus, ille verecundia (ut creditur) deturbatus in ipso orationis limine repente obticuerit: idem ne mihi novo Rhetori atque in hac dicendi arena minime versato accideret prorsus extimescerem, nisi me animaret rei ipsius, de qua dicturus sum, dignitas, nisi me confirmaret gratiosorum juvenum, quâ cinctus sum, coronæ notissima benignitas. Iubet me res, ut inter vitiosi pudoris Scyllam, & impudentiæ Charybdim, ingenuam & prætextatæ hujus ætatis florem verecundiam per medium fretum, quæ virtutis via est, plenis pro virium mearum & artis modulo gloriæ velis feram. Vos itaque orandi sitis (tyrocinii hujus literarii commilitones mei) cum in ipsius argumenti vestra hac ætate dignissimi gratiam, tum pro candore, quem in pectoribus vestris inclusum, huc affertis, ut fragili hujus Orationis meæ naviculæ, sine scientiæ saburra, sine judicii clavo, sine artis velis timidè fluitanti, lenis faventiæ vestræ aura aspirans, eam decurso feliciter spatio in optatum portum deducat. Quas vero formulas ex lectione in adversaria & commentarios referre placet, id, si ita videtur, facere ex mente & methodo subsequentis tabellæ licebit.

Supra Naturæ fundamina, Artisque structuram, inter Exercitationis subsidia, ad Eloquentiæ fastigium erigendum, validissimi adminiculi vim & viam occupat Imitatiö. Ad cujus perfectionem, studiose & cum fructu legenti, audienti, commentanti observanda veniunt.

Ordiendi;

- 1 Formula ad
  - Contextum
    - Ordiendi:
    - Petendi attentionem & benevolentiam.
    - Narrandi.
    - Proponendi & partiendi.
    - Continuandi.
    - Transeundi.
    - Abrumpendi.
    - Confirmandi.
    - Exempla citandi.
    - Testimonia citandi.
    - Objiciendi & Consutandi.
    - Claudendi.
  - Materiam
    - Rogandi & Petendi.
    - Gratias Agendi & Debendi.
    - Opem offerendi & Pollicendi.
    - Laudandi.
    - Vituperandi.
    - Corrigendi.
    - Hortandi, Suadendi, & Consulēdi.
    - Exclamandi, Querendi, & Detestandi.
    - Monendi.
    - Excusandi.
    - Deliberandi.
    - Illudendi.
    - Minandi.
    - Metuendi & Obstupescendi.
    - Male & bene precandi.
    - Consolandi.
    - Moderandi & Dijudicandi.
- 2 Ornamenta & Firmamenta
  - Similitudines.
  - Allegoriæ.
  - Imagines.
  - Acutiora dicta.
  - Sententiæ.
  - Exempla.
- 3 Dictiones
  - Verba rara, nova, aut novo sensū usurpata.
  - Phrases insigniores & nitidiores.

Ordiendi formulæ.

Lib. 2. de Orat. *Rebus omnibus probe consideratis, tum denique inquit M. Antonius apud Ciceronem, id quod primum est dicendum, postremo soleo cogitare, quo utar exordio. Nam si quando id primum invenire volui, nullum mihi occurrit, nisi aut exile, aut nugatorium, aut vulgare, atque commune. Principia autem dicendi semper cum accurata, & acuta, & instructa sententiis, atque verbis, tum vero causarum propria esse debent. Prima est enim quasi cognitio & commendatio orationis in principio, quæ continuò eum qui audit, permulcere atque allicere debet, &c.* mox. *Appareat eas non esse communes, nec in alias causas posse transferri; sed penitus ex ea causa, quæ tum agatur, effloruisse. Omne autem principium, aut rei totius, quæ agitur, significationem habere debebit, aut aditum ad causam, & communitionem; aut quoddam ornamentum & dignitatem. Sed oportet ut ædibus ac templis vestibula & aditus; sic causis principia pro rebus & rerum portione præponere.* 3. l. oratoriar. insti. c. 11. *Disputat Quintilianus contra quam censuit Ciceronis Antonius, præcipiens. Nec ideo tamen eos probaverim, inquit, qui scribendum quoque proœmium novissime putant. Nam ut conferri materiam omnem oportet, & quid quoquo loco sit opus, constare debet, ante quam dicere aut scribere ordiamur; ita incipiendum ab iis quæ prima sunt, &c. Sed post veteres dicendi magistros in utraque lingua, & præter ea quæ nos supra diximus, p. 22. &c. de virtutibus, vitiis & legibus Exordii, videatur Caussinus, l. 6. Elog. c. 7. Valladerus l. 8. Vossius l. 3. instit. Orat. c. 2. & , si tædium ferre possis, Exordiorum formulæ variis ex locis desumptæ à Melchiore de Cerda in Campis Eloquentiæ. Nec non aliæ per omnia genera & partes orationis à Vernulæo allatæ, ut & ab Erasmo, li. de copia & conscribendis epistolis. Neque tamen ista quæ sequuntur rejicienda protinus sunt,*

sunt, ut quæ, ex præceptu & exemplo in præfatione modo præmissis, in hanc vel illam sententiam facile transferri possint.

Roscius histrio nobilissimus, qui propter artis suæ præstantiam & venustatem assecutus erat, ut in quo quisque artificio excelleret, is in suo genere Roscius diceretur: quo spectante, gestum agere in scena videbatur esse hominis impudentis: ille, inquam discipulus Hortensii, magister Ciceronis, ille propter probitatem indignus, propter artem solus scena adeoque immortalitate dignus judicatus, ille utcunque exercitatissimus, nunquam tamen nisi gestus & actionem accurate meditatus se dabat in publicum ——— Cic. 1. de Or. & Val. Max. l. 8. c. 7.

Si Porcius Latro, Declamatoriæ virtutis unicum exemplum, cum pro reo in Hispania Rustico Porcio propinquo suo diceret, usque eo fuerit confusus, ut à solœcismo inciperet; nec antea potuerit confirmari, tectum ac parietes desiderans, quam impetravit ut judicium ex foro in basilicam transferretur: quam toto me animo consternari putatis? qui ——— Sen. præf. ad. l. 4. controv. Quint. l 10. c. 5. Nigron. 1. Orat.

Equidem in me ipso experior sæpissime, ut exalbescam in principiis dicendi, & tota mente atque omnibus artubus contremiscam. Adolescentulus vero sic in initio accusationis exanimatus sum, ut hoc summum beneficium Q. Maximo debuerim, quod continuo concilium dimiserit, simul ac me fractum ac debilitatum metu viderit. Crassus apud Cic. de oratore.

Cicero manumisit Erotem servum; quod judicium quoddam gravissimum in diem posterum fuisse dilatum nunciasset. Plut. apophth.

Athenesius cum cogeretur de gloria disserere coram Philone (cujus jam aures cognoverat & Demosthenicæ Eloquentiæ inustas calamistris, & Atticæ dictionis puritate delicate politas) illum somniavit absentem, ne tanti viri cogitatio medium sibi dictionis filum intercideret. Sic ego hodie divina Endymionis virgula, &c.

Cic. 1. de Natura Deor. Cum à Simonide quæsivisset Hiero tyrannus, quid, aut qualis esset Deus, deliberandi causa sibi unum diem postulavit. Cum idem ex eo postridie quæreret, biduum petivit. Cum sæpius duplicaret numerum dierum, admiransque Hiero quæreret cur ita faceret; Quia quanto, inquit, diutius considero, tanto mihi res videtur obscurior.

Cic. de oratore 2. l. Cum Annibal Carthagine expulsus Ephesum ad Antiochum venisset exul, proque eo, quod ejus nomen erat apud omnes in gloria, invitatus est ab hospitibus suis, ut Phormionem Peripateticum, si vellet, audiret: cumque is se non nolle dixisset, locutus esse dicitur homo copiosus aliquot horas de imperatoris officio, & de omni re militari. Tum cum cæteri qui illum audierant, vehementer essent delectati, quærebant ab Annibale, quidnam ille ipse de illo philosopho judicaret, hic Pœnus, non optime Græce, sed tamen libere respondisse fertur, Multos se deliros senes sæpe vidisse, sed qui magis quam Phormio deliraret, vidisse neminem. Neque mehercule, injuria. Quid enim aut arrogantius, aut loquacius fieri potuit quam Annibali, qui tot annos de imperio cum populo Romano omnium gentium victore certasset, Græcum hominem, qui nunquam hostem, nunquam castra vidisset, nunquam denique minimam partem ullius publici muneris attigisset, præcepta de re militari dare.

Plutarch. apophth. Sophistæ Herculis laudes recitaturo, Quis vero, inquit Antalcidas, eum vituperat?

Liv 3. l 2. l. Fabius. Si aut collegam (id quod mallem) Æmyli tui similem haberes, aut tu collegæ tuo similis esses, supervacanea esset oratio mea. nam & duo boni Coss. etiam me tacente omnia è rep. fide vestra faceretis: & mali nec mea verba auribus vestris, nec consilia animo reciperetis.

Liv. 3. d. 3. l. Hanno. Tacuissem hodie (P. C.) ne quid in omnium gaudio minus lætum quod esset vobis loquerer: Nunc interroganti senatori, si reticeam,

aut

aut superbus, aut obnoxius esse videar: quorum alterum est hominis alienæ libertatis oblitì, alterum suæ.

Qui me voluistis dicere ex tempore, accipite rudimentum post experimentum. Quippe, pro-ut mea opinio est bono periculo periculum faciam, postquam reprobata meditata sum dicturus incogitata, &c. Apul. de Deo Socratis.

In rebus sublitariis venia prolixior. Scripta enim pensiculatis & examinatis; repentina autem noscitis simul & ignoscitis. Ibid.

Pericles, quotiescunque verba facturus in concionem prodiret, optabat, ut sibi nullum ejusmodi verbum excideret quod populum exasperare atque irritare posset: aut quod illi contrarium esset & cum ipsius voluntate pugnare videretur. Ælian. hist. 4. l. 10. c.

Si quantum in agro locisque desertis audacia potest, tantum in foro, atque judiciis impudentia valeret, non minus nunc causa cederet A. Cæcina Sex. Æbutii impudentiæ, quam tum in vi facienda cessit audaciæ. Verum &, &c. Cic. pro Cæcina.

Nunquam mihi defuturam orationem, quâ exercitum meum alloquerer, credidi: non quod verba unquam potius quam res exercuerim, sed quia prope à pueritia in castris habitus assueveram militaribus ingeniis: apud vos quemadmodum loquar, nec consilium nec oratio suppeditat: quos nec quo nomine quidem appellare debeam, scio cives? qui à patria vestra descivistis. an milites? qui imperium auspiciumque abnuistis, sacramenti religionem rupistis. hostes? corpora, ora, vestitum, habitum civium agnosco: facta, dicta, consilia, animos hostium video. Quid enim vos, &c. Liv. 3. d. 8. l. Scipio.

Quam consuetudinem illi ex schola politi oratores tanquam legem servaverunt, ut in magnis causis sibi à Diis precarentur concedi orationem, vel Cic. conspersam floribus ad aures audientium suavitate deliniendas, vel Demosthenis Turn. or. 11.

thenis vinctam nervis ad animos eorum pondere perstringendos: eandem ego coram vobis hoc ipso ex loco hodie persecutus fuissem, si id quod ago putassem potius orationis esse ex infimo artificio promptæ, quam mentis cujusdam divinitus afflatu concitatæ: verum cum eos mihi motus sive inusserit ratio, tanquam ex terra homini, sive insculpserit Deus, tanquam ex cœlis Christiano, ut putem hanc rem quam conor, non tam orationis esse quam rationis; imo vero non tam rationis quam spiritus cujusdam, &c. tantum abest ut illa optem, &c. ut potius, &c.

Oratio rebus dubiis inventa est. itaque nec ego accusando eum apud vos tempus teram, à cujus crudelitate vosmet ipsi armis vindicastis; nec istum ad cætera scelera impudentiam in defendendo se adjicere patiar.

Val. Max. præf. ad Tiberium. Nam si prisci Oratores ab Jove Opt. Max. bene orsi sunt, si excellentissimi vates à numine aliquo principia traxerunt; mea parvitas eo justius ad tuum favorem accurrerit, quod cætera divinitas opinione colligitur; tua præsenti fide, paterno avitoque sideri par videtur.

Quintil. 10. l. c. 1. Ut Aratus à Jove incipiendum putat (ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα) ita nos rite cœpturi ab Homero videmur.

Tacit. hist. 4. Vocula. Nunquam apud vos verba feci, aut pro vobis solicitior, aut pro me securior. Nam mihi exitium parari, libens audio, mortemque in tot malis hostium ut finem miseriarum expecto. Vestri me pudet miseretque, adversus quos, &c.

Turn. 3. or. Est, (Auditores) est in magnorum virorum non solum judiciis, sed etiam oculis vis quædam divina latenter implicita, quam cum antiquis oratoribus timerem, totisque artubus exhorrerem, si ut illi ex his subselliis quærerem meæ aut ignorantiæ tegendæ velum, aut ambitioni fovendæ segetem. Verum cum hoc, quicquid in isto circulo sudo sive algeo, referatur eo, non ut ornet, sed ut ornem, non ut mihi libem eloquentiæ

quentiæ laudem, ſed ut virtutis laudem derivem in alium: tantum abeſt ut Brutos & Camillos timeam, ut potius in ſinu geſtiam Brutos mihi & Camillos hodie obtigiſſe auditores.

Viri Athenienſes, aliis quidem ſapientior, aliis fortior ſum. Sapientior iis qui Piſiſtrati conatus non animadverterunt; fortior iis qui ſciunt quidem, ſed metu ſilent. Solon. apud. Diog. Laërt.

Muſonius Rufus equeſtris ordinis miſcuerat ſe legatis Vitellii ad Flavianos de pace miſſis, ſtudia Philoſophiæ & Stoicorum placita æmulatus. Cœptabatque permixtus manipulis, bona pacis & belli diſcrimina diſſerens, armatos monere. Id pleriſque ludibrio erat, pleriſque tædio. nec deerant qui proculcarent hominem propellerentque, ni admonitu modeſtiſſimi cujuſque & aliis minitantibus, omiſiſſet intempeſtivam ſapientiam. Tacit. 3. hiſt.

Petendi attentionem formulæ.

QUod ſi res trita ſit, tritæ rei novam promitto, nec pervulgatam orationem, ut per humanitatem, quam incluſam in pectoribus domo huc attuliſtis ſemper, rogandi mihi ſitis vehementer, ne potius contemnatis illam quia trita fuit, quam hanc attendatis, quia nova erit. Turn. Or.

Si quis mihi Deus veſtram ad me audiendum benevolentiam conciliarit; efficiam profecto ut intelligatis nihil eſſe homini tam timendum quam invidiam, nihil innocenti ſuſcepta invidia tam optandum quam æquum judicium —— Cic. pro A. Cluentio.

Quæſo à vobis ut in hac cauſa mihi detis hanc veniam accommodatam huic reo, vobis, quemadmodum ſpero, non moleſtam; ut me pro ſummo poëta atque eruditiſſimo homine dicentem, hoc concurſu hominum literatiſſimorum, &c. Pro Archia poëta.

Verum, ne quis forte arbitretur me pervulgato Rhetorum more debere rogare, ut patien- 3 Or. Turn.

tiam huc, & attentionem afferatis, is velim intelligat, me nolle rogare: quin potius Circea potione ita hodie ex Oratore factum Philosophum, ut tam possim esse generosè contemptor, si difficiles contemnatis fructuosa docentem; quam velim esse gratus, si patientes audiatis breviter dicentem. Quorum utrumque contendam, ut commode possitis, si attendatis: ut vero attendatis rogat vos beata ——

Cic. pro Rosc. Amer. Quapropter vos oro atque obsecro Jud. ut attentè bonaque cum venia verba mea audiatis. fide sapientiaque vestra fretus plus oneris sustuli quam ferre me posse intelligo. Hoc onus si vos aliqua ex parte allevatis, feram ut potero, studio & industria Jud. sin à vobis (id quod non spero) deserar, tamen animo non deficiam, & id quod suscepi, quoad potero, perferam.

Turn. 9. or. Ineptus sane ipse siem (Aud.) si pervulgatas Rhetorum præceptiones ad excitandam attentionem consectarer, cum videatur jam T. ipse & quod Martyr fuit, expressisse vobis audiendi cupiditatem, & quod noster fuit impressisse imitandi studium.

Il. 10. Attendite ergo, vestræque benevolentiæ quadam quasi aura favete audenti.

Date paulisper aures animumque in ditionem meam, à me certe stabitis & sentietis.

Quod ut plenius cognoscatis, quæso vos ut dum breviter vitæ meæ rationem adumbratam explico, dicentem me, id quod vultus vestri tacite pollicentur, benignè attentéque audiatis.

Agrar. Quare à vobis, qui nihil de me credidistis, ut eam voluntatem, quam semper habuistis erga me retineatis, peto: à vobis autem, &c.

Plutarch. de Auditione. Quin & Mercurium veteres in dedicandis fanis, adjunxerunt Gratiis, significaturi, orationem maxime flagitare benignas & amicas aures.

Suidas. Aristoph. interpret. Itane, inquit, de Asini umbra audire vultis, de rebus gravibus, & feriis non vultis?

Nigr. 1. or. 1 Qua de re quia multa dici possunt digna ve-

stris

ſtris auribus atque hac nobiliſſima, qua cingor, corona —— .

Reficite quæſo vos, Auditores, ad ea quæ ſequuntur, graviora, ſubtiliora, admirabiliora, flagitant attentionem ea non minorem quam præſtitiſtis. Ex qua etiam factus certior benevolentiæ veſtræ, adeo ut de vobis omnia ſperem, mihi omnia de veſtra humanitate pollicear. Ibidem.

Cujus dignitas ac venuſtas quia ſine adventitiis illecebris rapere ad ſe & detinere auditores valet: negligam hodierna die, quas in principiis dicendi quidam ſolicito animo atque anxio quærunt, inſinuationes aucupandæ benevolentiæ auditorum; quam apud vos de integro captari minime neceſſarium mihi eſſe intelligo; tum ex attentione quam ſuperius præſtitiſtis, tum ex hodierna frequentia. Idem 2. or.

Alacritas veſtra & ardor me nonnihil hærentem facile adduxerunt, ut citius quam ſtatueram, ſublatis anchoris rurſus in altum è ſtatione, benevolentiæ magis veſtræ Favonio datis velis, quam meorum virium remigio fretus, orationem impellerem. Idem 7. or.

Quare vos illud unum oro atque obteſtor per veſtram præclaram indolem ingenii, morum, virtutis, perque illam cupiditatem gloriæ, qua vos liberalis ambitio titillat, ut oculos mentis in Eloquentiam intendatis acerrime, dum ejus vim ac poteſtatem, in qua ſuccum, ſanguinem, nervos, robur, gratiam ejus ac pulchritudinem arbitror collocatam, in orationis meæ quaſi tabula vel ſpeculo, &c. Ibid. 2. or.

Quam dum explico atque expedio, vos oro atque obteſtor, ut oratoris, ſi minus boni, at omnium veſtrum amantis, verba benevolis auribus ac mentibus excipiatis: qui hac ſpe humanitatis veſtræ fretus, plus aliquanto complexus eſt animo, ſine temeritatis ſuſpicione, quam ætas & ingenium poſtulare aut ferre videatur. 5. Or.

Sed quod vobis ſum pollicitus; quod vos aviдиſſime Ibid. 15. or.

dissime exoptatis, ut tam insignis exemplaris virtutes non decantatis & tritis, sed novis, reconditis, inauditis laudibus celebrem, oculis vultuque reposcitis. Habenis igitur ingenii mei qualiscunque laxatis ac remissis; cupiditatis vestræ calcaribus admotis, per patentissimum hunc campum oratio mea effuso cursu spatietur.

Narrandi formulæ.

Cic. pro lege Manilia. ATque ut inde oratio mea proficiscatur, unde hæc omnis causa ducitur.

Cic. pro Rosc. Am. De quo neque quomodo dicam, neque quomodo taceam reperire possum. Si enim taceo, &c.

Ibid. Atque ut facilius intelligere possitis, Jud. ea quæ facta sunt, indigniora esse, quam hæc sunt, quæ diximus; ab initio res quemadmodum gesta sit, vobis exponam, &c.

Quid primum querar, aut unde potissimum exordiar, Judices? &c.

Cic. pro Mil. Reliquum est, Judices, ut nihil aliud jam quærere debeatis, nisi ut uter utri insidias fecerit; quod quo facilius argumentis perspicere possitis, rem gestam vobis dum breviter expono, quæso diligenter attendite.

Cic. pro Quintio. Id quo facilius facere possitis, dabo operam ut à principio, res quemadmodum gesta ac contracta sit, cognoscatis ——

Morin. exer. Hujus difficultatis fontem ut aperire & ipsa adyta penetrare possimus, paulo altius res repetenda est.

Plin 5. l. 6. ep. Primum ego officium scriptoris existimo titulum suum legat, atque identidem interroget se, quid cœperit scribere, sciatque si materiæ immoratur, non esse longum: longissimum, si aliquid accersit atque attrahit.

Proponendi & Partiendi.

Nigr. UT videam potius quæ dicam, quam quomodo dicam. Quare cum hujus difficultatis expediendæ una videatur & simplex via, ut pauca

dicam;

dicam; orationi meæ eam hodie statuam legem, ut unius tantum aut alterius coërcita cancellis.

Primum mihi videtur de genere belli; deinde de magnitudine; tum de Imperatore deligendo dicendum. Cic. pro lege Manilia.

Sed quoniam singulis criminibus cæteri responderunt, dicam ego de omni statu P. Sextii, de genere vitæ, de natura, de moribus, de incredibili amore in bonos, de studio conservandæ salutis communis atque otii; contendamque, si modo id consequi potero, ut in hac confusa atque universa defensione nihil à me quod ad vestram quæstionem, nihil quod ad reum, nihil quod ad Rempubl. pertineat, prætermissum esse videatur. Pro Sextio.

Cur igitur pacem nolo? quia turpis est; quia periculosa; quia esse non potest. quæ tria dum expono, peto à vobis P. C. ut eadem benignitate qua soletis, verba mea audiatis. Philippic. 7.

Et me facile vestra existimatione revocabitis, si extra hos cancellos egredi conabor, quos mihi ipse circumdedi. Cic. pro Quintio.

Continuandi formulæ.

IN singulis rebus materies est ejusmodi ut dies singulos possis consumere.

Hæc si haberet in causa, tempus hercule citius, quam oratio deficeret. Cic. pro Rosc. Amer.

De quo si paulo altius ordiri ac repetere memoriam religionis videbor, ignoscite: rei magnitudo me breviter perstringere atrocitatem criminis non sinit.

Profectò (Auditores) quod homini per loca dumetis ac spinetis undique horrescentia facienti iter accidit, ut dum sinuosiori se dumo explicat, asperiori spina implicetur: id mihi hodie in I. ornando usuvenit: in cujus singulis laudibus ita miracula nectuntur ex miraculis, ut dum hinc miraculum fugio minus, inde in miraculum impingam majus. Turn. 11.

Quod utinam mihi pro amplitudine auditorii

rii prolixa ſuppeteret oratio,ac non hic maximè clauderet, ubi me facundiſſimum cuperem.

Sed quid faciam ? novam quandam patior ex copia difficultatem. Quid, inquam, faciam ?

Put. diatr. 2. Quid in verba & rationes ſtylum torqueo ? ipſam rem audi ——

Ibid. Sed quid ? jamne ſeorſim ſentientium copiæ in ditionem meam veniunt ? an ſumpta Ægide in pugnam numero eo, acrius præliaturus? ——

Quas ego omnes auſus contexere, prope mihi infinitum laborem proſpicio, & ipſa cogitatione ſuſcepti muneris fatigor ; ſed durandum eſt quia cœpimus, & ſi viribus deficiamus, animo tamen perſeverandum.

Nigron. 4. or. Sed par eſt, quæ paucis breviter ac ſtrictim dicta ſunt, pluribus copioſius ac planius explicare, ne in tanta rerum ubertate ac profluentia, diſputantes de flumine eloquentiæ, ſicci atque aridi videamur.

Cic. 6. Verrin. Quorum de crudeliſſima morte, &c. dicam, cum eum locum tractare cœpero, & ita dicam, ut ſi me in ea quærimonia quam ſum habiturus de iſtius crudelitate & de civium R. indigniſſima morte, non modo vires, verum etiam vita deficeret, id mihi præclarum & jucundum putem.

Put. Diatr. 2. Lineam hanc ſequar, & neceſſaria magis quam curioſa ſubtilitate, pauca etiam quæ antiquitus tradita comperi, aut quæ inventione nova concepi, non per guttas ductim ſtillabo, ſed impetu quodam effundam ——

Ibid. Quemadmodum ii, quos caſus aliquis in gurgitem detulit, arbitrium admittunt ſui, & aguntur violento raptu : ita ego vix pedem in divinis illis æterniſque corporibus poſui, & velociſſimo illo motu transferor, nec intra ſermonis mei fines queo conſiſtere. Num invitus ? Si cum diſpendio id fiat veſtro, lubens deſiſto, ſi cum voluptate aliqua aut fructu, pergo. Nec tamen longule me abduci patiar, ſed vim mihi ipſe inferens, hic vela complicabo.

Quid

Quid nunc agam cum jam tot horas de uno genere, ac de istius nefaria crudelitate dicam? cum prope omnem vim verborum; ejusmodi quæ scelere istius sunt digna, aliis in rebus contempserim; neque hoc providerim ut varietate criminum vos attentos tenerem; quem ad modum de tanta re dicam? opinor unus modus atque ratio est. Rem in medio ponam, quæ tantum habet ipsa gravitatis, ut neque mea, quæ nulla est, neque cujusquam ad inflammandos vestros animos eloquentia acquiratur. Cic. 6. Verrin.

Sed quid singula consector & colligo? quasi verò aut oratione complecti, aut memoria consequi possim, quæ vos, P.C. ne qua interciperet oblivio, & in publica acta mittenda, & in ære incidenda censuistis. Plin. paneg. ad Trajanum.

An respiro & quiesco? imo vero lorum capio, & instructam hanc inscendo trigam, ut pauxillulum hoc, quod superest, pulveris emensus, curriculo ad metam pervehar. Put. 5. de atr.

Verum cum versor in illo stadio, quod peranguftis inclusum regionibus non sinit orationem, veluti equum, excurrere libere & ad metam præfinito redire, contineor quasi contractis habenis intra circum, ut in his & studii & temporis augustiis plurimum videar dixisse, si id qd. dicit C. addam CC.

Quod si qua caligo meis verbis offusa impediat, quò minus clare intelligar, illa opposita quasi quodam solis facile dejicietur, si mecum cogitaveritis.

Hoc etiam addo, & velut auctarium huic capiti constituo. Put. 2. de atr.

Transeundi formulæ.

NOn me hæc movent, quæ perspicue falsa sunt, &c. sed hæc omittam: ad illa quæ me magis moverunt, respondebo. Cic. pro Cœlio.

Verum, si placet, quoniam hæc satis, spero vobis quidem, certe majoribus molesta & putida Cic. 3. de orat.

putida videri, ad reliqua aliquanto odiosiora pergamus.

Ibid. Nunc ad reliqua progrediar, meque ad meum munus, pensumque revocabo.

Pro Rosc. Amer. Etenim quoniam fidem magistri cognoscitis, cognoscite nunc discipuli æquitatem.

Pro Cœlio. Sed quoniam emersisse jam è vadis, & scopulos prætervecta videtur oratio mea, perfacilis mihi reliquus cursus ostenditur.

Turn. 15. Sed texo ut nimis brevem pro rebus, sic pro tempore nimis longam orationem.

Quare ut res sequantur tempus, in alterum veri bonique Epinotam orationis meæ rivulus est derivandus ——

Sed in hanc sententiam cum multa habeam dicere, non abutar hac patientia vestra, qua me attentissimis animis, summa benevolentia attendistis; veniam itaque ad ——

2. Verrin. Accipite nunc aliud ejus facinus nobile, & multis locis sæpe commemoratum, & ejusmodi, ut in uno omnia maleficia inesse videantur; invenietis id facinus natum à cupiditate, auctum per stuprum, crudelitate perfectum & conclusum.

Cic. Verrin. Plura de illo archipirata dixi quam volui, & tamen ea quæ certissima sunt hujus criminis argumenta prætermisi.

Nihil addi jam videtur (Judices) ad hanc improbitatem, amentiam, crudelitatemque posse: & recte videtur: nam si cum aliorum improbitate certet, longe omnes multumque superabit: sed secum ipse certat, id agit ut semper superius suum facinus novo scelere vincat.

Put. Diat. Nimirum diu nos in procinctu; quin coronas sumimus, & Musæum hoc auspicamur certamen.

Vos P. & T. memoria ac religione complector, qui animadverto fore, ut pondere laudis quam meruistis, obrutus, magis imbecillitatem ingenii mei detegam, quam vestram virtutem, sicut par est, repræsentarem.

Nolo

Nolo commovere dolorem vulnera retra-ctando, & quæ visu tristia, sensu molesta, perpessu difficilia fuerunt, ea duriora & acerbiora facere commemorando. Nigr. 5. or.

Hactenus de principe, quæ sequuntur de monstro dicenda. Suetonius de Calig.

Nam ut reliqua, quæ multa sunt, quæ magna sunt, &c.

Bene egissent Athenienses cum Miltiade, si eum post 300 millia Persarum Marathone devicta in exilium misissent, ac non &c. Val. Max. 5. lib. 3. c.

Sed ut omisso principio, rem ipsam aggrediar, &c. Sen. e. 5. ep.

Hactenus in te prædicata sunt dona fatorum: nunc ad ea proferamus gradum, quæ tibi debes. Pacati paneg. ad Theodos.

Sed quod facere, magnas urbes ingressi, solemus, ut primum sacras sedes, & dicata summo numini delubra visamus; tum fora atque gymnasia, & pro suis extenta porticibus ambulacra & claustra miremur: ita in laudibus tuis sanctos palatii ritus, & priscis æquanda cæremoniis, instituta venerati, gradum ad illa proferimus quæ in medio constituta ad publicos usus facientia, non partim, sed in commune conducunt, nec parietibus, sed orbe clauduntur; nec tecto, sed cœlo operiuntur. Idem.

Sed jam tempus est in Latium de Græcia demigrare. Apul. de deo Socrat.

Missum igitur hunc locum faciam, in quo non mihi quidem tantum, sed ne Platoni quidem meo quiverunt ulla verba pro rei amplitudine suppetere. Quid igitur faciam in rebus mediocritatem meam superantibus? receptui canam, tandemque orationem de cœlo in terram devocabo. Ibid.

Ne is qui sedulò laboro, ut ne quid maculæ, aut inhonestamenti in me admittam, videar cuipiam, si quid ex frivolis præteriero, id agnovisse potius quam contempsisse. Apul. Apol.

Sed jam tandem in gradum redeamus, extra lineas oleasque aliquantulum exspatiati.

Sed quid opus pluribus? sit jam hujus loci finis.

Exposui breviter ac de his jam satis.

Audivistis hactenus magna, sed audietis majora.

Sed hæc de re, nunc de te reliquum est ut dicamus.

Verum de his plus satis.

Sed mittamus hæc.

De his jam satis disputatum, vel dictum.

Quid his immoror?

Sequitur ut paucis agamus.

Restat pars altera.

Ad alteram jam partem accedamus.

Sed de his diximus multa, & alibi dicemus.

Hactenus mihi tractasse videor.

Abrumpendi formulæ.

SEd vereor ne ingeniis vestris videar diffidere, si de tam perspicuis rebus diutius disseram.

Me vero temporis angustiis exclusum perspicio.

Quorum non est nunc narrandi locus.

Nimium multa de re minime dubia loquor, hoc tamen dico, non modo si, &c. sed nisi, &c.

Dies me jam deficiet, si quæ dici in eam sententiam possunt, coner exprimere.

Ac ne plura, quæ sunt pene innumerabilia, consecter, comprehendam brevi, sic enim statuo.

Immensa oratio est, nam me dies, vox, latera deficiant, si hoc nunc vociferari velim, quam miserum indignumque sit, &c.

Neque ego nunc istius facta omnia numerare conor, neque opus est, nec fieri ullo modo potest.

Cic. 5. ver. Non obtundam diutius aures vestras. Jamdudum vereor ne oratio mea aliena à judiciorum ratione & quotidiana dicendi consuetudi-

ne esse videatur; hoc dico, &c. si vero ——

Invitus in hac parte orationis, Quirites, moror. Sic enim agere debent, qui, &c.

Itaque succumbam oneri, neque aggrediar narrare quæ differendo minora vero facio.

Videtis quam multas laudes in quam brevem complicationem conjecerim.

In singulis enim si hæreret oratio mea, ita multa sunt & magna, ut me potius vox quam verbum, latus quam res dicentem deficeret.

Sed intelligo, Aud. me in hoc crimine pro re pauca, pro vestra prudentia satis, pro tempore nimis etiam multa dixisse.

De qua quia brevius mihi dicendum est, quam tanta res dici possit; peto à vobis, ne rerum pulcherrimarum magnitudinem ex mea oratione potius, quam ex rerum pondere æstimetis.

Argumentum suadet, Auditorium urget; obsequar: & quam quisque in omni materia poscit, dabo brevitatem. Putean. Laconism.

Verum his de rebus non necesse habeo dicere ea quæ me P.Q. cupit commemorare: tametsi causa postulat, tamen quia postulat, non flagitat, prætereibo. Cic: pro Quintio.

Verum ista lubens tacitus prætereo meque intra tuta silentii præmia tenebo, accepi enim non minus interdum oratorium esse, tacere quam dicere. Plin. 7. l.6. epist.

In stupris vero & flagitiis nefarias ejus libidines commemorare, pudore deterrer. Divinatio in Verrem.

Sed ista malui silentio obducere, quam eloquio qualicunque proferre; Timanthem imitatus, qui luctuosum immolatæ Iphigeniæ sacrificium in tabula repræsentaturus, cum Calchanta tristem, mœstum Ulyssem, clamantem Ajacem, lamentantem Menelaum circa aram statuisset, caput Agamemnonis velo involvit, summi mœroris acerbitatem arte exprimi non posse confessus. Val. Max. 8.l.11. cap.

Omnia præteribo quæ mihi turpia dictu videbuntur: neque solum quid istum audire, verum Verrin.

etiam quid me deceat dicere, considerabo.

5. Ver. Hic nolite expectare dum ego hoc crimen agam ostiatim.

Turn, 10. Ex his viris quorum exempla persequi nec omnes volumus, nec omnes debemus.

15. or. Melius vobis, levius mihi, satis rei virum purum aut sacerdotē levi quasi brachio transilire.

Ibid. Non sequor hoc filum, iter illud varium & non istius temporis, quod circumscripsi orationi meæ.

Ibid. Rem late patentem ut substringam, suadet tempus, ratio, patientia vestra.

Lipf. 1. ep. 2. cent. Sed diffundor, peccatum meum solenne, cum ad te scribo. nunc emendo, & sileo, & te valere jubeo.

Put. Diatr. Amplius fusiusque qui laudare velit, violet; qui defendere, traducat. Verborum lacinias & syrmata abesse ab hac veste fas sit, undas ab hoc rivo. De re tali optimus sane sermo qui brevissimus.

Lipf. ep. 2. cent. Sed amor ponit me extra circum, quem hujus materiæ curro. vere curro, nam res quæ, &c. non sinunt calamum in singulis hærere.

Sen. 30. ep. Sed vereri debeo ne tam longas epistolas pejus quam mortem oderis. itaque finem faciam.

Put. 1. diatr. Ne incautus sermonem hunc lente ducentem & abducentem sequar, subsisto & conquiesco.

Sen. 54. epist. Sed ne Epistolæ modum excedam, quæ non debet sinistram manum legentis implere, in aliam diem hanc litem cum Dialecticis differam.

Nunc quia diligentiæ meæ angustia temporis obstat; cogimurque more Atheniensium ad Clepsydram dicere, moderator ego ——

Ne vaga aut libera nimis sit oratio mea, sed adductis habenis moveam in hoc gyro: quæ posita sunt in suspicionibus, de quibus si cœpero dicere, pluribus verbis sit differendum, ea vestris ingeniis conjecturæque committo.

Sed ne longior faciat sermo fastidium: unum ex omnibus ejus officium persequemur.

Macrob. 1. Sat. 24. c. Ita sibi certos sententiæ fines, & velut quæ-

dam

dam pomœria effata posuerunt ultra quæ egredi nefas, &c.

Verum ne mihi tandem vox, vobis aures pari lassitudine fatiscant. Put. Diatr.

Igitur eundem mihi cursum, eundem terminum statuo, idque jam nunc apud te subsigno, & si me longius avehi videris, in Jus, voces ad hanc epistolam meam, & quiescere jubeas, cum inertiæ crimen effugero. Plin. 1. ep. 3. 1.

Nunc igitur manum de tabula. quia Pindari calculo, Justam ad causam tria verba sufficient. Put. Diatr.

Magnitudo rei longam orationem fortasse desiderat : conjunctio vero nostrorum animorum brevitate contenta est. 2.1. Plin. epist.

Proinde in vestra manu situm est nostra vela sinuare, & mittere; ne pendula, neve flaccida, neve restricta, neve caperata sint. Apul. de deo Socrat.

Tamen quia ipsa obstat magnitudo, rerumque diversitas aciem intentionis abrumpit, faciam quod solent qui terrarum situs pingunt; in brevi quasi tabella totam ejus imaginem amplectar. Florus in prologo.

Sed parco nominibus viventium, veniet eorum laudi suum tempus, ad posteros enim virtus durabit, non perveniet invidia.

Ne longum loquar, aut obvia referam.

His atrocioribusque (credo) aliis, quæ præsens rerum indignitas haudquaquam relatu scriptoribus facilia subjicit, memoratis.

Confirmandi.

QUod ne affirmem potius, quam probem. Sed ne videar uno aut levi tibicine hoc munimentum fulcire velle, argumenta insuper dabimus. rationes, testes non semodio aut modio, sed toto horreo. Macrob. 5. Sat 8. cap. Suarr. Anal. Plaut. Mænechm.

Quam ego rem argumentis, non multis, sed probis validisque probatum eo.

Verbis tam disertis, rationibus tam claris confirmata, ut non atramento, sed solis radio exarata videantur.

Ne tamen maceriam congessisse dicar, aut etiam arenam sine calce; primum ponam Naturæ fundamina, deinde Rationis statuam columnas, tabulata insuper extendam Legum, contignationes denique insternam Testium fide dignissimorum.

Non pectines solis suspendo; neque enim Lamiæ turres extruo: sed arcem munitissimam fortissimis instruo propugnatoribus.

Neque enim Velites emittam Opinionum; sed in aciem & justum prælium educam validissimarum Rationum Hastatos, rerum certissimarum Principes, locupletissimæ fidei Triarios.

Non fumum vendo, nec fucum facio: verum ipsam rem Naturæ voce promulgatam, jure gentium sancitam, usu denique & consuetudine firmatam adfero.

Citandi exempla.

Tractantur autem plerumque à simili, dissimili, contrario, majori, minori, pari. necnon per optationem, præteritionem, apostrophen, citationis formam, comparationem, &c.

Plurima & sunt obvia exempla.

Exempla si quærantur illustria virorũ ——

Exemplorum pleni libri, plenæ memoriæ ——

Exemplorum nullum illustrius, quam illud Thaletis.

Inter multa præclara facinora alia, nihil clarius quam quod ——

Atque ne hæc obscura & nuda videantur sine exemplorum appositione, videte quæso ——

Quoniam verò jure id fieri videtur, quod exemplo fit ——

Quam quidem rem probe intellexisse & recte reputasse via mihi videntur, qui ——

Pristinam veritatis faciem Historia prisca retegit. huc provoco.

Lubetne à familiari exemplo diffusum præcepti usum discere?

Strictim & rotundo agmine.

Eadem enim est paupertas apud Græcos in Aristide justa, in Phocione benigna, in Epaminonda

da strenua, in Socrate sapiens, in Homero diserta. Eadem paupertas etiam populo Romano imperium à primordio fundavit: proque eo in hodiernum Diis immortalibus simpuvio & catino fictile sacrificat. Quod si modo judices de causa ista sederent C. Fabricius, Cn. Scipio, Manius Curius, quorum si Poplicola regum exactor, & Agrippa populi reconciliator, quorum —— Apul. apol. Apul. apol.

Quid? dolemus viros nobiles in itinere tardatos? Echeneis hæc remorata est. Dolemus duces in acie desertos? surdus ille coluber prodidit. dolemus summos imperatores è medio sublatos? vipera vi & dolo sustulit.

Non ego obsoletam & intermortuam jam olim consuetudinem è ruderibus atque tumulo ad lucem & vitam revoco: sed viventem etiam nunc & vigentem exemplo meliorum cito. Put. diatr.

Non referam tibi Socratem, Chrysippum, Zenonem & cæteros, magnos quidem viros, majores tamen, quia in laudem vetustorum invidia non obstat.

Pythagoras mihi primus è memoria in linguam venit, Italiæ splendor clarissimus. Nigr. 14.

Cato, virtutum ille viva imago. Put. diatr. 7.

Quod ad mores indolemque, quid justius? quid sanctius, in omni antiquitate? Virtus ipsa domicilium Lacedæmone habuit: & consensu quodam in laudes masculi populi conspirasse Scriptores fere omnes videntur. Put. diatr. 7.

Severus Imperator gravis, & vir nominis sui.

Paulò ante Demetrium retuli: quem mihi, videtur rerum natura nostris retulisse temporibus, ut ostenderet, nec illum à nobis corrumpi, nec nos ab illo corripi posse. Virum exactæ, &c. Senec. ep.

Hæreo in exemplo: ac nescio profecto, Indumne potius an Macedone[illegible]mirer. ille bello victus, hic sermone: ille [illegible] hic momento, &c. Put. diatr. 7.

Prodeat Pericles ille, cujus fulgura, tonitrua, fulmina in concione visa & audita metuerunt Athenæ; cujus leporem in ore sessitantem admiraban- Nigr. 6.

 raban-

rabantur; cujus aculeos in animis auditorum relictos sentiebant.

Testimonia citandi.

NEque mihi difficile erit, neque vobis, uti spero, molestum, si auxiliares Elogiorum copias conscripsero eduxeroque.

Hæc ita clara, ita explorata sunt, ut frustra sit, qui testium nubem in fidem vocaverit.

Ne forte vana ista aut vilia videantur autoritate & fide destituta, prodite huc legislator Solon, divine Plato, naturæ rimator Stagirita, tuque Eloquentiæ pater Cicero, *Merito cui doctior orbis Submissis defert fascibus imperium.*

Cujus verbo in præsidium advoco.

Habete testem non passis solutisque verbis, sed numerorum vinculis sensa stringentem gravia.

Nec dissentiunt à me prudentes: Plato mihi præit, sequitur Arist. ——

Ad veteres provoco, & Antiquitatis magnum illud & venerabile tribunal.

Quod poëta his versibus depinxit.

Aureum, facetum & verum Bionis illud——

Exosculor illam vatis non vani sententiam.

Dignissima est aureis inscribi literis, menti commendanda penitus, & sæpe memoria retractanda illa M.C. sententia.

Quod effatum Ammonio, Dodonæo, Delphico, & alio quovis oraculo verius protulit C.

Ad rem, & apposite Tullius.

Nec vates ille vanus qui cecinit.

Decumanus est ille philosophi locus.

Præclara illa vox & præclaro viro dignissima.

Plinius à me stat & fidem facit.

Oraculi pondus & instar habet illud Socratis.

Idque amplissima Taciti censura.

Cum Catone & dico & sentio.

Seneca paucis verbis & vere.

A Xe-

A Xenophontis ore aureo purum putum illud aurum accipite.

Huc verò respexisse videtur Homerus.

Hic vero audiendus Cicero.

Solonis quidem sapientis grave est illud elogium.

Non injuria exclamat ille.

Livius breviter & cogitate scripsit.

Doctissimum rerum vatem L. si astricta aure audiamus ecce vobis certum solidumque sententiæ nostræ firmamentum: versus ejus est——

Judicio meo suffragatur Philosophus: Hujus rei locupletissimus testis est——

Atque huic opinioni adstipulatur Seneca.

Quocunque me oculis & cogitatione convertero. sive judicium vetustatis, sive lumen rationis, sive honestatis decus, nostræ sententiæ serviunt & suffragantur omnia.

Ad Patres si quando licebit accedere, confectum est prælium, tam sunt nostri, quam——

Theatrum universitatis rerum ponamus ob oculos, quicquid est uspiam peragremus. omnia nobis argumentum suppeditant.

Egregii sunt Euripidis versus, quibus apud A. Gellium Chrysippus detestatur cupediarum indagines.

Audiatur antiquitas, & quod nos alteri suspecti non possumus, illud omnium seculorum, veneranda canities decidat arbitrio.

Prodeant Duumviri raræ elegantiæ, priscæ doctrinæ, veræ virtutis.

Non temere igitur dictum. Si Hesiodo credimus. Ideo Plato prudenter monet.

Diserte & apposite canit ille vates.

Hoc verum esse testatur Catonis illa præclara sententia.

Exurge præco, fac populo audientiam, citato testimonium illius Naturæ à secretis magni illius scribæ Naturæ Plinii.

Audite illud Virgilii: Aureum est illud Aristotelis dictum.

Nigr. or. 5. Prohibent hoc subsidia literarum, quæ sunt altrices laudum, educatrices gloriæ, famæ nutrices, antiquitatis testes, memoriæ custodes, & immortalitatis conservatrices. quarum beneficio, pleni sunt libri poëtarum, plenæ laudationes oratorum, plena historicorum monumenta laudibus eloquentium, &c.

Quare bene, sciteque præcipit Philosophus ille haud vanus.

Illud sapientiæ sine luminibus venerandum lumen, Democritus.

Herodotus Lac Musarum.

Thucydides oculus verecundiæ.

Homerus : Poëtarum antiquissimus, quem septem urbes sibi vendicarunt : Phœbus ille Poëtarum cujus tempora incerta, verba certissima. Qui multa animo vidit, lumine cæcus erat.

Ἄριστος καὶ θειότατος τῶν ποιητῶν. Sic enim Homerum appellat Socrates in Jone Platonis.

Homerum quidem ostentasse iter: ipsum autem aberrasse sine fræno.

Homeri musam appellabat mulierem aulicam, nullius enim pudere eam, nutricem insanæ sapientiæ.

Virgilius : Qui cantu Musas, Phœbumque æquavit honore.

Latinus Homerus. Mantuanus ille vates. Poëtarum Plato.

Cujus terga omnes poëtas spectare notum est, ipsum esse extra metas.

Poëtarum princeps : Conatus ultimus Musarum.

Virgilii Musa, Matrona.

Hesiodus : Divino afflatu Poëta verus : Ascræus ille senex.

Horatius : Numerosus ille Horatius : Latinus Pindarus, Lyricorum princeps, Venusinus ille vates: λόγου καὶ φθόνου κρείττων. Romanæ fidicen lyræ.

Plato :

Plato : Princeps ingenii & doctrinæ : Ille philoſophorum quaſi Deus: Moſes Atticus:Qui philoſophiam de cœlo devocavit : Non ſolum intelligendi , ſed etiam dicendi graviſſimus author. Divinus ille philoſophus.

At Plato , Ciceroni Deus in philoſophia,palmam tulit. Is orationem ſpeculum mentis nuncupavit. Quia tibi Plato pulcherrimam hanc cogitationem immiſit ? Quam ſublime , contemplans vim orationis , animus tuus aſcenderat, cum hanc palmarem protuliſti ſententiam ? Tetigiſti rem non acu, quod dici ſolet,ſed acie ſed acumine mentis. Nigr. or, I.

Seneca : Latinorum philoſophus: Præſtantiſſimus animorum medicus : Optimus magiſter peſſimi illius Neronis.

De ſuo ævo loquatur Seneca,noſtrumque ſugillet. Quid Romanæ porticus Zeno præcipiat, audi. Lubet ipſius verbis Senecæ proferre ſententiam.

Livius : Mare tranquillum.

Quid *Lucretius*, verſu poëta,re philoſophus ?

Demoſthenes : Frequens & magnus auditor Platonis : quo nec Athenæ magis Atticæ fuerant :

——— *quem mirabantur Athenæ*
Torrentem,& pleni moderantem fræna Theatri.

Græcorum oratorum lex & norma bene dicendi.

Qui unus inter omnes emicuit omni dicendi genere.

Cicero : exundans ille eloquentiæ fons. Perpetuus orationis Dictator.

Quaſi Deus Oratorum : ποταμὸς χρυσοῖο ῥέων.

Ἀνὴρ λόγιος καὶ φιλόπατρις. Flos illibatus populi, Suadæque medulla.

In quem natura omnes vires effudit : Anima eloquentiæ. Parens Eloq.

Longè omnium qui ſcripſerunt aut locuti ſunt, copia dicendi & gravitate princeps.

. Disertissimus omnium Romuli nepotum.

Isocrates. Eloquentissimus juxta & sapientissimus scriptor.

Ex cujus ludo tanquam ex equo Trojano innumeri principes exierunt.

Qui verbis solutis numeros primus adjunxit.

Aristoteles. Venator Philosophiæ maximus. Naturæ interpres.

Atlas ille Philosophiæ. Philosophorum oculus.

Peripateticorum princeps. Inambulantis scholæ Dictator.

Humanæ sapientiæ promicondus ille. ὁ τῆς φύσεως θαῦμα.

Cato. Qui cum vitiis —— Romanorum bella gessit.

Viva & expressa virtutis Imago.

De Longino Eunapius. Ἔμψυχος ille βιβλιοθήκη καὶ περιπατοῦν μουσεῖον.

Plutarchus. Qui summam Philosophiæ scientiam cum historiarum eloquentia conjunxit.

Plautus. Decima illa Musa Plautus.

Qui inter comicos familiam ducit.

Cujus verbis Musæ uterentur, si Latinè loquerentur.

Audite noveno choro fratrem additum, jocorum patrem, risuum, facetiarum.

Objiciendi & Confutandi.

Lipf. conft. FAta mihi opponis? futilis hic aries, Langi, & qui Stoicorum nervis dirigitur parum firmis, libere dico, & illa ego sperno, & Parcas, & cum Plautino milite, totum hoc anile agmen, uno spiritu difflaverim ut folia ventus.

Quæ objicis, Sibyllæ quasi folia sunt, flatuque rationis cito dispelluntur.

Put. diatr. 7. Scire prius aveo quid ingeniosa hic ubertas potuerit, quos aggeres, pluteos, vineas in mœnia nostra egerit.

Quod

Quod verò objicis instar Achilleæ panopliæ, nec hilum habet nec micam bonæ frugis.

Reclamat hic & tumultuatur adversarius, argumentum hoc non secus ac Ajacis septemplicem clypeum objiciens, aut Gorgonis caput intentans. Morin. exer.

His te literis, Homo audacissime atque amentissime, quasi Bellerophonteis jugulatum non sentis?

Annon vides, quam miserabiliter teipsum per caput & pedes in præceps dederis? Salmas. in Cercoetium.

Calumniæ, strophæ, convicia, maledicta, circulatricis linguæ probra, tota denique proluvies oris impuri, &c. Idem.

Quod verò in extrema oratione, quasi tuo jure sumpsisti, oratorem in omnis sermonis disputatione copiosissime posse versari, id, nisi hic in tuo regno essemus, non tulissem, multisque præessem, qui aut interdicto tecum contenderent, aut te ex jure manu consertum vocarent, quod in alienas possessiones tam temere irruisses. Agerent enim tecum lege primum Pythagorei omnes atque Democritici, cæterique in suo genere Physici, vindicarentque. Cic. 1. de Orat.

Pectines sunt isti Solis, turres Lamiæ, funes ex arena. E. Suar.

In quibus omnibus ne una gutta est sensus veri aut cordatæ sententiæ.

Nam aut arietem, cujus vi, & impetu maxime contendunt hoc nobile Morum ædificium diruere, verbo repellam.

Oberras usque eadem chorda. quod de luscinia Lacon, Vox es, præterea nihil. Lipſ. ad. verſ. Dialogiſt.

Impetus & malleolos hujus objectionis retundere in promptu est, in proclivi, facile.

Omnia conquisivisti lenocinia, omnia seplasiariorum myrothecia profudisti, ut putida rancidi dogmatis salsamenta tanquam papavere ac sesamo sparsa nauseanti stomacho commendes: sed frustra, nam —— Tilen.

Ibid. Aheneo bonæ tam conſcientiæ quam cauſæ muro fretum bruta Ætneorum fulmina & Claudiana tonitrua non tangunt, certe non frangunt.

Virg. 6. Æn. *Demens, qui nimbos & non imitabile fulmen*
Ære & cornipedum curſu ſimularat equorum.
Ac pater omnipotens denſa inter nubila telum
Contorſit (non ille faces, nec fumea tædis
Lumina) præcipitemque immani turbine adegit.

Quod argumentum quia non ex Tripode, ſed ex anicularum Trivio (quod in proverbio dicitur) acceptum eſt ——

Morin. exer. Hoc effugium unicum eſt, quod cum aliqua veritatis ſpecie hujus argumenti aciem poſſit obtundere, quam tamen elumbe ſit & plumbeum telum, cernite ——

Ibid. Vires argumenti non eludere modo, ſed elidere aggredior.

Macrob. Sat. 7. 14. Sed quid laboramus opinionem ſic inanem verbis verberare, cum ipſa rei vanitas ſe refellat?

Nigr. 7. Or. Bona verba, quæſo. Sedatis agamus animis; viam ſapientum conſignatam veſtigiis teramus; non affectu aut opinione de curriculo majorum devii.

En cor Zenodoti, en jecur Cratetis!

Tertul. Apol. c. 8. Qui iſta credis de homine, potes & facere: qui non potes facere, non debes credere.

Put. 9. diatr. Difficultas nimirum obſtat, remoramque facit. Ego tollam; curſumque univerſum facilem & expeditum reddam levi quodam diverticulo ſive flexu. nec in tranſverſum abire penitus eſt animus.

Sed erroris cubile deprehendi; novi locum in quo ſe jactent; adverto diverticulum, quo ſe recipiant ——

Plu. apoph. Cum in picta tabula quidam videret Lacones ab Athenienſibus interfici, &, O fortes exclamaret, Athenienſes! ſuperveniens forte Lacon, In tabula, inquit. Ita tabula hæc te fortem oſtentat, ſed picta. colores tandem tollamus aut velum, videamuſque quis pinxerit leonem.

Duplices

Duplices ſunt opiniones, quædam habent aliquid ſtabilitatis, nec ſunt examinandæ: quædam adeò ſunt abſurdæ & ridiculæ ut ſua ſponte evaneſcant; tales itaque non opus habent refutatione, ſed potius caſtigatione & reprehenſione. Ariſt. 1. Top. 8. & Eth. 1. ad Eudem. Cic. 5. Tuſc.

Memor itaque cum ſervis præliandum, verbera in aciem, non arma adferenda duxi; omiſſo itaque ferro, virgas ac flagella paro. Reſpice ad hæc. Juſtin. 2. 1. de Scythis.

Sit ingenioſus, ſit eloquens, ſit exercitatus, ſit omnium librorum helluo; tamen aridus appareat & balbus neceſſe eſt, cum hæc tam ἀδύνατα ſuſtinebit. Campian. 8. rat.

Scitum eſt inter cæcos luſcum regnare poſſe. Apud rudes ſæpe valet fucata diſputatio, quam ſchola Philoſophorum exſibilat. Rat. 9.

Eccum quos gyros, quas rotas fabricat, nugator hic verborum, atque ſophiſmatum architectus? neſcio cui formidoloſus eſſe queat, moleſtus erit fortaſſe. moleſtiam prudentia veſtra ſublevabit, formidinem res eripuit.

Qui ſic agunt, nonne ſe produnt? nonne facile refutantur? Nonne in confeſſu talium virorum tenentur at minimo negotio conſtringuntur? Ibid.

Videbitis fore, ut milites iſtos qui poſt principia latent in Solem, pulverem & aciem è ſuis umbraculis evocatos non meis viribus, ſed valentiſſima cauſa & certiſſima veritate debilitem. Rat. 2.

Fumulos hoſce, ad veritatis lucem ubi ventum erit, minime laborioſum erit diſpellere.

Origenes cyclicarum fundamenta una oratione tanquam machina (ariete) ita commovit, altera tanquam fulmine ita labefactavit: ut, &c.

Punctim ferit ſæpius, quam cæſim, &c. quoties repetit ictum (repetit autem ſæpe) toties adverſarium de gradu deturbat: non terret tantũ cum fulgurat, ſed munimenta hoſtis disjicit. Nigri

Hic motus animorum atque hæc certamina tanta
Pulveris exigui jactu compreſſa quieſcunt. Virg. 4. Georg.

Proſiliat nunc aliquis factionis adverſæ magiſtellus, Camp. 4. rat.

ſtellus, attollat ſupercilia, ſuſpendat naſum, frontem perfricet, quos ille ludos, quos jocos dabit?

Ibid. Cur non prodeunt adverſarii, ut eos palam refellant, in quos ranunculi coaxant è cavernulis?

Turn. or. Sed fremas & ſævias quantumlibet; manebit in unitate Eccleſia, &c.

Plauti Moſtell. In anginam ego nunc me velim verti, ut veneficæ illi fauces prehendam, atque enecem ſceleſtam ſtimulatricem.

Put. 1. diat. Grunniant gulones, gumiæ noſtri, quique ætatem inter fercula conterunt, non audio.

Ibid. Levia & infirma, quibus ludas magis quam lædas; quæ rumpantur & recidant ad primum ſtatim contactum contuitumque ſtrictæ frameæ orationis. quare ſic repugno.

Ibid. Quid ais? Satiſne firmum hoc tibi, quiſquis es, in rem noſtram videtur? an à teipſo patrocinium, adverſarie, petam?

Diatr. 7. Eloquii tui machinas dejicere repentino nimbo propoſitum mihi non eſt; inſpicere potius & examinare, an validæ per ſe & expugnando ſint, &c.

Ibid. Quid tu vero? veteres nobis, an novos libros revolvis? ſi novos; nulla authoritate convellimur: ſi veteres, loca & verba profer, uti moveamur. in hac ipſa oratione tua, Platonem, Iſocratem, Heſiodum video, & tamen quæro prodeant ipſi, & vocis ſuffragia coram ponderentur, tuis verbis Plato probat, Iſocrates negat, Heſiodus refert: quid ſi neque probet, neque neget, neque referat? *Semper oculatæ ſunt manus noſtræ, credunt quod vident*, &c.

12. Diatr. Quæ in ſingulos effundis, inſpiciam obiter, & verborum acrimoniam in os autoris retorquebo.

Ibid. Quid igitur? nodum ſtringam; obeliſco lychnum inferam verum & lucerna utar. Nam detegenda hæc malitia eſt; & ſimul confodienda.

Ibid. Hæc linea premenda erat. Tu omiſſa hypera pedem ſectaris, & laciniam neſcio quam apprehendis.

hendis. fallaci ſtylo oppugnas quod conceſſum eſt, & extra cauſam eſſe poteſt.

Enimvero,ut aliquid ageres, agere hic nihil debuiſti;vel,ne ocioſus eſſes in tuo choro occupari. Nunc ingenii tui ſepta tranſilire voluiſti, & de curru delapſus es. Ibidem.

Quia nullo ingenio extorquere & pertinaciæ fomite ignem potes, verborum fumo & fuligine moleſtus es, & rerum lucem involvis. Ibid.

Caput tollet preſſum inani quadam argumentorum mole,non oppreſſum. molem enim magis ſentio quam pondus; & verborum inſidias potius quam vires. Quid mirum? Sic munita rationibus ſtetit cauſa noſtra, ut niſi dolo ingenioque tentari non potuerit. Diatr. 7.

Claudendi.

Diogenes ad Mindios, Claudite portas, O Mindii, ne per amplas portas excurrat oppidulum. Senec. citat. 7. l. Benef. 1.c.

Bonum, mi Liberalis habeas animum: In manibus terræ; non hic te carmine longo, atque per ambages & longa exorſa tenebo. Turn. 1. Or.

Quare eloquentiæ amorem, quaſi quendam igniculum, in veſtris hodie animis excitarem, niſi è dignitate eloquentiæ putarem non eſſe, vel tam pulchræ virgini ambire procos, vel tam potenti dominæ aſpectatores conciliare.

Habetis ſermonem bene longum hominis utinam non impudentis: illud quidem certe, non nimis verecundi, qui quidem cum te, Catule, tum etiam L. Craſſo audiente de dicendi ratione tam multa dixerim. Cic. 2. de Or.

His autem rebus Sol me ille admonuit, ut brevior eſſem, qui ipſe jam præcipitans, me quoque hæc præcipitem pene evolvere coëgit. 3. de Or.

Nec cum Plauto, Jovis magni cauſa, plauſum emendicare ſtatui. Plaut. Amph.

Reliqua quæ &c. ſi perſequerer, non deeſſet oratio, Turn. or.

oratio, deessent latera, quibus exclamarem, adeo, &c. O Deam philosophiam.

Cic. pro Mil. Sed finis sit: neque enim præ lachrymis jam loqui possum, & hic se lachrymis defendi vetat.

Cic. pro Marcello. Turn. Or. Sed ut & orsa est in eodem terminetur oratio mea.

Non possum, Auditores, pergere, altitudo mysterii superat meæ dictionis tenuitatem, quare non est cur pergam. Orationis igitur vela contraho, vos videritis, &c. utrum, &c.

Idem. Sed dum unitatis rationem ardore probo, &c. non satis vestræ patientiæ consuluisse videar.

Idem. Sed videor non tam vestræ humanitatis quam meæ felicitatis rationem habuisse, qui dum, &c. sim persecutus, in meo gaudio explicando nimis me effuderim. orationi igitur meæ modum statuo, à Deo immortali precatus, ut, &c.

Id. 10. or. Quanta ergo? Non queo (Aud.) statuere nec volo dicere: reliquam utriusque laudem malo venerari tacendo, quam dicendo imminuere.

Put. 61. Epist. l. 2. Quod utinam cum bono aliquo publico sit! voveo, & omnia tibi fausta.

Nigron. 1. Or. De qua non plura dicam, ne vestræ benignitatis aures, quæ longius quam statueram provexit orationem meam, diutius obtundam ingratus.

Id. 2. or. 4. Jam verò ne in vestram humanitatem injuriosa longitudine peccet hæc oratio mea; demittam & complicabo vocis meæ flaccescentis velum, non intermisso benevolentiæ vestræ flatu; sed virium mearum tanquam spiritu deficiente. jaciam anchoram in media navigatione, ut nova paucis post diebus velificatione subeam portum disputationis inchoatæ, atque fidem oppignoratam liberem.

Turn. Or. Sed ut aliquando extremum habeat oratio mea, finem jam faciam, eò quidem libentius quod mihi vultus vestri, &c. isti in me oculorum intuitus spem faciunt vobis causam esse probatam.

Idem; Videtis eò spectare orationem meam, quò debent

debent referri cogitationes, actiones, conatus omnes. Quò? non ad epulas, non ad honores, non ad Zelum. Quam rem? expressi notam sacerdotis, hanc exprimite notam sacerdotes. Quam rem? explicavi perfectionem Christiani hominis, hanc explicate Christiani homines. quam rem? ostendi confessoris summam, lauream Martyris; hanc ostendite summam confessores, ut lauream consequamini Martyres, quam intuebitur terra, quod fuit confessoris, & stupebit cœlum, quod est Martyris.

Quod si ego in his orationis tenebris aggrediar, non solum videar velle vestra abuti humanitate, sed meæ etiam tenuitatis penitus oblitus esse.

Quam ego vobis Nobilissi. patres gratulor & æternum voveo.

Concludam orationem meam, piissime Auguste, sermonis magis fine quam gratiæ. Namque illa perpetua est; & spacio non transmeabit, terminum calcis ignorat. Auson. Panegyr.

Igitur finem dicendi faciam: præsertim, cum ex affectuum valle, in Capitolium Rationis ac Mentis ascendere parantem currum orationis meæ, quo pene triumphans invehitur eloquentia, temporis ad dicendum præscripti definitio, timorq; satietatis vestri sufflaminat ac detineat. Nigr. 3. or.

Rogandi & Petendi.

Molestum verbum, onerosum, & demisso vultu dicendum, *Rogo*, &c. Senec. 2. Benef. 1.

Nulla res charius constat quam quæ precibus empta est.

Nam quod ad thesauros Gallicos attinet, rem suapte natura facilem, difficilem vestra interrogatio facit, cur enim quæritis quod scitis? cum quod in sinu vestro est excuti jubetis potius quam ponatis? Liv.

(Mihi quoque quoniam respondi Himilconi, interrogare jus fasque est) velim seu Himilco seu mago respondeat. Idem.

Tribuere

Sidon. ep. 5. lib 3. Tribuere dignare votis suis, precibus meis, moribus tuis, ut ad soliditatem,&c. te patrocinante proveniat.

Apul. 3. Florid. Et gratiam tuam tuique similium malo, quam jacto, magisque sum tantæ amicitiæ cupitor, quam gloriator; quoniam cupere nemo nisi vere putat, potest, potest vere quivis falsò gloriari.

Cic. pro Mar. Itaque C. Cæsar sic tibi gratias ago, ut omnibus me rebus à te non conservato solum, sed etiam ornato, tamen ad tua innumerabilia in me merita, quod fieri jam posse non arbitrabar, maximus hoc tuo facto cumulus accesserit. *Refertur & ad formam Gratias agendi.*

Livius. Precatus deinde, si divus, si diva esset, qui sibi præpetem misisset, volens propitius adesset.

Alterum responsum, salutem, victoriam, lucem & libertatem: alterum ominari horreo quæ ferat.

Plin. ep. 13. lib. 2. Extenderem preces, nisi & tu rogari diu nolles, & ego tota hac Epistola fecissem. Rogat enim & quidem efficacissime, qui reddit causas rogandi.

Lipf. 2. cent. 3. ep. Sed amabo te, ita perpetuum fama te amet & virtus, ignosce.

Idem 5. ep. 2. cent. Benigne ad amicitiam provocas, laudes adjungis: è quibus has vix agnosco, illam appeto pari tecum voto.

Plin. ep. 10. l. 2. Quousque & tibi & nobis invides, tibi maximam laudem, nobis voluptatem? Sine per ora, &c.

Plin. 6. l. 8. ep. In summa, nosti facetias hominis, quas velim attendas, ne in bilem & amaritudinem vertat injuria, &c. Quanquam quid denunciationibus & quasi minis ago? quin potius ut cœperam rogo, oro des operam, ne ille se, quod validissime vereor, à me, ego me neglectum à te putem, dabis autem, si hoc perinde curæ est tibi, quam illud mihi.

Plin. paneg. ad Trajanum. In fine orationis, præsides custodesque imperii Deos, ego consul pro rebus humanis, ac te præcipue, Capitoline Jupiter, precor ut benefi-

ciis

ciis tuis faveas tantisque muneribus addas perpetuitatem. Audisti quæ malo principi precabamur, exaudi quæ pro dissimilimo optamus. Non te distringimus votis, non enim pacem, non concordiam, non securitatem, non opes oramus, non honores: simplex cunctaquẽ ista complexum, unum omnium votum est, salus principis.

Injurium quippe est magnopere flagitare quod speres, ne quod est voluntarium videatur extortum. Symmach. l. 36. ep. 1

Gratias tibi agam propediem, Cic. id est, non dubito quin præstiturus sis quod puto. Voss. interp. Cic. 4. l. c. 9.

Gratias Agendi & Debendi.

Tibi & summæ observantiæ & gratissimi animi officiosa studia debere me ingenue fateor, & præstiturum sanctissime recipio.

Qui si vitam pro dignitate tua profundam, nullam partem videar tuorum erga me meritorum assecutus.

Cui nihil amplius in votis, quam ut summæ observantiæ, officii, studii, & grati animi argumentum aliquod apud te relinquam testatum.

Plurimis me tibi officiis devinctum habes: habes (ita me Deus amet) & ad quævis pro virili alacrem.

Dignum præstabo me etiam pro laude merentis. Horat. ep.

Maximas tibi omnes gratias agamus C. Cæsar, majores etiam habemus. Cic. vid. Agel. l. 4.

Næ ego nequiter ingratus sim, supraque modum indignus, qui apud tantum Regem in ulla aut laude sim aut gratia, si non cum summo obsequio atque observantia primam quamque occasionem captavero restificandi, gratias animus meus quam multas habeat, quam plures debeat.

Qua digna ratione tam honorificam benignitatem tuam celebrẽ, qua remuneratione dicendi gloriam tui facti æquiparem, nondum hercle reperio. Sed quæram sedulo & connitar, Apul. 3. Flor.

Dum

Dum memor ipse mei, dum spiritus hos regit artus.

Ibid. Nam nunc inpræsentiarum, neque enim diffitebor, lætitia facundiæ obstrepit, & cogitatio voluptate impeditur, ac mens occupata delectatione mavult gaudere quam prædicare. Quid faciam? cupio gratus videri, sed præ gaudio nondum mihi vacat gratias agere.

Ibid. Quinetiam universo ordini vestro pro amplissimis erga me meritis quantas maximas possum gratias ago atque habeo.

Cic. pro Mar. Tantum apud me grati animi fidelis memoria valuit, ut nulla non modo cupiditate, sed ne spe quidem prudens & sciens tanquam ad interitum ruerem voluntarium.

Plin. ep. 12. lib. 10. Cui referre gratiam parem nec audeo quidem quamvis maximè debeam.

Itaque ad vota confugio Deosque precor, ut iis quæ in me assidue confers non indignus existimer.

Paneg. ad Gratianum. Solvere se quod debebat; & adhuc debere quod solverit. Gratianus Imperator.

O mentis aureæ dictum bracteatum! O de pectore candidissimo lactei sermonis alimoniam!

Accipe igitur & hos labores nostros C.C. animi grati erga liberalitatem tuam specimen, majora & me debere & majestatem tuam decere certò scio. Sed in eo fastigio Deus Opt. Max. te collocavit ut animum benevolum ac gratum non minus velis, quam relatam gratiam.

Val. Max. 4. l. 7. cap. Cui animum gratum quia in materia læta exhibere non contigerat, in ea quam iniquam fortuna esse voluit, magna cum laude, majore cum fide præstitit.

Tilen. Siquis hoc præstiterit, næ ille munus, aurum contra non charum obtulerit, tantum ab eo beneficium accepisse me profitebor, quantum homini ab homine tribui potest maximum: neque verò sibi detraxerit, quod mihi contulerit. tam gaudebit ille dato, quam ego accepto. gratias agam usquequaque, referam quoque, si potero, & vicem

& vicem rependam poscenti : σῶς ἐχ debebo etiam non poscenti.

Tibi se semper debebit Iason. Ov. Met. 7.

Lætus, lubens laudes ago & grates gratiasque habeo. Plaut. Trinum.

Ago tibi gratias, Imp. Auguste, si possem etiam referrem. Sed nec tua fortuna desiderat remunerandi vicem, nec nostra suggerit restituendi facultatem. Auson. paneg. ad Gratian.

Quorum nomine, quia non queo tantum persolvere gratiarum, quantum debeo, saltem tibi ago gratias quam possum maximas, debendo magis quam loquendo. Nigr. 1. or.

Tibi vota solvam gratias (ut Diis solet) sed sentiendo, quam loquendo plenius. Et gratiarum non minima pars hæc erit, Differre grates; ut cito jussa exequar. Alab. Rox.

Annon properandum mihi erat, ut pro eo honore vobis multas gratias dicerem, pro qua nullas præces dixeram? Non quin magnitudo Carthaginis mereatur etiam precem à philosopho pro honore, sed ut integrum & intemeratum vestrum esset beneficium, si nihil ex gratia ejus mea petitio defregisset: id est, ut usquequaque esset gratuitum: Neque enim aut, &c. Apul. 3. flor.

Hanc unam Cæsar habeo injuriam tuam, effecisti ut viverem & morerer ingratus. Furnius impetrata venia patri suo Antonianas partes secuto ab Augusto. Senec. 2. l. de Benef. 25. cap.

Quid scribam? gratias agere me? ne concipio quidem. & affecisti me, in summo hoc beneficio, una hac injuria, ut vivendum & moriendum sit ingrato. Lips. 4. cent. ep. 14.

Hunc hominem adpetentissimum tui (mihi crede) complectere, adprehende, imo & invita, ac sic ama, tanquam gratiam referas: neque enim obligandus sed remunerandus est in amoris officio, qui prior cœpit. Plin. 31. ep. 7. lib.

Et tu occasiones obligandi me avidissimè amplecteris, & ego nemini lubentius debeo. Plin. 13. ep. 2. lib.

Amatur

Ibid. Amatur à me plurimum, hec tamen vincitur.

Ibid. Beneficia tam grate interpretatur, ut dum priora accipit, posteriora mereatur.

Plin. 4.l.1. ep. In hoc ego ut referrem gratiam (nam vinci in amore turpissimum est) &c.

Lipſ. ep. 1. cent. Enimvero tu rem & verba simul ad me mittis; ego quid nisi verba? pudet gratias agere, tam expositæ, tam obviæ beneficentiæ: quæ, ut fontes, sponte irrigat & dimanat.

Horat. 1. od. 4. l. *Quod spiro & placeo (si placeo) tuum est.*

Ap. 11. Met Sidon. Irremunerabili quippe beneficio oppignoratus.

8.l.6. epist. Equidem in quantum fieri præter jactantiam potest, gaudeo præstantissimi viri autoritate, si certus est: amore, si fallitur.

Nero apud Tacit. 14. Annal. Et tua quidem erga me munera, dum vita suppetet, æterna erunt.

Ælian. v. hist. 4. l. 27. cap. Diogenes acceptis paucis nummis à Diotymo Carysio, dixit, Dii tibi dent animo quantum cupis ipse, virumque atque domum.

Plaut. Capt. Dii tibi omnes omnia optata afferant, cum me tanto honore honestas, cumque è vinclis eximis.

Ap. 11. Met. At ego referendis tuis laudibus exiguus ingenio, & adhibendis sacrificiis tenuis patrimonio: nec mihi vocis ubertas ad dicenda quæ de tua Majestate sentio, sufficit: nec ora mille, linguæque totidem, vel indefessi sermonis æterna series. ergo quod solum potest, religiosus quidem sed pauper efficere, curabo divinos tuos vultus, numenque sanctissimum intra pectoris mei secreta conditum perpetuo custodiens imaginabor.

Plin. paneg. Ut intelligam etiam atque etiam enitendum mihi, ut hunc consensum vestrum complectar, & teneam & indies augeam.

Opem Offerendi & Pollicendi.

Plaut. Pseud. FAc me certum quid tibi sit, juvabo te aut re, aut opere, aut consilio bono.

Cic. pro Mar. Omnes tibi, ut pro aliis etiam loquar quod de me

me ſentio, quoniam ſubeſſe aliquid putas quod cavendum ſit, non modo excubias & cuſtodias, ſed etiam laterum noſtrorum oppoſitus, & corporum pollicemur.

Sed quid erit quod mea tibi poſſit ars efficere, & impera, & factum puta. Ter. And.

Nam de me illud vobis habeo polliceri, me beneficiis vinci poſſe, amore & egregia voluntate non poſſe, quod hoc ſit in mea voluntate, illud in fortunæ arbitrio ſitum; nam bene merendi ſemper voluntas adeſt, facultas non ſemper.

Itaque ſi quid laboris vigiliarumque adjici poſſit, certantem ſecum ipſum anniſurum, ut tanto de ſe conſenſu civitatis opinionem, quæ maxima ſit etiam conſtantem efficiat.

Reſpondit & milites ex formula paratos eſſe, & ſi pluribus opus eſſet, plures daturos; & quicquid aliud imperaret velletq; Pop. Rom. enixe facturos: ad id ſibi neque opes deeſſe, animum etiam ſupereſſe. Livius.

Εἰ πλέον εἶχον, πλέον ἐδίδουν. Græcus quidam Auguſto. Macr. Sat.

Dices, oportet me tuis rebus & meis uti etiam, ſed perinde illis ac meis parco. Plin. ep. 28. 6. l.

Proin ſtudii certius eſt judicium ſupra vires niti, quam viribus ex facili uti; alter enim quod poteſt præſtat, alter etiam plus quam poteſt. Val. Max. 4. l. 8. c.

Reliquum eſt, ut ad omnia quæ tui velint ita ſim præſto, ut mei non ſolum omnia debere tuâ cauſâ quæ poſſum, ſed ea quoque quæ non poſſum, putent. Cic. epiſt. ad Marcel. 8. l 4.

Reddam vicem, ſi repoſces: reddam, ſi non repoſces. Plin. 9. ep. l. 2.

Interea temporis me veſtræ Celſitudinis obſequiis omnibus, ſyncere pro eo ac debeo, & totum dedo.

Hunc meis laboribus quà meliorem quà illuſtriorem redditum, Auguſto nomini tuo inſcripſi & quæ antiqua formula votorum eſt, libens merito donavi, dedicavi.

Flor. prol. Ut ad constituendum ejus imperium contendisse virtus & fortuna viderentur.

Plin. 13. epist.l.10 Ut jure sacerdotii precari deos pro te publice possim, quos nunc precor pietate privatâ.

Sidon. 5. ep. 6.l. Causam meam nesciens agit, qui à me ad vos literas portat. Nam dum votiyi mihi sit gerulus opportunus officii, beneficium præstat quod se arbitratur accipere.

Laudandi.

ITa eloquens ut nemo sapientior, ita sapiens ut nemo eloquentior: perfectus utrobique magister, & tam prudentiæ fructu abundans, quam dictionis flore gratiosus.

Nigr. de Cic. Ille omnium generum, causarum & locorum orator, mens curiæ, vox fori, lingua judiciorum; omnium gentium defensor, cunctorum miserorum & calamitosorum patronus.

Non rhetor aut philosophus ex vulgo, sed vel orator natus in philosophiæ spatiis, vel philosophus florens ex eloquentiæ myrotheciis.

Juli literatorum optime & optimorum literatissime. Omne tulit punctum.

Vir inter optimos nobilissimus, inter nobilissimos optimus; inter utrosque doctissimus.

Vir ut omnibus virtutibus, ita humanitatis quoque laudibus instructissimus.

Omnibus virtutis numeris dives.

Inter bonos optimus, inter doctos doctissimus.

Magis suo merito quam fortunæ beneficio magnus.

Avi tui (quanti viri Deus bone) hæres es.

Credite optimi, & in quantum opus est disertissimi viri.

Hæc tantis animi dotibus reliquis omnibus præstitit, ut in dubio esset, majorene corporis venustate, an mentis virtute esset, in ea tamen nihil admirabilius, quam quod virum incredibili amore prosequeretur.

Demost-

Demosthenes cujus commemorato nomine, maximæ eloquentiæ consummatio audientis animæ oboritur. Val. Mar.

Quæcumq; in Equite Rom. dignitas esse possit, quæ certe possit esse maxima, ea semper in M. Cæ. habita est summa hodieque habetur. Cic. pro Cælio.

Quorũ ipsa nomina sunt instar æterni triũphi.

Nec vox hominem sonat, O Dea certe.

Qui simulac pedem limine extulerat, omneis prope civeis, virtute, gloriâ, dignitate superabat.

Per totum vitæ spatium optimus est habitus, sed melior tamen fuit quam habitus est.

Ita ut quantum operibus tuis diuturnitas detrahet, tantum afferat laudibus.

Qui medius fidius (audacter dico) plus fidei quam artis, plus veritatis quam disciplinæ possidet in se, quem pop. Rom. meliorem virum quam histrionem esse arbitratur: qui ita dignissimus est scenâ propter artificium, ut dignissimus sit curiâ propter abstinentiam. Cic. pro Ros. Com.

Magis mea adolescentia indiget illorum bona existimatione, quam illorum severissima senectus desiderat meam laudem. Ibid.

At in quem virum? qui tanta virtute & integritate fuit, ut etiam illis temporibus optimis, cum hominẽ invenire nequam neminẽ posses, solus tamen frugi nominaretur, &c. Gracchus cogis me, inquit, dicere inimicum meum frugi. Cic. pro Fronteio.

O perpulchram formam! Angeli videtur, non hominis, & tamen Sacerdotis est, non Angeli, seu potius & Sacerdotis & Angeli. Turn. 8. or.

Laudes illius numerandi potius quam poliendi (illud enim possunt aggredi, hoc assequi nullus.) Idem or. 11.

Non ferret tamen artis præscriptio, minutiora illa recensere, cum laudum maximarum torrens quidam me transversim abripiat. Ibid.

Non cecidit nobis pupula hominis insignis ostro, &c. sed non invenio vocem qua meam notionem exprimam. Princeps fortasse hominum, Grammaticè satis; Gemma sacerdotum, Or. 14.

Rhetoricè; Ariſtotels quadratus, Philoſophicè. cecidit miraculum hominis.

Ibid. Ut putem me nativæ principis germanæque virtuti lituram inſperſurum aut labem, ſi ei ex gente laudem viliter emendicavero.

Quanquam mali pono momentum in una ejus voce, qui totâ vitâ ita dixit, ita fecit, ut & vita verbo, & verbum vitæ, & utrumque fidei fecerit fidem.

Macrob. 1. Sat. 24. c. Laudate hic memoriam, ille doctrinam, cuncti religionem.

Sen. 7. benef. 1. Vir meo judicio magnus, etiamſi maximis compare tur.

Sen. 7. benef. 8. Quem mihi videtur rerum natura noſtris tuliſſe temporibus, ut oſtenderet nec illum à nobis corrumpi, nec nos ab illo corripi poſſe.

Plin. 16. epiſt. 5. l. Quâ puellâ nihil unquam feſtivius, amabilius, nec modo longiore vita ſed prope immortalitate dignius vidi.

Sidon. Quis ita affectet, ſingula, ut tu imples omnia? Quid enim aliud es quam ex omni bonarum artium ingenio collecta perfectio.

Quint. 10. l. 1. c. Facilitate ſępius quam induſtriâ commẽdatur.

Plin. 3. ep. 2. l. Magna Iſæum fama præceſſerat, major inventus eſt, &c.

Sidon. 4. epiſt. 4. l. Quare cum vir bonus ab omnibus cenſeatur, non eſt homo pejor, ſi non eſt optimus.

Sidon. 17. epiſt. l. 4. Conſummatiſſimum virum, cunctarumque virtutum conſcientia, & fama, juxta beatum.

Put. diatr. 7. Cujus ut facta, exempla; ſic verba, dogmata ſunt: in hiſtoriam utraque referenda ut æterna ſint.

Plaut. Capt. Quantum eſt hominum optumorum optume.

Val. Max. 2. l. 4. c. Delapſa cœlo ſydera hominibus ſi ſe offerant, venerationis amplius non recipient.

Put. 4. diatr. Priſci candoris & humanitatis exemplum, gentis urbiſque ſuæ gemma reſplendens.

Plin. 26. ep. l. 6. Quo melior fingi ne voto quidem poterat.

Plin. epiſt. 9. l. 2. Quo nihil verius, nihil ſimplicius, nihil candidius, nihil fidelius novi.

Sidon 13. ep. 8. l. De laudibus tuis cum canat multa, plus reticet.

Dicto-

Dictorum sanctitatem factorum constantia commendabat. Unum hoc difficile judicium, utra in eo virtus major, morum an scientiæ. Camperat.

Cui vivo & mortuo innocentiæ fama constitit. Idem.

Multa præterea pollentissimis ingeniis dissferta, quæ præterire, quam inferius exequi, tutius duximus. Solin. c.8.

Si titulos annosque tuos numerare velimus
Facta prement annos —— Ov. 7. Met. de Theseo.

Tu unus instar omniũ es, qui tot unus virtutibus abundas, ut unus omniũ laudes exhaurias. Put. 2. l. 1. ep.

Quibusnam verbis tibi, Æmyliane Strabo, vir omnium qui unquam Numantiæ fuerunt, aut sunt, aut etiam erunt, inter optimos clarissime, & inter clarissimos optime, inter utrosque doctissime. Apul. 3. Flor.

Viri inter se mutuo, & vobis & utilitatibus publicis merito, amicissimi, doctrina & eloquentia & benevolentia paribus: incertum modestiâne quietiores, an, industriâ promptiores, ac honoribus clariores. Quibus cum sit summa concordia, tamen hæc sola æmulatio, & in hoc unum certamen est, uter eorum magis Carthaginem diligat, atque summis medullitus viribus contendunt ambo: vincitur neuter. Apul. 4. Flor.

Nec tamen miranda ista in te est, Maximiane, animi magnitudo, in quem dii immortales tanta congesserunt, & naturæ bona & ornamenta fortunæ, ut quamvis maxima largiaris, ita penes te sint omnia, quasi ea solus obtineas. Paneg. ad Max. & Constant.

Illud ingenium quod solum pop. Rom. par imperio suo habuit. Senec. de Cic. præf. ad. 1. el. contror.

Nemo plus ingenio suo imperavit, nemo plus indulsit. Ibid.

Euphanti sodales sunt elegantiæ & deliciæ meræ. quibus an quid suavius amæniusque Natura produxerit, jure dubites: habet uterque quicquid mereri invidiam possit imo vincere. Put. 9. diat. Sid. ep 8 l. 7.

De quo narrantur plurima bona, atque ea quidem à plurimis bonis. Cic. ep. l. 5. Sen. ep. 103.

Put. ded. ad 1. diatr. Magna hæc laus eſt, laude non corrumpi; malle animi illum fructum conſcientiæ horreo conditum, quam rumoris aurâ ventilatum, ſparſumque.

Id. 4 ep. l. 1. Virtute tua & doctrina excitor: quam utramque ita conjungis, & exeris in patriæ & commune bonum, ut boni quique te ament, admirentur omnes.

Morin. Singularem in tanta dignitate modeſtiam, in conſiliis ineundis prudentiam, in capiendis religionem, in exequendis vigilantiam, in congreſſibus publicis animi præſentiam, in privatis lenitatem, in ſermonibus eruditionem, in verbis leporem, in moribus ſuavitatem, &c.

Idem. Cujus actiones omnes, maximas, minimas, Gratiæ Virtuteſque deperibant adeo, ut earum gloriam utræque ambiguo certamine vendicare ſibi viderentur.

Put. 13. ep. l. 3. Ille meus, ille tuus, ille omnium, occidit. Amor & delicium hactenus meum, tuum, omnium, nunc meorum.

Flor. proleg. Ut ſiquis magnitudinem imperii cum annis conferat, ætatem ultra putet.

Plin. ad Trajan. Quibus contigit diem illum triplici gaudio letum celebrare, qui principem abſtulit peſſimum, dedit optimū, meliorem optimo genuit.

Symmach. 20. ep. 1. l. Huic ego nihil per me acceſſurum putavi: & tamen deeſſe nolui, ſciens judicio erga illum tuo nihil adjici poſſe, ſi ſcriberem; deceſſurum aliquid tamen meo officio, ſi tacerem.

Pacat. Panegyr. ad Theodoſ. Sed utcunque virtutis tuæ opera curioſæ poſteritatis oculis artificium manus addet, cum te vel Alpium dorſa ſuperantem, vel, &c. Hæc pictorum atque fictorum aſſequetur imitatio: Clementia imp. quo cœlo, quo pigmento, quo ære, amore ducetur? qua tu ipſius victoriæ victor ita omnem cum armis iram depoſuiſti, ut ceciderit nemo poſt bellum.

Vituperandi.

Fœminæ pluſquam virili audaciâ inverecundæ;

dæ; viri plusquam muliebri mollitie ac turpitudine effœminati.

Homo factus ad istius libidines. Cic. 2. in Verr.

At homo inertior, ignavior, magis vir inter mulieres nequam, impura inter viros muliercula proferri non potest. Verr. 3. Cic. pro Quinctio.

C. Cassius (nunquam sine præfatione publici parricidii nominandus, &c.

Cum ei Natura nihil melius quam vocem dedisset, pater nihil præter libertatem reliquisset: vocem in quæstum contulit, libertate usus est, quò impunius dicax esset.

Oro atque obsecro vos qui utrumque nostis, vitam inter se utriusque conferte; qui non nostis, faciem utriusque considerate. Nonne ipsum caput & supercilia illa penitus abrasa olere malitiam & clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis unguibus usque ad verticem summum, si quam conjecturam affert hominibus tacita corporum figura, ex fraude, fallaciis, mendaciis constare totus videtur? qui idcirco capite & superciliis semper est rasis, ne ullum pilum viri boni habere dicatur, &c. Cic. pro Rosc. Comœdo.

Sordidos, rudes, incultos; quos nec vixisse viventes, nedum extincti vivant; & si nunc vivant, vivere in pœnam & contumeliam. I. Pic. Mirand.

De vestris semper æstuat carcer; de vestris semper metalla suspirant; de vestris semper bestiæ saginantur; de vestris semper munerarii noxiorum greges pascunt. Tertul. Apol. 44. c.

Asseverandi & Obtestandi.

NOn mehercule criminis augendi causâ dicam, Judices; sed quem accepi ipse oculis animoque sensum, hunc vere apud vos, & ut potero planissime exponam. Cic. 4. Verr.

At ne puteti hæc non tam dici à me syncere ad veritatis involutam notionem explicandam, quam oratoriè ad laudes ejus exaggerandas. Turn 11. Or.

Nolite, quæso, Judices, brevitate orationis meæ potius, quam rerum ipsarum magnitudi-

ne crimina ponderare.' Sed sistitis fortasse hic cogitationem vestram, cogitate adhuc, quod vultis maximum, vincam profecto cogitationem vestram. En ——

Corrigendi.

EAm opinionem si ratio labefactarit, si veritas extorserit: ne difficiles vos præbeatis.

Liv 3. dec. S. l. — Invitus ea tanquam vulnera attingo, sed nisi tacta, tractataque sanari non possunt.

Plin. 5. l. ep. 7. — In summa (cur enim non aperiam tibi vel judicium meum, vel errorem?)

Tilon. — Plusquam Chironium ulcus non contentus scalpro meo aperuisse, sed medicari etiam pro virili aggressus sum.

Epanorthosis

Defendere (si hoc est defendere, & non.)

Hanc excogitavit rationem (si hæc ratio potius quam amentia nominanda est)

Aufert: imprudens huc incidi Jud. emit, non abstulit, nollem dixisse.

Cic. Verrin. — Sic vixit ut muliebria quotidie convivia essent, vir accumberet nemo præter ipsum & prætextatum filium, tametsi recte sine exceptione dixerim, virum, cum isti essent, neminem fuisse.

Non hospitii jus: sed quid ego hospitii jura in hac tam immani bellua commemoro?

Turn. or. — Quascunque Martyres subierunt pœnas (subierunt maximi maximas)

Ibid. — Humilitas tam fuit depressa in terram, seu potius tam fuit erecta in cœlum, ut primas præripuerit omnibus, secundas vix reliquerit ulli.

Hortandi, Suadendi, & Consulendi.

PRudenter & te dignum feceris, si à scopo virtutis non declines.

Facilius est currentem (ut aiunt) incitare, quam languentem commovere.

Macte

Macte virtute, hac pietate in patrem patriamque T. Manli esto, Macti virtute Milites Rom. estote. Liv. 2.

Καὶ σὺ ἄλκιμος ἔσ' ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ: Pallas ad Telemachum. Hom. Odyss. 8.

Non sibi cohortandum Sulpitium & Cottam, sed magis utrumque collaudandum videri, quod, &c. Quamobrem pergite ut facitis, adolescentes: atque in id studium, in quo estis, incumbite, ut & vobis honori, & amicis utilitati, & reip. emolumento esse possitis. Cic. 2. de Or.

Vos verò è juventute ista ad summa venietis, si à stirpe & indole non deflectatis, si rectam hanc semitam, quam calcare cœpistis, insistere pergatis, semitam, inquam, literarum ad serena sapientiæ templa stratam. Put. 5. diatr.

Sed & reficit audientem certo singularum partium fine, non aliter quam facientibus iter multum detrahunt fatigationis notata inscriptis lapidibus spatia. Nam & exhaustis laboribus, nosse mensuram, voluptati est; & hortatur ad reliqua fortius exequenda, scire quantum supersit. Quintil. 4. l. 5. c.

Quid te aut horter, quod facis; aut agam gratias, quod non expectas? Cic. ad Attic. 3. l.

Qui monet ut facias id quod facis, ille monendo Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

Me ad melioris sortis aleam movent & hortantur.

Facias ista semper, nec unquam in hoc opere aut animus tuus aut fortuna lassetur. Plin. paneg. ad Trajanum.

Faciebas ergo, cum diceres optimos: nec ipsorum modo vita à te, sed judicium Senatus comprobatur. Ibid.

Multum ac diu exosculatus adolescentem, qui est acerrimus stimulus monendi, laudibus incitavi, pergeret qua cœpisset: lumenque quod sibi majores sui prætulissent, posteris præferret. Plin. 17. ep. 5. l.

Meditemur duriora, & non sentiemus: relinquamus lætiora, & non desiderabimus: stemus expediti ad omnem vim, nihil habentes quod relin- Tertul. de cultu fœm. c. 12.

relinquere timeamus. retinacula sunt ista spei nostræ.

Camp. rat. 10. Aurũ, gloriam, delicias, Veneres contemnite. Quid enim aliud ista sunt quam terrarũ ilia, canorus aër, popina vermiũ, bella sterquilinia, &c.

Plin. 23. epist. 6.l. Neq; enim cuiquam tam clarum statim ingenium est ut possit emergere, nisi illi materia, occasio, fautor etiam commendatorq; contingat.

Idem 4. epist. 8.l. Proinde immitte rudentes, pande vela, ac si quando alias, toto ingenio vehere. Cur enim non ego quoque poëticè cum poëta?

Idem 14. epist. l 8. Accedit quod tibi certamen est tecum ——

Idem 9.l 1.3. ep. Hæc ego tecum quæ quotidie mecum: ut desinam mecum, si dissenties tu: quanquam non dissenties; ut qui semper clarum aliquid & immortale meditaris.

Sidon. l.5. epist. 1. Nam satis eminet meritis ingenii proprii, qui fuerit fautor alieni.

Sid.20.ep. l.5. Gratulor tibi, quod istis moribus vivis, ut necesse habeas electionem tui timere, laudo efficaciam.

Putean. ad Senat. Mediolan. Vos modo marcescere ætatis vestræ florem ne sinatis, sed magno animo gradimini, ne citra annos ingenium consistat. Cogitate quam spem alatis, & quo viatico vobis utendum. Ad Theol. Jurispr. Medic. transitis? literarum hæc studia vos dirigent. Ad Remp. & latum clavum? ducent. Ad militiam & arma? hinc præcepta, hinc exempla suppetent. Sed quid ego ista copiosius? Bonas literas amare & tractare æque necessum est, ac non necessum laudare apud amantes.

Nigr. or. 1. Contendite honorario certamine cum ipsa Natura; ut quantum illa contulit artificium ad orationis munia, tantam vos item adhibeatis artem ad absolutionem operis.

Ibid. Ita disciplinæ belli assuescas domi; ut aliquando ex aula pergas ad castra; ex umbra in solem; è palæstra in aciem; atque è ludicris pugnis in vera prælia descendas: & lusoriis ornamentis in arma decretoria commutatis, vel æques majores, vel etiam superes.

Laudo

Laudo vestrum animum, conatus probo, commendo sedulitatem: vobis in tam fructuoso labore studii perseverantiam exopto, mihi jucundissimam, gratissimam parentibus, vobis ipsis utilissimam; quam si retinueritis —— Nigr. or. 7.

Exclamandi; querendi, detestandi.

O Fallacem hominum spem, fragilemque fortunam, & inanes nostras contentiones! quæ in medio spacio sæpe franguntur & corruunt, & ante in ipso cursu obruuntur, quam portum conspicere potuerunt. Tul. de or. 3.

O clementiam Pop. Rom. seu potius patientiam miram ac singularem! 6. Verr.

O scelus, O portentum in ultimas terras exportandum! non enim potest ea natura, quæ tantum facinus admiserit, hoc uno scelere esse contenta. necesse est semper aliquid ejusmodi emoliatur; necesse est, &c. Act 2. in Verr.

Quæ vox? quæ latera? quæ vires hujus unius criminis querimoniam possint sustinere? 5. in Verr.

Me Christe! —— me Deus!

Omnia, Judices, in hac causa sunt misera & indigna, nihil tamen acerbius & iniquius, quam —— Pro Rosc. Amer.

O Divinam autoritatem, quam dum cogito, mente concido! O divinam potestatem, quam dum effero, lingua hæreo! Turn. or. 10.

Stupeo P. C. necdum satis aut oculis meis aut auribus credo: atque identidem me an audierim an viderim interrogo. Plin. ad Trajanum.

Horror & stupor, ubi estis? ubi lachrymæ & comploratione? ubi planctus & ejulationes? cui tam è pumice oculi, aut ita ex chalybe præcordia, ut non in lachrymas solutus totus fluat, fleatque?

Nec unquam fando auditum, & omnium, quæ monstra dicuntur, monstrosissimum. Macrob. 3. 17.

Ingens, atrox, horridum facinus! quale nec anti-

antiquitas vidit, nec credent posteri; omnium denique flagitiorum compendium, in ferrei hujus seculi fæces reservatum.

Monendi.

QUæ mihi commendas, ea tantæ mihi curæ sunt, ut me admoneri nolim, rogari vel sine magno dolore vix possim.

Tul. 6. Verr. Quamobrem te quoque, Hortensi, qui monendi locus est, ex hoc loco moneo, videas etiam atque etiam & consideres quid agas, quò progrediare, quem hominem & qua ratione defendas, &c.

Videte igitur utrum sit æquius.

Quare si etiam monendi estis à me, quod non estis, Jud. video hoc leviter pro mea authoritate vobis præcipere posse, ut ———

Divinat. in Verr. Video non te sed hunc librum esse responsurum quem monitor tuus hic tenet: qui si rectè monere volet, suadebit tibi ut hinc discedas, neque mihi verbum ullum respondeas.

Non enim exprobrandi causâ sed commonendi gratiâ dicam.

Ita irritatis militum animis subdere ignem & materiam seditioni non esse ætatis, non prudentiæ ejus.

Cic. fam. ep. 50. l. 4. Neque monere te audeo præstanti prudentiâ virum, nec confirmare, &c.

Apul. de deo Socratis. Enimverò Socrates utpote vir apprime perfectus ex sese, & ad omnia sibi congruentia officia promptus, nullo adhortatore unquam indigebat: at verò prohibitore nonnunquam, &c.

Qui monet, ut facias, quæ jam facis, ille monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

Sidon. ep. 20. l. 5. Redde te tamen expectantium votis, expetentiumque charitatem proba, qui jam probasti pudorem.

Ex-

Excusandi.

QUod mihi consuevit in cæteris causis esse adjumento, id quidem in hac causa deficit, nam quò minus ingenio possum, subsidium mihi diligentiam comparavi: quæ quantum sit, nisi tempus & spatium datum sit, intelligi non potest. & tot. exord. pro Quinctio.

Si vires desint, tam æquum est æquos vos adversum me esse, quam ego adversus magnum illum Deum sum, quem scio non uni omnia dedisse.

Ego infirmitatis meæ deterritus conscientiâ.

Culpam deprecari, aut noxæ me eximere non possem, si repulsam à me patereris.

Amœnitates verò & copias, ubertatesq; verborum Latina omnis facundia vix quidem indipisci potuerit: mea tenuitas nequaquam. A. O. Phavo.

Quantum oratione mea nunquam æquem, quantum scribendo non consequi possum.

Enimvero mirari satis non queo etiam te hæc desiderare, quæ neque ego teneo; uti ii quidocent, neque sunt ejus generis, ut si optime tenerem digna essent sapientiâ & auribus vestris. Cic. de Orat.

Qui ad illa arma fato fuimus nescio quo Reip. misero funestoque compulsi, etsi aliqua culpa tenemur humani erroris; à scelere certe liberati sumus. Pro Marcell.

Judicavit, à plerisque ignoratione potius, & falso atque inani metu, quam cupiditate aut credulitate civile bellum esse susceptum.

Non cupiditate, præsertim aut pravitate aliqua lapsis, sed opinione officii, stulta fortasse, certe non improba, & facie quadam Reip. Pro Marcell.

Quo in negotio, tamen illa me res, judices, consolatur, quod hæc quæ videtur esse accusatio mea, non potius accusatio quam defensio existimanda est, &c. defendo enim multos, &c. Cic. divinat. in Ver.

Verum id mihi non sumo, judices, & hoc non modo in oratione mea non pono, sed ne in opinione quidem cujusquam relinquo meæ, &c. Ibid.

Cum verò, &c. profectò vereri non debeo ne quis hoc quod facio, non existimet summi officii ratione impulsum coactumque suscepisse:

Cic. pro A. Cluen. Abs te peto, Oppianice, ut me invitum de patris tui causa dicere existimes, adductum fide atque officio defensionis. Etenim tibi si in præsentia satisfacere non potuero, tamen multæ mihi ad satisfaciendum reliquo tempore facultates dabuntur. Cluentio nisi nunc satisfecero, postea mihi satisfaciendi potestas non erit.

Agnosco equidem me lyram Apollinis nunquam tetigisse. Mallem sane confiteri veram ignorantiam, quam profiteri vanam scientiam.

Oratione (quam è temporis vestigio natam & quasi inter prima labra vix dixero me commentatum fuisse) perstrinxi.

Auson. præf ad 12. Edyl. Quæ quidem omnia quoniam insuavis materia devenustat, lectio benigna conciliet.

Id. ad 3. Edyl. Perlege hoc etiamsi operæ est frivolum & nullius precii opusculum; quod nec labor excudit, nec cura limavit, sine ingenii acumine & moræ maturitate.

Id. ad 14. Ed. Igitur cui hic ludus non placet, ne legerit; aut quem legerit obliviscatur; aut non oblitus ignoscat.

Tacit. Annal. 16. Etiamsi bella externa & obitas pro Rep. mortes tantâ casuum similitudine memorarem; neque ipsum satias cepisset, aliorumque tædium expectarem, quamvis honestos civium exitus, tristes tamen & continuos aspernantium. At nunc patientia servilis, tantumque sanguinis domi perditum, fatigant animum & tristitia restringunt, &c.

Pacat. Paneg. Theodos. d. Huc accedit auditor Senatus, cui cum difficile sit, pro amore quo in te præditus est, de te satisfieri; tum difficilius pro genita atque hereditaria orandi facultate, non esse fastidio rudem hunc & incultum Transalpini sermonis horrorem, præsertim cum absurdæ sinistræque jactantiæ possit videri, ostentare facundiam,

quam

quam de deorum fonte manantem in nostros usque usus derivatio sera traduxit.

Ita dum obsequio interpretor impudentiam, dum in eundem hominem non convenire puto gaudium & silentium, duas res diversissimas junxi, metum & temeritatem. Ibid.

De eloquentia verò, si qua mihi fuisset, neque mirum neque invidiosum deberet videri, si ab ineunte unis studiis literarum ex summis viribus deditus, &c. Apul. apol. 1.

Cujus vel industria promptius suffragium, vel benignitas veniam spondebat faciliorem. Solin. c. 1.

Dabitur utcunque venia piæ temeritati, si usurpasse communia, non occupasse videamur aliena. Pacat. Paneg. Theodos. d.

Θεόκριτος ἐρωτηθεὶς διὰ τί οὐ συγγράφει, ὅτι, εἶπεν, ὡς μὲν βούλομαι οὐ δύναμαι, ὡς δὲ δύναμαι οὐ βούλομαι, Stobæus. Macrobius transtulit; Quæ præsens locus & tempus exigit, ego non calleo: quæ ego calleo, nec loco præsenti sunt apta, nec tempori.

Deliberandi.

DE quo neque quomodo dicam neque quomodo taceam reperire possum. si enim taceam, &c. Pro Rosc. Amer.

Quæ omnia ita trivit Oratoris oratio, ut cum tædeat loqui, pudeat tamen tacere, sed cum amor efficit, ut malim loqui cum tædio, quam tacere cum pudore, persequor illam coquorum laudatam consuetudinem, &c. Turn. or. 8.

Sed quid faciam? novam quandam patior ex copia difficultatem. Quid, inquam, faciam? Pacat. Paneg.

Quum igitur impediat turba delectum, atque præstet gesta in summam referri, quam enumerando tenuari; dixisse sufficiat, unum illum divinitus extitisse in quo virtutes simul omnes vigerent, quæ singulæ in omnibus prædicantur. Ibid.

Quæ vos per hosce annos appetistis atque voluistis, ea nunc si repudiaritis abesse non potest, quin- A. Gel. ex or. C. Gracch.

quin aut olim cupide appetiſſe, aut nunc temere repudiaſſe dicamini.

Vereor mehercule ne aut gravioribus utar verbis, quam natura fert, aut levioribus quam cauſa poſtulat.

Pro Quinct. Utrum impudentius à ſociis abſtulit? an turpius meretrici dedit? an improbiùs Pop. Rom. ademit? an audacius tabellas publicas commutavit?

Plin. ep. 7. l. 1. Neque enim tantopere mihi conſiderandum eſt, quid vir optimus in præſenti velis, quam quid ſemper ſis probaturus.

Act. 2. in Ver. Quid hoc homine faciatis? aut ad quam ſpem tam perfidioſum, tam importunum animal reſervetis?

Illudendi.

Pro Quinct. Cic. Nar. Cic. pro Quinct. Tum iſte vir opt. (vereor ne ſe derideri putet, quod iterum jam dico opt.)

Non comparat ſe tecum gratia P. Quinctius, Nævi: opibus, non facultate contendit, omnes tuas artes, quibus tu magnus es, tibi concedit, fatetur ſe non, &c. non habere domum clauſam pudori & ſanctimoniæ, patentem atque adeo expoſitam cupiditati & voluptatibus, &c.

Lipſ. adverſ. Dialogiſt. Itane vero? tu ille es qui cenſuram hic nobis ſine ſuffragio geris? tu provides ne quid Reſp. capiat detrimenti? Bene eſt, ſtate firmi cives hoc tibicine & deſtina? Sed tamen ego Magiſtratus eſſe putabam, quibus hæc curæ, &c. niſi tu unus plus ſapis & vides quam cæteri omnes, *O mi ſenex, omnes videmur nobis ſaperdæ, feſtivi, belli, cum ſimus copreæ.*

Ite igitur, &, ſi ita vultis, facultates divinas proſtituite; cœlo demiſſum animum humi proſtratum adfigite; ſenſus rationi præponite, pergite eſſe virtutum proditores, vitiorum jumenta, voluptatum mancipia.

Mi-

Minandi.

Videsque, ô Juvenis, hoc dictu quam factu difficilius esse, vel factu quam dictu expromptius. Cæsar ad Metel. Trib. impedientem.

Et si me in hoc reo, quem mihi inimicum Siculi dederunt satis vehementem, satis perseverantem, satis vigilantem cognorunt; existiment in iis hominibus, quorum ego inimicitias Pop. Rom. salutis causa suscepero, multò graviorem & acriorem futurum. Plu'.6. Verrin.

Οἱ Θρᾶκες πρὶν εἰς ἔφιελον ἐλθεῖν, ἐκόντισαν τρεῖς λόγχας ἕκαστος. Chion in ep.

Quod si te perpetrasse comperero, pejus cruce & furca lueres, nec ad commiserationem me flecteres, etiamsi fleres sanguinem. Plaut.

Metuendi & Obstupescendi.

Tamen ita deos mihi velim propitios, ne cum illius diei mihi venit in mentem, quo die citato reo mihi dicendum sit non solum commoveor animo, sed etiam toto corpore perhorresco.

Qui tandem istius animus est in recognitione scelerum suorum, cum ego ipse in commemoratione eorum non solum animo commovear, verum etiam corpore perhorrescam? venit enim mihi fani, loci, religionis illius in mentem; versantur ante oculos omnia.

Horret animus tanti vitii imagine.

An hoc quicquam potuit audire majus? audivit, audivit, quod cum dicere conor, lingua suppressis faucibus fluitans palato inhærescit. Nam ad tantum mysterium enunciandum opus est non Oratoris alicujus voce, contentione, lateribus; sed Cherubinorum ac Seraphinorum linguis, ardore, flammâ. At quid potest latere tantum? habet hoc quidem quod sum dicturus flagitii speciem, veruntamen si non renuatis audire, audeo quidem dicere. non renuitis meruit I. audire, &c. Turn. 11.

Si quis forte te, quod abominor, fallat. Plin. ep. 22. l.6.

Malè

Malè & benè precandi.

Androm. ad Uliss. Sen. Troad. 696. vers. SIc te revisat conjugis sanctæ torus, annosque dum te recipit extendat suos Laerta! sic te juvenis excipiat tuus, & vota vincens vestra felice indole Ætate avum transcendat, ingenio patrem! miserere matris.

Drex. Ætern. 9. Veritas te amet, mi N. & sapientia; tam enim hoc sapienter quam verè dixisti.

Plaut. Asin 3. Act. Dii te servassint semper custos herilis, decus populi, thesaurus copiarum, salus interioris corporis, amorisque imperator.

Plaut. pseud. 3. Tantum tibi boni Dii immortales dent.

Plin. paneg. ad Trajan. Dent tibi, Cæsar, ætatem Dii, quam mereris, serventque animum quem dederunt.

Ibid. Quid isti benignitati precer? nisi ut semper obliges, obligeris, incertumque facias utrum magis expediat civibus tuis debere tibi an præstitisse.

Ibid. Digna vota quæ semper suscipiantur, semperque solvantur.

Ibid. Pro nobis ipsis quidem hæc erat summa votorum, ut nos sic amarent Dii, quomodo tu.

Ibid. Nos inter secunda omnia & vota certantia, quę præsenti tibi conferentur, vehemur alacres.

Ibid. Quo majore fiducia iisdem illis votis, quæ ipse pro se nuncupari jubet, oro & obtestor: si bene Remp. si ex utilitate omnium regit, primum ut illum nepotibus nostris ac pronepotibus serves: deinde ut quandoque successorem tribuas, quem genuerit, quem formaverit, similemque fecerit adoptato. Aut si hoc fato negatur, in consilio sis eligenti, monstresque aliquem quem adoptari in Capitolio liceat.

Put. 4. ep. 5. 1. Deum precor, conatum meum feliciter, teque V. C. nobis & Reip. servet.

Sidon. ep. 7. 18. Quod superest, Deum posco, ut te filii consequantur, aut quod plus decet velle, transcendant.

Dii tibi omnes omnia optata afferant, &c. Vid. form. Grat. agendi.

Propi-

Propino tibi salutem plenis faucibus. Plaut. Stich. 2.

Ita mihi meam voluntatem, spemque reliquæ vitæ vestra Pop. Rom. existimatio comprobet, &c.

Ita amor hic inter nos perennet, quem coimus auspice & teste immortali tuo patre.

Ita perpetuus inter nos amor sit, mi L. ut Lipf. cum aculeo discessi à vobis.

(Ita meus mihi genius faveat.) (Dii meliora piis.)

Tu salve & idem voveo Holmanno. B. & cæteris collegis.

At vos salus servassit. Plaut. Cistel.

C. Cæsari filiæ suæ filio, cum eum in Armeniam mitteret Augustus præcatus est à Diis, Plur. Apoph. gratiam Pompeii, audaciam Alexandri, fortunam suam concedi.

Dii illum infelicitent omnes, qui, &c. Plaut. Pan. 2.

Dii te eradicent.

Solennia vota pro incolumitate tua, quâ publica salus continetur, & suscepimus, Domine, Plin. ep. 35. l. 10. pariter & solvimus, precati Deos, ut velint ea semper solvi, semper signari.

Vivite & annum hunc, & seculum hoc feliciter incipite atque transigite. Pur.

Ergo florete felices viri Senatorio munere vere digni. florete urbes non muris magis turribusque quam Rectoribus munitæ. incrementa capite, quæ nulla unquam vis hostilis, nulla militiæ calamitas labefactet. Pur. diatr. 10.

At vos devota capita respiciant Dii perjuriorum vindices, talesque vobis exitus dent, quales vos ducibus vestris dedistis. Nempe vos iidem paulo ante & Perdiccæ sanguine estis aspersi, & —— Ultima nunc ego perfidorum victima has vobis diras atque inferias dico; ut inopes extorresque omne ævum in hoc castrensi exilio agatis, devorentque vos arma vestra, quibus plures vestros, quam hostium duces absumpsistis. Eumenes ad milites suos. Justin. l. 14.

Con-

Consolandi.

Cic. fam. ep. l. 5. NAm quod allatura est ipsa diuturnitas, quæ maximos luctus vetustate tollit, id nos præcipere consilio prudentiâque debemus. Etenim si nulla unquam fuit liberis amissis tam imbecillo mulier animo; quæ non aliquando lugendi modum fecerit: certe nos, quod est dies allatura, id consilio anteferre debemus. neque expectare temporis medicinam, quam repræsentare ratione possumus.

Plin. ep. 16. l. 5. Ut enim crudum adhuc vulnus medentium manus reformidat, deinde patitur, atque ultrò requirit: sic recens animi dolor consolationes rejicit, ac refugit, mox desiderat & clementer admotis acquiescit.

Cic. fam. ep. l. 4. Neque monere te audeo, præstanti prudentiâ virum, nec confirmare, &c.

Ibid. Illud tamen me vel monuisse vel censuisse puta, vel propter benevolentiam tacere non potuisse, ut quod ego facio tu quoque in animum inducas.

Homines sane sumus, & urit illud avelli. Soletur te quod non in longum Lips. Cent. 2. Ep. 30. tota Ep. 55. 64. 67. Senec. Ep. 67. & 99.

Turn. or. 15. Non prius conquievit, quam è cœlo spei & consolationis auram aliquam sentisceret.

Plin. ep. 1. l. 2. Quibus ex causis necesse est tanquam immaturam mortem ejus in sinu tuo defleam: si tamen fas est aut flere, aut omninò mortem vocare: quâ tanti viri mortalitas magis finita quam vita est. Vivit enim, vivetque semper, atque etiam latius in memoria hominum & sermone versabitur, postquam ab oculis recessit.

Cic. 3. l. de orat. Fuit hoc luctuosum suis, acerbum patriæ, grave bonis omnibus. Sed ii tamen Remp. casus secuti sunt, ut mihi non erepta I. Crasso à Diis immortalibus vita, sed donata mors esse videatur. Non vidit flagrantem bello Italiam, non ardentem invidiâ Senatum, non luctum filiæ, non exilium

exilium generi, non-non-non denique in omni genere deformatam eam civitatem, in qua ipse florentissima multum omnibus gloria præstitisset. Ego vero te, Crasse cum vitæ flore, tum mortis opportunitate, divino consilio & ortum & extinctum esse arbitror. Nam tibi——

O noctem mihi omni deinceps die clarioré! O numerandam candido lætitiæ calculo! vos pergite officiosæ lachrymæ, & alio nunc affectu fluite: madere gaudii rivis jam debet facies. Put. Diatr. 9.

Vide Sulpitii ep 5. l. 4. & 5. epist. 12. Lucceii. & 16. epist. Cic. Consol. Sen. ad Polyb. Marciam, Helviam matrem. Plut. ad uxorem, & ad Apollon. Hieron. ep. &c. enumeratas à J. G. Vossio, l. 3. institutionum, c. 4.

Judicem compellandi.

CAusa hæc te Ephoro peragatur: parva quidem si mores nostros spectes, magna si antiquos; & sic prudentia, doctrina, authoritate tua digna, atque in parte tua. Put. diatr. 7.

Dies dictus est, & tu judex, vir clarissime, ut inter nos pronuncies. Neque superstitiosè tibi causam meam commendabo, neque neglectim. Tu ingenio rectus, judicio acer, non oculis sed animo ipso Argus, veram & incorruptam sententiam per te laturus. Id. Ibid.

Itaque si tuo unius judicio justam causam laudasse ac defendisse videar; honesto elogio clarus apud bonos, laudatusque sum. Claritas enim, ut pulcherrimè Seneca, non desiderat multa suffragia; potest & unius boni viri judicio esse contenta. Nam bonos omnes bonus unus judicat. Ibid.

Moderandi & Dijudicandi formulæ.

APud Indos præstabile quoddam genus hominum fuisse memoriæ traditum est, quos Gymnosophistas vocabant. Hi neque periti erant pro- Apul. Flor.

propagandæ vitis, nec inoculandæ arboris, nec proscindendi soli. Non illi norant arvum colere, vel aurum colare, non equum domare, vel taurum subigere, non ovem vel capram tondere vel pascere. Unum pro his, & illud omnium summum, norant; Sapientiam colebant, tam magistri senes, quam discipuli minores. Apud hos, ubi mensa posita, omnes adolescentes ex diversis locis & officiis ad dapem convenerant, perrogabant magistri, quod factum, à lucis ortu ad illud diei, bonum fecissent. Alius se commemoravit, aliquid meditatione sua reperisse, vel alterius demonstratione didicisse, alius sese parentibus quidpiam imperantibus obedisse; alius se inter duos arbitrum delectum, sanata simultate reconciliata gratia, purgata suspicione, amicos ex infensis reddidisse. Qui nihil habuit adferre cur pranderet, impransus ad opus foras extrudebatur. Atque utinam mihi prandii tantum dispendio liceret hinc discedere, ac ne forte sicut Cyrus quondam, qui puer à Magistro judex duobus aliis pueris datus, quorum alteri grandiori tunica erat brevis, alteri minori tunica erat longa, pronunciavit utrique magis convenire, si vestes inter se mutarent; sua deinde & ipse tunica exutus, vere Gymnosophista factus, verberibus excipiebatur, quod contra jus dominii nec secundum leges sententiam tulisset: sic & ego litis hodiernæ constitutus arbiter (in qua tu, Longine, majusculorum patronus magna voce sonas manuque tota, *Inest sua gloria magnis*; Tu, Minuti, breviorum tueris partes, & in pedum digitos erectus exclamas, *Et inest sua gratia parvis.*) Thesea expectarem vindicem, si utrumque ad Procrustis lectum dimensus, alterum detruncandum, extendendum alterum pronunciarem, meritas vel me judice daturus pœnas sententiæ ex æquo magis quam ex justo latæ. Sed aliam longe controversiæ hujus dirimendæ rationem mihi ineundam video. quocirca ———

Xenoph. Cyri pæd. l. 1.

Litem

Litem aliquando intenderat surdus surdo; sibi trimestrem ædium pensionem deberi clamitans. Reus se illa nocte foras usquam prodiisse pernegabat, ut qui domi pernox molam versarit. Judex æque surdus, hunc, illum intuitus, Nam quid, inquit, super hac re contenditis? annon utrique vestrum mater est? uterque alat, jus & æquum postulat. Ego sane surdus non sum; & tamen absurdus essem, & dignus qui male audirem, si modo ex allegatis vestris sententiam ferre vellem, qui non surdi solum sed & cæci, Audabatarum more digladiantes, à ratione præcipites toto erratis cœlo. Quo enim tu tantum mihi lævus abis? quid? an in Contemplationis altum? Tu vero quo tam diversus? an in cæca practicæ saxa? quin me sequimini, ad tutæ pacis & tranquillæ quietis portum —— Anthol. β. λ.

Plato, quoties à magistro suo Socrate dissentire lubuit, excusare se solitus, Amicum sibi esse Socratem, magis amicam veritatem, invidiæ mox suæ vindicem habuit & Aristotelem discipulum, quem etiam ingratitudinis nomine pullum vocabat equinum, ut qui lacte satur materno, calcibus matrem peteret. Hic itaque si quando à magistri placitis discedere in animo haberet, profiteri solebat, Amicum sibi esse Socratem, amicum Platonem, sed maximè amicam veritatem. Absit modo invidia, judicio pronunciatum sano, exemplo utili. Sic diligendi sunt amici, ut non diligantur eorum errores. Neque enim placet naso duci aut auribus trahi, ut pedibus eam in alterius sententiam non prius examinatam probe ad veritatis stateram. Turpe vero cum sit ex omnium rerum dictatore atque domino intellectu facere mancipium alienæ libidinis: Discernamus quas è metallis vestris erutas attulistis massas in exploratore aurei veritatis conflatorii igne, idque separatim ——

Ælian. Var. hist. l.4. c.9.

Arist Eth. Nicom. l.6. 1.

Scalig. exerc. 6. sect. 4.

—— Atque utinam mihi in manum daretur libra

Cic. 1. Tusc. qu.

libra illa Critolai, qui cum in alteram lancem animi bona inponeret, in alteram corporis & externa: tantum propendere illam boni lancem putavit, ut terram & maria deprimeret.

Homer. Iliad. χ.

Καὶ τότε δὴ χρύσεια πατὴρ ἐτίταινε τάλαντα,
Ἐν δ᾽ ἐτίθει δύο κῆρε τανηλεγέος θανάτοιο.
Τὴν μὲν Ἀχιλλῆος, τὴν δ᾽ Ἕκτορος ἱπποδάμοιο.
Ἕλκε δὲ μέσσα λαβών. ῥέπε Ἕκτορος αἴσιμον ἦμαρ.
Ὤχετο δ᾽ εἰς ἀΐδαο, λίπεν δὲ ἓν φοῖβος Ἀπόλλων.

Virgil. Æn. 12.

Iupiter ipse duas æquato examine lances
Sustinet, & fata imponit diversa duorum:
Quem damnet labor, & quo vergat pondere lethum.

Plutarch. de educat. puer.

Περὶ μὲν τοῦ ῥηθήσεσθαι μέλλοντος, ἀμφίδοξός εἰμι καὶ διχογνάμων, καὶ τῇ δὲ κἀκεῖσε κλίνων ὡς ἐπὶ πλάστιγγος πρὸς οὐδέτερον ῥέψαι δύναμαι, πολὺς δ᾽ ὄκνος ἔχει με καὶ τῆς εἰσηγήσεως καὶ τῆς ἀποτροπῆς.

Veritatem, quæ (ut opinabatur Democritus) in profundo mersa puteo latet, vos binæ quasi situlæ, aut gemini φρεάντλεις certatim vicaria opera eaque strenua eruere laboravistis. Ad quam quia uterque summa fiducia affectare videri vultis; videamus & nos, ne forte, quod fieri solet, altercando amittatur veritas, utrum remota erroris nebula, sublato opinionis velo, sedato denique affectuum vento, pura illa sit, simplex & sincera, uti prætenditis. Primum itaque prodeat ——

Diog. Laert. l. 1.

Chilo jam ætate provectus, dum modo vitæ anteactæ virtutibus vellet frui, modo vitia recensere, ut censura sua in ea animadverteret, dixit: Se sibi per totam vitam non conscium fuisse ingratitudinis; unâ tamen re se modice moveri, quod cum semel inter amicos illi judicandum esset, neque contra jus agere aliquid aut decernere vellet, persuaserit amico judicium à se provocaret; ut sic nimirum utrumque, legem & amicum servaret ——

The-

Themistocles à duobus amicis suis cooptatus litis æstimandæ dijudicandæque arbiter, ingrati muneris invidiam declinare volens, judicium aversatus est, inquiens, Nolle se ex amico transire in judicem, ne ex amico jam utriusque, cogeretur in alterius transire inimicum ——— Plutarch. apophth.

Simonidi petenti à Themistocle ut in causa quadam inique judicaret: Neque tu inquit, si præter modos caneres, bonus esses poëta; neque ego, si præter leges quid decernerem, magistratus probus ———

In deserto hoc bivio cum Hercule anceps animi hæreo. Hinc mollis mihi sese offert via rosis violisque consita: illinc ardua via & acclivis intercluditur dumis spinisque aspera. Utram tandem insistam à Virtute & Voluptate, luculenta utrinq; oratione admonitus, vixdum constat. Tu comes blanda hortaris ——— Xenophon ἀπομνημόνευμ.

Unde oculis meis repente oborta in tam clara luce caligo? unde menti stupor, cordi genibusque tremor? Mihi ipsi, qui vobis moderator dictus sum, moderamine opus est. Quis me Tiphys, quis Deus geminis hisce interceptum monstris expediet? *Hac rabiosa promit canis, hac lutulenta ruit sus.* Hinc latrat sæva *Luxus* Scylla, inde vorat vomitque *Avaritia* Charybdis. Quis mihi dabit, inter vastum gurgitem atque infamem naufragiis scopulum, iter tenere medium? Tu mihi sola, Ratio, Circe, Calypso, Heleno potior dictabis medium; Νῆα δὲ τοῦ καπνοῦ καὶ κύματος ἐκτὸς ἔεργειν, per illud potius extremum in quo minus peccatur, à quo plus imminet periculi, ad portum tendere; ἐπεὶ πολὺ φέρτερόν ἐστιν Ἓξ ἑτάρους ἐν νηὶ ποθήμεναι ἢ ἅμα πάντας ——— Homer. Odyss. μ. Arist. Eth. Nicom. l. 2. c. 8.

In contentione Divitiarum, Nobilitatis, Honoris, Voluptatis, Scientiæ, Virtutis, &c. de summa felicitatis sede poterit Moderator ab

G initio

initio usurpare, aut etiam in orationem prosam solvere illud Lucretii.

Lib. 2. *Suave, mari magno turbantibus aequora ventis,*
E terra magnum alterius spectare laborem:
Non quia vexari quenquam est jucunda voluptas.
Sed quibus ipse malis careas, quia cernere suave est.
Suave etiam belli certamina magna tueri
Per campos instructa, tua sine parte pericli.
Sed nil dulcius est, bene quam munita tenere
Edita doctrina sapientum templa serena:
Despicere unde queas alios, passimque videre
Errare, atque viam palanteis quaerere vitae:
Certare ingenio, contendere nobilitate:
Noctes atque dies niti praestante labore
Ad summas emergere opes, rerumque potiri.
O miseras hominum mentes! O pectora caeca!
Qualibus in tenebris vitae, &c.

Ex Virg. 4. Georg. Optimo sane consilio eductae utrinque copiae, summa arte instructae acies vestrae concurrerunt fortiter, dimicarunt strenue; obstinatis usque adeo animis obnixae non cedere, *dum gravis aut has, Aut has versa fuga victor dare terga coëgit.* Faxo tamen ut *motus hosce animorum atque haec certamina tanta Pulveris exigui jactu compressa quiescant.* Proinde è ductoribus acie revocatis, deterior qui visus detractis pinnis discet humi serpere; *melior vacua regnabit in aula*, & triumphans *caput inter nubila condet* ———

Ex Ovid. 7. Metamorph. Vipereos agnosco dentes, & lethali praetincta veneno semina. Colchica haec sementis; ubi è serpentinis dentibus nati terrigenae, in sua, in parentis viscera infestis animis armatas convertunt manus. Neque enim nisi literis instructi, & eloquentiâ delibuti, illarum castra obsidere, hujus arcem oppugna-

oppugnare potuiſſetis aut etiam auſi fuiſſetis. Quam tamen deſtructum itis ſic eloquenter, ut vel hoc ipſo adſtruatis, quo deſtruere præſumitis. Ita nihil eloquentiam deſtruere præter eloquentiam poteſt: ideoque nec ipſa poteſt; quoniam ſcilicet hoc quoque poteſt, omnino non poteſt. Ne tamen Cadmea forte victoria rem ad internecionem plane deducat; jam tempus adeoque diſcrimen poſtulat, ut ſilicem meum in medios jaculatus hoſtes, depulſum ab Eloquentia Martem in ipſos convertam. Inteſtini itaque ferri licentiam vel ſic dearmatum venio ——

Militiam ſi intuemur, non turba, ſed diſciplina ad victoriam facit; non quam multi, ſed quam boni pugnent; etiam in oratione ſtabit victoria non à numero & multitudine, ſed robore & vi argumentorum. Put. diatr. 7.

Huc mentem adhibeatis, juſtane an injuſta dicam: hoc enim judicis officium eſt, Rhetoris autem vera loqui.

Medorum judices ferebant prætextas vittatas loris, & in capite tiaram. Atque hinc tiara cuique cui appendet ad ſiniſtrum latus opus è margaritis fimbriatum, alteram aurem ejus qui geſtat obtegens. Quibus ſignificabant aurem quidem retectam accuſatoribus dari, tectam vero accuſatis ſed abſentibus reſervari.

Philippus inter duos malos judex conſtitutus, alteri ut è Macedonia abiret, alteri ut eum perſequeretur imperavit.

Videte autem quale à me judicium expectet vel etiam exigat, qui de me prius tam inique judicavit hominum deorumque moderator ſummus. Qua enim fiducia mortalis ego utique opilio & è plebe bubſequa, cujus neque fori neque ſubſellii res eſt, quæ in certamen venit: decernam hanc litem anxiam & ancipitem de immortalium dea-

Mercurio deferenti pomum Eridos, Iovisque mandatum reſpondet Paris.

rum forma? quarum etiam præsentiam tremulo horrore expavesco; nondum satis aut mitissimo ipsarum aspectu, aut mollissimo vocalis dei affamine confirmatus. Quantò melius ipse sibimet sumpsisset hunc judicii calculum formarum spectator elegans, cupitor ardens, potitor notus? sed video quid velit; declinare scilicet, & à se amovere vult tantæ dijudicationis invidiam, & in me tandem derivare. Jam olim docuerunt me rex ille asininis donatus auribus, & vates oculis mulctatus, quam periculosæ machinæ subeat aleam, quicunq; vestris dirimendis controversiis arbiter adscitus fuerit. Quod ego vos, serenissimæ dominæ, oratas exoratas velim, quoniam Jovis summi nullatenus per hunc Argicidam diffugere authoritatem licet, ut sententia (quod factu necesse est) secundum unam pronunciata reliquæ duæ spe sua frustratæ, me conjugis patrisque vestri sortitione judicem electum, rejectione vestra non improbatum, nec offensa excipiatis, nec odio aut vindicta prosecutum eatis. Agite igitur pulcherrima numina, vestras perorate causas, vestras prædicate dotes, namque hinc etiam venustatis commendatio, formæ conciliatio dum ego interea temporis, me recolligo, totusque divino huic spectaculo addictus, exactiori lustratione singulas & singulares formas rimer, pensioreque examine de iis judicem.

Orationes trium Dearum excipit hæc Paridis sententia. Quam si placere sensero, & illas & alias hujusce generis dabit iterata editio.

Papæ! quale spectaculum, quanta pulchritudo, quæ undique voluptas? hic certe est ubi Argus fieri velim, quo tot simul oculis tanta devorem [illegible]dia. Quam venerabile & regium fulget præstringitque tum oculorum tum animi aciem Saturno digna proles, Jove matrona, oculis veneranda, ulnis candida? quam insuper imperiis pollens, quam muneribus potens, diademate caput cincta, sceptro innixa, divum incedit Regina, & vera incessu patet Dea?

Dea? par rotandis cœlis, regendis terris, calcandis inferis, quo æquior (ita mihi faveat Saturnius) factus sum Ixioni tam divinam formam ambienti, rotamque cui affixus sequiturque fugitque vel uno illius amplexu, utcunque per submissam nubem, imaginario redimere præoptem. Illa verò, quam ex facie agnoscas, consilii æque ac fortitudinis dominam, ex galeæ cono oleagina redimito corona, lauro tamen præcincta, scias belli pacisque mediam, namque & ægidem quatit, & hastam vibrat, patris æmulata fulmen armipotens virago, belli spolia, pacisque firmamenta præ se ferens: medio tamen inter gratiam & terrorem tenore, nullis non obsequiis votisque expetenda, nisi in perpetem & pertinacem jurasset virginitatem. Sed & hæc, dii boni! quàm egregio decore conspicua? neque ex parte speciosa, sed tota amabilis, amicabilis, admirabilis; divumque hominumque voluptas alma Venus. intecto corpore perfectam formositatem professa, colore in speciem diviso testata ortum; candida, quod cœlo demeat, cærula quod mari remeat. Erubescunt punicantes in genis rosæ, horrent sororiantes sub pectus mamillæ, liventes passim per cutim transflucent venulæ, per diffusas undique ambrosias comas renident humeri eburnei, quam denique vel sic, neque gemmato cesto cinctam, neque Gratiis gratissimis comitatam, neque suis cupidinibus circumfusam, commendat dulcis risus, non dedecet ipse nævus, & supra omnia apud me valet ipsius oratio; qua se mihi daturam nuptui pollicetur quandam forma præcipuam, suique similem, candidam utpote à Jove cygno satam, teneram ut quæ in ovo nutrita fuerit. Valeat itaque imperandi libido, facessat bellicæ gloriæ sitis; habendam in hoc certamine rationem pulchritudinis monent & Jovis

jussa, & Mercurii mandata, & ipsius aurei pomi inscriptio, *Pulchra capiat.* Hoc igitur cape tuo jure, O Venus:

Nam tua forma deam, me judice, vincit utramque.

Et alias discernendi litium formulas, litem secundum alteram partem dandi, vel ampliandi licebit affingere ex judicio Dolabellæ, & rejectione mulieris Smyrneæ ad Areopagitas. A.Gel. 10.lib. 6.c. ex Val. Max. 8. 1. vid. & judicium Galatium Val. Max. 2. l. 8. c. Licinii Fimbriæ. l.7. c. 2. Jul. Cæs. Sen. de benef, 5.l. 24.c. Philippi & mulieris Val. Max, 6.l. 2.c. Cambysis. l. 6. 5. c. Claudii de muliere non agnoscente filium Suet. Claud.15.c. Alexander alteram occludebat aurem, reo sc. reservatam. Qui statuit aliquid parte inaudita altera, Æquum licet statuerit, haud æquus fuit. De judicis officio in litibus. A. Gell.14. lib. 2.cap. & 4. cap. & Cic. pro A. Cluentio. Judicium pop. Rom. parum honestum inter Ardeates & Aricinos. Liv. 1. 3. & Val. Max. 7. lib. 3. cap. Ampliationis, N. L. *non liquet.* Asconius, Cicero, Liv. &c. Ptolomæi. Ælian. Var. hist. lib. 14. cap. 43. Philippi dormitantis Plut. Apophth.

IN-

INDEX
POETICUS.

Nitidus

Arma

Iaculi-

Clien-

Zeve-

Edu-

Pratorii

Equi

Octavia

Incan-

Isidis

Ludus.

Luxu-

Mathe-

Miner-

Mors

Narcis-

Nemo,

Nugæ,

Oestrum,

Pallas,

Pestis,

Miles

Tigris,

Turris.

Vina

Vita

Vota

Xer-

XErxes, *Iuvenal.* x. *Sat.* 173. *Sidonius carm.* ıx. 37.

Y Litera Pythagorica, *Pers.* III. 56. *Epigr. Virgilio adscript.*

ZElotypia, *Propert.* III. *el.* 13.
Zephyrus, *Claud. rapt. Pros.* II. 63, 88. *Iat. Gaddius*, I. 5.
Zodiacus, *Ovid. Met.* II. 130. *Bartas. hebd.* 1. *Barlæi Britannia triumph.* 450. *Strada* III. *Momus.*
signa, 12. *Sen. Thyest.* 846. *Lucan.* ıx. 533. *Manil.* I. 264, 670.
ad quid inclinent, *Manil.* ıv. 121.
Zonæ, *Virg.* I. *Georg.* 233. *Ovid. Met.* I. 45.

---

§ Catalogus Poëtarum.

Poëtæ veteres.

Q. Ennius.
M. Accius Plautus.
P. Terentius.
Cajus Lucilius.
T. Lucretius.
C. Valerius Catullus.
Virgilius Maro.
Q. Horatius Flaccus.
Alb. Tibullus.
Cn. Cornelius Gallus.
Sex. Propertius.
P. Ovidius Naso.
L. Annæus Seneca.
Cajus Asinius Gallus.
Aulus Persius.
Annæus Lucanus.
Publius Statius Papinius.
Silius Italicus.
Cajus Valerius Flaccus.
Junius Juvenalis.
M. Valerius Martialis.
Rufus Festus Avienus.
Alphius Avitus.
Titius Calphurnius.
Aurel. Olympius Nemosianus.
Cl. Claudianus.
Decius Ausonius.
Damasus Hispanus.
Juvencus Hispanus.
Aurelius Prudentius Clemens.
Pontius Paulinus.
Venantius Honorius Fortunatus.
C. Sollius Sidonius Apollinaris.

POE-

POETÆ RECENTIORES.

ITALI.

Faustinus Advocatus.
Andr. Alciatus.
Jo. Bapt. Amaltheus.
Petrus Angelius.
Hieron. Balbus.
Maphæus Barber. Urb. 8. (PP.
Petrus Bembus.
Lud. Bigus.
Laz. Bonamicus.
Cælius Calcagninus.
Hippolytus Capilupus.
Natalis Comes.
Petrus Crinitus.
Hieron. Fracastorius.
Jacobus Gaddius.
Paulus Maccius.
Octavius Meninus.
Andreas Naugerius.
Angelus Politianus.
Marcellus Palingenius.
Jo. Jovianus Pontanus.
Francis. Quintianus.
Actius Syncerus Sannazarius.
Jul. Cæs. Scaliger.
Baptista Spagnolus.
Famianus Strada.
Titus Strozza.
Hercules Strozza.
M. Hieron. Vida.
Basilius Zanchius.

GALLI.

Ludovicus Alcalmus.
Bartholomæus Anulus.
Germ. Aubertus Aurelius.
Gul. Salustius Barthasius.
Joachimus Bellaius.
Barnabas Brissonius.
Theodorus Beza.
Nicolaus Caussinus.
Ludovicus Celottus.
Anthonius Fayus.
Dionysius Gotofredus.
Michael Hospitalius.
Adrianus Junius.
Theodorus Marcilius.
Antonius Muretus.
Joannes Passeratius.
Nicolaus Rapinus.
Nicolaus Rigaltius.
Scævola Sammarthanus.
Josephus Scaliger.
Adrianus Turnebus.
Raphaël Thorius.
Gotofredus Torinus.

BELGÆ.

Eilardus Alma.
Joachimus Axonius.
Melchior Barlæus.
Caspar Barlæus.
Dominicus Baudius.
Bernardus Bauhusius.
Georgius Benedictus.
Balduinus Berlegomius.
Laurentius Beyerlingius.
Adrianus Blienburgius.
Damasus Blienburgius.
Joannes Bochius.

Balduinus

Balduinus Cabillaus.
Joannes Catzius.
Adrianus Dammam.
Janus Douza.
Angelinus Gazæus.
Hugo Grotius.
Nicolaus Grudius.
Daniel Heinſius.
Adrianus Junius.
Dominicus Lampſonius.
Janus Lernutius.
Juſtus Lipſius.
Carolus Malepertius.
Adrianus Marius.
Ludovicus Maſurius.
Joannes Meurſius.
Franciſcus Modius.
Simon Ogerius.
Ludolphus Pithopœus.
Elias Putſchius.
Adrianus Scorelius.
Petrus Scriverius.
Joannes Secundus.
Franciſcus Sweertius.
Petrus Tiara.
Lævinus Torrentius.
Jacobus Zevecotius.

GERMANI.

Malens Acidalius.
Melchior Acontius.
Quintius Æmylianus.
Joannes Albinus.
Georgius Berſmannus.
Martinus Braſchius.
Alexander Braſſicanus.
Joachimus Camerarius.
Pantaleon Candidus.
Andreas Canonherius.
Nathan Chytræus.
Wolfgangus Crellius.
Henningus Curandinus.
Fredericus Dedekindus.
Matthæus Delius.
Caſpar Enſius.
Helias Eobanus.
Georgius Fabricius.
Felix Fidlerus.
Sal. Frencelius.
Nicodemus Friſchlinus.
Janus Gulielmus.
Sebaſtianus Hornmoldius.
Henricus Huſannus.
Ulricus Huttenus.
Joannes Lauterbachius.
Cunradus Leius,
Andreas Libavius.
Joannes Linckius.
Petrus Lidebergius.
Joannes Lorichius.
Petrus Lotichius Secundus
Eilhardus Lubinus.
Joannes Major.
Paulus Meliſſus.
Jacobus Micyllus.
Vincentius Opſopœus.
Joannes Poſthius.
Bernardus Prætorius.
Martinus Prætorius.
Henricus Ranzovius.
Nicolaus Reuſnerus.
Nicolaus Rhedigerus.
Conradus Rittershuſius.
Nicolaus Rudingerus.
Georgius Sabinus.
Chriſtophorus Schellenbergius.

Hulricus

Hulricus Schoberus.
Joannes Schosserus.
Tobias Sculretus.
Adam Siberus.
Joannes Simonius.
Henricus Smetius.
Joannes Stigelius.
Christophorus Stummelius.
Fredericus Taubmannus.
Georgius Tilenus.
Caspar Ursinus.
Fredericus Widebramus.
Gulielmus Xylander.

ANGLI.

Gulielmus Alabaster.
Thomos Campianus.
Gulielmus Druræus.
Josephus Iscanus.
Thomas Morus.
Robertus Turnerus.
Elisab. Joanna VVestonia.

SCOTI.

Georgius Buchananus.
Joannes Barclaius.
Arthurus Jonstonius.
Joannes Leochæus.
Thomas Readus.

HUNGARI.

Joannes Filiczki.
Janus Pannonias *Episcopus Quinqueecclesiensis.*
Joannes Sambucus.
Joannes Sommerus.
Georgius Thurius.

Franciscus de Mendoca LUSITANUS.
Michaël Tarchanita Marullus CONSTANTINOPOLITANUS.
Matthæus Casimirus Sarbievus POLONUS.
Nicolaus Taurellus MONTEBELGRADENSIS.
Joan. Huldrichus Grobius TIGURINUS.

Hieronym. Angerianus.
Ludovicus Bechellus.
Elisius Calentius,
Joannes Darchius.
Jacobus Eyndius.
Michaël Pendius.
Ludovicus Helmboldus.
Joannes Jacon[...]
Dionysius Leb[...]
Jacobus Mang[...]
Christophorus M[...]
Antonius Tilesius.

FINIS.

